

**T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM-İŞ EĞİTİMİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**SOKAK SANATI VE GRAFİTİNİN SANATSAL NİTELİĞİ
HAKKINDA SANAT EĞİTİMCİLERİNİN GÖRÜŞLERİ**

Ayisha PASHAYEVA

Danışman

Doç. Dr. Feryal BEYKAL ORHUN

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Bu çalışma Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı'nda jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan – Doç. Dr. Feryal BEYKAL ORHUN

İmza

Üye – Dr. Öğr. Üyesi Hatice Nilüfer SÜZEN

Üye – Dr. Öğr. Üyesi Bekir İNCE

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun .../.../... tarih ve .../... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Mustafa BULUŞ
Enstitü Müdür

ETİK BEYANNAMESİ

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

Tez içinde bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel, normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversite veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

Ayisha Pashayeva

TEŞEKKÜR

Bu araştırmanın yapılmasında çok sayıda kişinin desteği ve emeği vardır. Araştırmanın oluşmasında görüş ve önerileriyle araştırmaya katkı sağlayan herkese en içten teşekkürlerimi sunarım.

Bu araştırma Denizli ve Muğla ilinde görev yapmakta olan toplam dört sanat eğitimcilerinin görüşleri doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın var olmasında büyük payı olan katılımcı sanat eğitimcilerine teşekkürü kendime borç bilirim.

Bu tezin hazırlanmasında, konu seçiminde ve tez süresi boyunca bilgi birikimini, maddi, manevi desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, yüksek lisans tez çalışmamda yapıcı eleştiri ve önerilerde bulunan, çalışmamda her zaman motive eden değerli hocam, danışmanım sayın Doç. Dr. Feryal BEYKAL ORHUN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca araştırma süresi boyunca değerli uzman görüşleri ve önerileri ile bana her daim destek olan sayın hocam Doç. Dr. Nuray MAMUR ve tezimde sabırla her daim yanımda olan, yardımlarını benden esirgemeyen sayın Doç. Dr. Fatma TAŞKIN EKİCİ ve Dr. Öğr. Üyesi Bekir İNCE hocalarıma, Öğr. Gör. Barış BOZOK hocama ve yüksek lisans serüvenimde ders dönemim boyunca bilgi birikimlerini paylaştan tüm hocalarıma teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak tüm araştırma süresi boyunca yanımda olan, beni cesaretlendiren, destekleyen ve maddi manevi varlıklarını her zaman hissettiren anneme, babama, kardeşlerime ve arkadaşlarıma ayrıca teşekkürü borç biliyorum.

Ayisha Pashayeva

ÖZET

Sokak Sanatı ve Grafitinin Sanatsal Niteliği Hakkında Sanat Eğitimcilerinin Görüşleri

Ayisha Pashayeva

Bu araştırma da sanat eğitimcilerinin sokak sanatı ve grafitinin sanatsal niteliği ve sanat eğitiminde kullanımı hakkındaki görüşlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilen bu çalışma, Denizli ve Muğla ilinde lisans düzeylerinde görev yapmakta olan toplam dört sanat eğitimcisi ile yürütülmüştür. Çalışma grubunun belirlenmesinde ölçüt örnekleme ve elverişli örnekleme yöntemleri seçilmiştir.

“Durum Çalışması” modelinin kullanıldığı bu araştırma verileri görüşme formu yoluyla elde edilmiştir. 18 sorudan toplanan görüşme kayıtları ham halleriyle yazıya aktarılmış ve içerik analizine tabi tutulmuştur. Araştırma verilerinin çözümlenmesinde ve yorumlanmasında farklı bakış açılarının ortaya çıkarılabilmesi ve güvenilirliğinin sağlanabilmesi açısından araştırmacının dışında üç uzmanın görüşlerine başvurulmuştur.

Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında, katılımcıların her birinin Grafiti ve sokak sanatı konusunda farklı bakış açısına, farklı görüş ve düşüncelere sahip oldukları görülmüştür. Geleneksel yöntemlerde çalışmayı tercih eden sanat eğitimcilerinin çalışmalarını sokak ortamına taşıma konusuna sıcak baktıklarını, mümkün ortamlar ve ihtiyaç çerçevesinde bunu yapabileceklerini belirtmişlerdir. Araştırmada yer alan sanat eğitimcileri sokak sanatı ve grafitinin zaman geçtikçe daha da zenginleşeceğini ve yüzey sanatın enstrümanı olacağı görüşündedirler. Sanat eğitimcilerinin sokak sanatı ve grafitinin sanat eğitiminde kullanılmasına dair toplanan verilerde çoğunluğun, bunun olumlu sonuçlar doğuracağı düşüncesinde oldukları görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sokak sanatı ve grafiti, sanat eğitimi, sokak sanatı uygulamaları, grafiti uygulamaları.

ABSTRACT

The Investigation of Street Art and Graffiti Studies on Art Teachers

Ayisha Pashayeva

This research was carried out to determine the opinions of art educators regarding to the artistic quality of digital paintings and use in arts education. It, conducted by qualitative research method, was carried out with a total of tree art educators working at the undergraduate level in Denizli and Muğla provinces. Criteria sampling and favorable sampling methods were selected for the study group.

For this research "Case Study" model was used, the data was obtained through by interview. The interview records obtained from 18 questions were transferred to the writings in raw form and subjected to content analysis. In the analysis and interpretation of the research data, the opinions of the four experts were consulted besides the researcher in order to be able to reveal different perspectives and to ensure reliability.

When we look at the results of the research, it is seen that each of the participants has different opinions and thoughts on different perspectives on Graffiti and street art. They point out that art educators who prefer to work in traditional methods are looking warmly to carry their work to the street, and that they can do it in the context of circumstances and necessity. The art educators involved in the research are of the opinion that the art of street art and grafitine will become more and more enriched over time, and that it will be instrument of superficial art. Most of the collected data by art educators shows that street art and graffiti art are going to have positive results during the art education.

Keywords: Street art and graffiti, art education, street art applications, graffiti applications.

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU.....	ii
ETİK BEYANNAMESİ.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	1
TABLolar LİSTESİ.....	4
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	5
BİRİNCİ BÖLÜM.....	8
GİRİŞ.....	8
1.1. Problem Durumu	8
1.1.1. Problem Cümlesi.....	10
1.1.2. Alt Problem.....	10
1.2. Araştırmanın Amacı.....	10
1.3. Araştırmanın Önemi.....	11
1.4. Sayıtlar.....	12
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	12
1.6. Tanımlar.....	12
İKİNCİ BÖLÜM.....	16
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	16
2.1. Grafiti Sanatı ile İlgili Bilgiler.....	16
2.1.1. Grafiti Sanatının Tanımı.....	16
2.1.2. Grafiti Sanatının Tarihçesi.....	17
2.1.3. Grafiti Sanatında Kullanılan Malzemeler.....	20
2.1.4. Yurt Dışında Yaşayan Grafiti Sanatçıları.....	21
2.1.4.1. Cornbread.....	21
2.1.4.2. Taki.....	21
2.1.4.3. Julien Avignon.....	22
2.1.4.4. Espo Steve Powers.....	23
2.1.4.5. Katsu.....	25
2.1.5. Yurt İçinde Yaşayan Grafiti Sanatçıları.....	26
2.1.5.1. Turbo.....	26
2.1.5.2. Funk.....	29

2.1.5.3. Semi Ok.....	31
2.2. Sokak Sanatı ile İlgili Bilgiler.....	32
2.2.1. Sokak Sanatının Tanımı.....	33
2.2.2. Sokak Sanatının Tarihçesi.....	33
2.2.3. Sokak Sanatında Kullanılan Malzemeler.....	34
2.2.4. Yurt Dışında Yaşayan Sokak Sanatçıları.....	38
2.2.4.1. Banksy.....	38
2.2.4.2. Shepard Fairey.....	43
2.2.4.3. Roa.....	46
2.2.4.4. Blu.....	48
2.2.5. Yurt İçinde Yaşayan Sokak Sanatçıları.....	50
2.2.5.1. Leo Lunatic.....	50
2.2.5.2. Esk Reyn.....	52
2.2.5.3. Wicx.....	54
2.2.5.4. Nuka.....	55
2.3. Sokak Sanatı ve Grafiti Yapılırken Karşılaşılan Sorunlar.....	56
2.4. Sokak Sanatı ve Grafitinin Günümüzdeki Durumu.....	57
2.5. İlgili Araştırmalar.....	57
2.5.1. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	57
2.5.2. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	58
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	60
YÖNTEM.....	60
3.1. Araştırma Deseni.....	60
3.2. Çalışma Grubu.....	62
3.3. Veri Toplama Araçları.....	63
3.4. Veri Toplama Süreci.....	65
3.5. Verilerin Analizi.....	65
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	68
BULGULAR ve YORUM.....	68
4.1.Sanat Eğitimcilerinin Sokak Sanatı ve Grafiti Hakkındaki Görüşlerine Dair Bulgular.....	68
4.2.Sanat Eğitimcilerinin Sokak Ortamında Çalışmakla İlgili Görüşlerine Dair Bulgular.....	70
4.3. Sanat Eğitimcilerinin Sokak Sanatı ve Grafiti Çalışmalarının Sanatsal Nitelikleri Hakkındaki Görüşlerine Dair Bulgular.....	72
4.4.Sanat Eğitimcilerinin Sokak Sanatı ve Grafitinin Gelecekteki Konumu Hakkındaki Görüşlerine Dair Bulgular.....	74

4.5.Sanat Eğitimcilerinin Sokak Sanatı ve Grafitinin Sanat Eğitiminde Kullanılmasıyla İlgili Görüşlerine Dair Bulgular.....	75
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	77
SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER.....	77
5.1. Sonuç ve Tartışma.....	77
5.2. Öneriler.....	81
5.2.1. Araştırmanın Sonuçlarına Yönelik Öneriler.....	81
5.2.2. Araştırmacının Deneyimleri ve Diğer Araştırmacılara Öneriler.....	82
KAYNAKÇA.....	83
EKLER.....	86
Ek-1: Görüşme Formu.....	86
Ek-2: Genel Kodlar Listesi.....	89
Ek-3: Tez Kontrol Listesi.....	96
ÖZGEÇMİŞ.....	97

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3.1. Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri.....	63
Tablo 3.2. Kapsam Geçerliği.....	66
Tablo 3.3. Kapsam Geçerliği.....	67
Tablo 3.4. Kapsam Geçerliği.....	67
Tablo 4.1. Sokak Sanatı ve Grafiti Sanatı Hakkındaki Görüşler.....	68
Tablo 4.2. Sanat Eğitiminin Sokak Ortamında Çalışmak.....	71
Tablo 4.3. Sanatsal Nitelik.....	73
Tablo 4.4. Gelecekteki Konumu.....	74
Tablo 4.5. Sanat Eğitiminde Kullanımı.....	75

ŞEKİLLER LİSTESİ

2.1 Yunan Efes Kentinde Bulunan Grafiti.....	18
2.2 Kilroy Was Here.....	20
2.3 Cornbread.....	21
2.4 The New York Time.....	22
2.5 Julien Avignon.....	22
2.6 Julien Avignon “Bad New 2”.....	23
2.7 Powers “The Art of Getting Over”.....	24
2.8 Powers.....	24
2.9 Powers 2014.....	24
2.10 Powers “Seattle Vain Duvarı”.....	25
2.11 Katsu.....	25
2.12 Katsu.....	26
2.13 Katsu.....	26
2.14 Tunç Dindaş “Street Soul Grafiti from Turkey”.....	27
2.15 Tunç Dindaş “Turkish Grafiti Volume1”.....	27
2.16 Tunç Dindaş 2015.....	28
2.17 Tunç Dindaş 2016.....	28
2.18 Tunç Dindaş İstanbul 2014.....	28
2.19 Tunç Dindaş İstanbul 2013.....	28
2.20 Tunç Dindaş İstanbul 2013.....	29
2.21 Tunç Dindaş.....	29
2.22 Funk 2012.....	30
2.23 Funk 2015.....	30
2.24 Funk Berlin 2015.....	30

2.25 Funk Berlin 2015.....	31
2.26 Semi Ok.	31
2.27 Semi Ok.....	32
2.28 Mademoiselle Mourice.....	35
2.29 Vhils.....	35
2.30 İplik Bombalaması.....	36
2.31 İplik Bombalaması.....	36
2.32 İplik Bombalaması.....	37
2.33 Anna Garfoth “BüyümeK” 2013.....	37
2.34 Moose “Geriyeye Dönük”.....	38
2.35 Banksy “Banging Your Head Against – Brick Wall”.....	39
2.36 Banksy.....	40
2.37 Banksy “Wall and Piece”.....	41
2.38 Banksy.....	42
2.39 Banksy.....	42
2.40 Banksy.....	43
2.41 Banksy.....	43
2.42 Banksy.....	43
2.43 Shepard Fairey.....	45
2.44 Shepard Fairey “Obey Eye (Levi’s Edition)”.....	45
2.45 Shepard Fairey.....	45
2.46 Shepard Fairey.....	46
2.47 Roa	47
2.48 Roa	47
2.49 Roa.....	47

2.50 Roa.....	48
2.51 Roa.....	48
2.52 Blu.....	49
2.53 Blu.....	50
2.54 Blu.....	50
2.55 Blu.....	50
2.56 Leo.....	51
2.57 Leo.....	51
2.58 Leo.....	52
2.59 Esk Reyn	52
2.60 Esk Reyn.....	53
2.61 Esk Reyn İstanbul	53
2.62 Wicx.....	53
2.63 Wicx.....	54
2.64 Nuka	54
2.65 Nuka.....	55
2.66 Nuka.....	55
2.67 Nuka.....	56
2.68 Nuka.....	56
3.1 Araştırma Aşamaları.....	62

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde; problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın amacı, önemi, sayıtlar ve sınırlılıklar yer almaktadır.

1.1 Problem Durumu

İnsanoğlu var olduğundan bu yana yazmadan önce çizmeye ve mağara duvarlarını boyamaya başlamıştır. Mağaralarda ve kaya yüzeylerinde bulunan boyalı resimler ve çizgiler, insanın binlerce yıl önce fikirlerini nasıl ifade ettiğini göstermektedir (Tansuğ; 2004).

İlk çağlarda, mağara duvarlarına çizimler yapılan bir süreçte sanat, topluma ait olmuştur. Yerleşik hayata geçilmesiyle birlikte sanat, iletişim aracı olarak kullanılmıştır, ya da inançların bir parçası haline gelmiştir. Sanat, Rönesans'tan sonra tekrar topluma geri dönmesine rağmen yüzyıllar boyu bu kavramlardan uzak yaşayan halk, sanatı geri kazanmakta zorlanmıştır. Aslına bakacak olursak, şu an hala sanat, seçkinlerin tekelindedir. Yüksek ve seçkin bu sanat, toplumla bağları kopuk bir şekilde halen devam etmekteyken sanatın topluma geri sunulabileceği tek alan ise duvarlar kalmıştır (Bal: 2014, s.7).

İnsanlığın gelişimiyle paralel olarak sanat varlığını farklı şekillerde sürdürmeye devam etse de sokak sanatı ve grafiti günümüzdeki varlığına kavuşuncaya dek duvar yüzeyinden kâğıda dek birçok yüzeyde izlerini bırakmıştır.

Sokak sanatı ve grafiti farklı sanatsal akımlar olsalar da, her ikisi de temel olarak aynı hedef ve kaygıyı taşımaktadırlar. Günlük hayatımızın içinde grafik öğeler ve sokak sanatı, hemen hemen her yeri kaplayan reklam tabelası arasında bize göz kırpan yaratıcı, anlamlı ve eleştirel bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Bu anlamda, sanatın tarihsel dönüşümünü John Berger sanat seyircisi üzerinden şu şekilde analiz etmektedir:

“Görsel sanatlar her zaman belli bir koruyucu kabuk içinde var olagelmışlerdir; başlangıçta bu kabuk gizemli ya da kutsal bir şeydi. Bu kabuğun bir de maddesel yanı vardı: bu, yapının içine oturulması ya da içinde saklanması için yapılan yer, mağara, binaydı. Başta (ayin) yaşantısı olan sanat yaşantısı, yaşamın geri kalan şeylerinden ayrıldı – bu da sanatı amaca göre

kullanabilmek için yapıldı. Sonra sanatın sarıldığı koruyucu kabuk toplumsal bir şey oldu. Yönetici sınıfların kültürüne girdi. Bu arada bu sınıfın yaşadığı saray ve evlerin içinde insanlardan ayrıldı, koparıldı. Bütün bunlar sırasında sanatın yetkesi, koruyucu kabuğun taşıdığı özel yetkeden ayrılmaz oldu” (Berger; 2013: s.32: Akt: Bal:2014: s.8).

Grafiti ile sokak sanatı arasındaki benzerlik ve farklılıklar, her iki sokak sanat dalının teknik ve tarihsel çözümlenmesi ile açığa çıkmaktadır. Grafiti ve sokak sanatının en önemli ortak özelliklerinden biri, özgürlükçü ve genç bir ruha sahip olmalarıdır en temel farklılıkları, grafitinin baskın kaligrafik karakteri taşıırken sokak sanatının sahip olduğu sayısız sanatsal imkândır (Bal: 2014: s.8).

Grafiti, İtalyanca “çizilmiş” anlamına gelen “graffito” teriminin çoğul halidir. Kamusal bir alanda yer alan bir duvar ya da yüzeye çizilmiş, kazınmış veya püskürtülmüş yazılardır (Graffitto; 1986, Akt: Bal: 2014).

Yaşadığımız son 30 yıl, ulaşım, iletişim teknolojilerinin gelişmesi; bilginin hızlı ve doğru zamanda aktarımına adanmış yıllar olarak tarihe geçmiştir. Tek dünya sistemi söylemleri yüksek sesle dile getirilirken, politikaları ortaya koyanlar; dinlenmek, toplanmak ve çoğu zaman yerleşmek için temel gereksinimlerini sağlayabilecekleri farklılaşan mekanlar arayışına girmişlerdir. Bu dönemde sanat ön plana çıkmıştır. Ancak sanatçılar ve güncel sanatı takip eden kentli entelektüeller, hız ve tüketim çağında bu ürünlerin galerilerde ve evlerde kaybolmasına karşı çıkmaya başlamışlardır. Diğer taraftan, değişen ekonomik ve toplumsal durum karşısında siyasal platform ve medyada dili olmayanlar, tıpkı ataları gibi bireysel karşı duruşlarını sokak yüzeylerine taşımaya başlamışlardır. Sokak sanatı da bu şekilde ortaya çıkmıştır. Yeraltı hareketi olarak gelişen bu eylem; kaçınılmaz bir şekilde taraflarını oluşturmuştur. Fikirsiz yandaşlar ve karşıtlar söylemlerini geliştirmeye başlamışlardır.

Günümüzde artık sokak sanatı ve grafiti de galerilerde yerini bulmaya başlamıştır. Özellikle başlangıç noktasını düşündüğümüzde, geleneksel sanat anlayışına ve endüstriyel sanata karşı bir duruş olan sokak sanatı artık ticari sanatın içinde yer bulmaya başlamıştır. Ana akım sanat içinde bulunduğu yer, bilinirliğini arttırdığı gibi içerik olarak zarar vermiştir. Sokak sanatı birçok kültürün karışımını içerir. Aynı zamanda modern şehirlerin birçoğunda sokak sanatına rastlanır. Farklı kültürlerle rağmen bu kültürlerin içinde yer bularak, şehirliler gençlerin sesi haline gelmiştir.

21. yüzyılda bilgisayar teknolojisinin hızla ilerlemesi yeni sanat dallarının kendini göstermesine neden olmuştur. Gelişen dünyada insanlığı etkisi altına alabilen bilgisayar teknolojisi kaçınılmaz olarak sokak sanatı ve grafiti sanatını da etkilemiştir.

Son yıllarda dünyada büyük bir kitle tarafından icra edilen sokak sanatı ve Grafiti akımının çok başarılı ve özgün örnekler olmasına rağmen klasik üslubu benimseyen sanatçılar ve eğitimciler tarafından yeterince ilgi görmemektedir. Ancak sanat ve sanat eğitimine bu sanat alanının felsefesinin yalnız gençlere değil daha geniş kitlelere nasıl ulaştırılabileceği araştırılmalıdır.

1.1.1. Problem Cümlesi

“Sokak sanatı ve Grafitinin sanatsal niteliği hakkında sanat eğitimcilerinin görüşleri nelerdir?” sorusuna cevap aranacaktır.

1.1.2. Alt Problemler

Bu çalışmada problem cümlesi doğrultusunda, aşağıdaki alt problemlere ilişkin yanıtlar aranmıştır.

1. Sanat eğitimcilerinin sokak sanatı ve grafiti hakkındaki görüşleri nelerdir?
2. Sanat eğitimcilerinin sokak ortamında çalışmakla ilgili görüşleri nelerdir?
3. Sanat eğitimcilerinin sokak sanatı ve grafiti çalışmalarının sanatsal nitelikleri hakkındaki görüşleri nelerdir?
4. Sanat eğitimcilerinin sokak sanatı ve grafitinin gelecekteki konumu hakkındaki görüşleri nelerdir?
5. Sanat eğitimcilerinin sokak sanatı ve grafitinin sanat eğitiminde kullanılmasıyla ilgili görüşleri nelerdir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Son birkaç yüzyılda hızlı gelişen teknoloji, sanat alanında çok büyük değişimlere sebep olmuştur. Gelişen teknoloji birçok yeni sanat dalının ortaya çıkmasına imkan sağlamıştır. Video-art, enstalasyon, dijital-art, hologram ve ışık gösterileri yeni sanat sunum biçimlerine dönüşmüştür. Bilişim teknolojisi, iletişimin boyutlarını tümüyle değiştirmiştir. Yüzyıllar boyu geleneksel anlamda sosyal iletişimin bir parçası olan

(olabilen) sokaklar, son yüzyılda çeşitli alt kültürlerin gösteri alanlarına dönüşmüştür. Kuşkusuz, geçen süreçte kimi çevrelerde kabul görmese de sanatsal bir oluşumdan söz etmek olasıdır. Sokak kültürünün işitsel ve görsel çeşitli formları bulunmaktadır.

Araştırmanın kapsamı bu formlardan sokak sanatı (duvar resimleme teknikleri) ve grafiti tekniklerinden oluşmaktadır. Buradan hareketle, araştırmanın amacı, sokak sanatı ve grafiti çalışmalarının sanatsal niteliğinin sanat eğitimcilerinin görüşleri çerçevesinde sorgulamaktır.

Buna göre;

- Sanat eğitimcilerinin sokak sanatı ve Grafiti hakkındaki görüşlerini ortaya koymak
- Sanat eğitimcilerinin sokak ortamında çalışmayla ilgili görüşlerini almak
- Sanat eğitimcilerinin sokak sanatı ve Grafiti çalışmalarının sanatsal nitelikleri hakkındaki görüşlerini çözümlemek
- Sanat eğitimcilerinin sokak sanatı ve grafitinin gelecekteki konumu hakkındaki görüşlerini ortaya koymak
- Sanat eğitimcilerinin sokak sanatı ve grafitinin sanat eğitiminde kullanılmasıyla ilgili görüşlerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Son yıllarda dünyada büyük bir kitle tarafından icra edilen sokak sanatı ve Grafiti akımının çok başarılı ve özgün örnekler olmasına rağmen klasik üslubu benimseyen günümüz sanat eğitimcileri tarafından yeterince ilgi görmemektedir. Bu çalışma sokak sanatı ve grafiti hakkında geniş çaplı araştırma yaparak sanatsal niteliği çerçevesinde sanat eğitimcilerinin görüşlerinin bu alandaki sanat eğitime katkılarını ortaya konması anlamında önem taşımakta ve ilerleyen dönemlerde sokak sanatı ve grafiti alanıyla ilgili yapılacak araştırmalara kaynak sağlaması ve çok geniş olmayan sokak sanatı ve grafiti literatürüne katkı sağlaması açısından önemlidir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma;

1. Araştırma sokak sanatı ve grafiti ile sınırlıdır.
2. Araştırma sanat eğitimcileri ile sınırlıdır.
3. Araştırma veri doküman incelemesi ile sınırlıdır.
4. Araştırma sanat eğitimcileri ile yapılan görüşme tekniği ile sınırlıdır.
5. Araştırmanın bitme süresi iki yıl ile sınırlıdır.

1.5. Sayılılar

Araştırmada aşağıdaki sayılılardan hareket edilmiştir;

1. Katılımcıların görüşme sorularına içtenlikle ve gerçeği yansıtacak şekilde cevap verdiği,
2. Seçilen araştırma yönteminin bu araştırmanın amacına, konusuna ve araştırma probleminin çözümüne uygun olduğu,
3. Kontrol altına alınamayan değişkenlerin, araştırma sonucuna anlamlı derecede etki etmediği varsayılmıştır.

1.6. Tanımlar

Sanat eğitimi: Kişinin duygu, düşünce ve izlenimlerini anlatabilmek, yetenek ve yaratıcılığını estetik bir seviyeye ulaştırmak amacıyla yapılan eğitim faaliyetlerinin tümü.

Sokak sanatı: Bina üzerindeki duvar resimleri, grafiti gibi halka açık alanlarda görülen sanat.

Grafiti: Kuru sıva ya da taş üzerine kazılarak yapılan çizgisel resim.

Duvar resmi: Duvar yüzeyi üzerine yapılan her tür resim.

Fresk, Fresko: Yaş sıva üzerine suda çözülmüş boya pigmentleri kullanılarak yapılan duvar resmi (Sözen ve Tanyeli: 1992).

Alt Kültür: Popüler kültürün dışında kalan, kendi kendini yaratmış ve kendine özgü bir yaşam tarzı benimsemiş topluluklara verile ad.

Tag: Kullanılan takma isim (nickname) ile duvarlara, trafolarla spreya, marker vs. biçiminde yazılmasıdır.

Writer: Grafiti yapan.

Sketch: Duvara yapılmadan önce kağıt üzerine yapılan çalışma ve denemeler.

Outline: Grafitinin ana (hat) çizgileri.

Fill in: Grafitinin iç boyaması.

Secound Outline: Etrafindan geçilen dış çerçeve.

Highlights: Belli bölümlerin de orantılı olarak yapılan parlama efektidir.

İllegal: Yasa dışı, kaçak, izinsiz yapılan.

Legal: Yasalara aykırı olmayan, izinli yapılan çalışmalar.

Back-on: Tren üzerine çıkıp yapılan çalışmalardır.

Battle: Kendi aralarında yapılan kavgı, yarışmalardır.

Bite: Başkasının stilini taklit etmek, kopyalamak ve çalmak.

Black Book: Eskiizler için taslak defteri.

Bomb: Kaçak Grafiti yapmak, istedikleri yeri tagle doldurmak.

Buff: Grafitinin temizlenmesi.

Bunny: Bayan grafitici grubu.

Burn: Daha iyi yapmak, geliştirmek.

Burner: Çok iyi yapılmış çalışma için kullanılır.

Can: Sprey boya.

Cap: Boyayı farklı kalınlıklarla yapan spreya başlığı.

Chuck up: Bir yeri hızlıca 'outline' ile kaplamak.

Crew: Yazıcı ekibi.

Donut: Tren kapısı civarındaki çalışma.

End2end: Tren vagonu boyunca yapılan çalışma.

Goingover: Bir grafitinin üzerine başka yazıcının kendi grafitisini yapması.

Hang Outs: Tren çalışırken, açık pencere ya da kapıdan tren dışına tag atmak.

Ink Stains: Kalın uçlu keçeli kalemler.

Kill: Her yeri boyamak.

King: Usta Grafiti sanatçısı.

Lay up: Gece ve hafta sonları trenlerin park alanı.

Nark: Yetkililere ihbar eden kişidir.

One: Herhangi bir grupta olmayan yazıcı.

Panel: Bir tren vagonun iki kapısı arasında, cam altına yapılan çalışmalar.

Piece: Grafiti çalışması.

Public: Okunması kolay stil.

Quick Bombin: Hızlı uygulamak (her yeri doldurmak).

Quick Piece: Hızlı yapılan çalışmalar.

Rack: Başka bir çalışmayı çalmak.

Rainbow: Tren kapısı üzerine tag atmak.

Roof Top: Çatılara yapılan illegal (yasadışı) çalışma.

Run-up: Tren istasyonuna girince arkasına çıkıp uygulamak.

Simple Style: Basit çalışma.

Skinny: Sprey başlığı (cap ile aynı).

Slash: Bir çalışmanın üzerine tag atmak.

Sticker Bomb: Tag atılmış etiketi bir yere yapıştırmak.

T2B (Top to Bottom): Baştan aşağı kadar boyanan tren paneli.

Taggin: İmza atmak.

Throw ups: Graftinin basiti, tagin büyüğüdür.

Toy: Çaylak yazıcı.

Walls: Duvar çalışması.

Wild Style: Okunması zor stil.

Window Down: Pencere altına yapılan çalışma (Bal: 2014).

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Grafiti Sanatı ile İlgili Bilgiler

Grafiti görünür bir yüzeye bir isim ya da sloganını genellikle dikkate alınması için, iletişim odaklı bir kentsel harekettir. Grafiti şehir silüetinin mahalleler, sanat galerileri, çete bölgeleri, müzeler ve işletmeciler aracılığıyla fikirlerini iletmek için kullanılmaktadır.

Grafitto, bir desenin, alttaki farklı zemini görünür kılacak şekilde, bir boya veya başka malzeme katmanı üzerine kazınmasını ifade etmektedir. Çoğulu olan “grafiti” şimdilerde, bazen politik aktivistler, bazen vandallar, bazen de yüksek sanatsal ve grafik yeteneklere sahip kişiler tarafından, halka açık yerlerdeki duvar veya başka görünür yüzeylere, boyama, püskürtme, kazıma veya karalama yoluyla yerleştirilen, izinsiz tasarım veya kelimeleri tanımlamakta kullanılmaktadır (Cumming: 2006, s.485).

Grafiti heyecan arayan insanlar için bir araç ve bunu durdurmak isteyenlerin otoritesine karşı durarak ve buna katılmayan birçokları için bir alt kültür ve yaşam tarzıdır (Lopez;2012).

2.1.1. Grafiti Sanatının Tanımı

Sokak sanatı ve grafitinin tanımını yapmadan önce kelime anlamı üzerinde durmak gerekir. Sokak, günlük düzeyde sanatçıların kişisel vizyon, değer ve düşüncelerinin bir ifade aracına dönüşmüştür. Günlük görsel kültürün değişmez bir parçası olan sokak üzerinden yapılan bu iletişim şekli, iki farklı şekilde belirlenmiştir; sokak sanatı ve Grafiti. Sokak sanatı, Grafiti hareketinden doğmuş ve bu iki sanat, çoğunlukla birbirleriyle kesişerek var olmuşlardır.

Tagging (‘isim yazma’, ‘imza atma’), bir kişinin kendi bölgesini işaretlemesinin en yaygın yollarından biri olarak grafitinin kökenini oluşturur (Hughes; 2009). Bu bağlamda, C. Lewisohn grafiti sanatını şöyle tanımlar:

“Grafiti yazımının belirgin bir estetiği vardır: grafiti, imza atma, harfler, stiller ve spreyci uygulamaları ile farklı bölgelere ulaşma ile ilgilidir” (Lewisohn: 2008, s.23: Akt: Bal:2014).

Grafitinin tanımını M. Sözen ve U. Tanyeli’ne göre aşağıdaki gibidir:

“Kuru sıva, seramik ya da taş yüzey üzerine sivri bir metal çubukla kazınarak yapılan çizgisel resim ya da bezeme. Genellikle, mesleği sanatçılık olan biri tarafından değil, böyle bir yüzeyle rastlantısal olarak karşılaşan bireyler tarafından yapılır. Antikite’den bu yana yapı öğeleri üzerine graffito ürünleri kazındığı görülür. Bunlar sanatsal değerlerinden çok, dönemlerine tanıklık edişleri açısından önemlidir (Sözen ve Tanyeli: 1992, s.93).

2.1.2. Grafiti Sanatının Tarihçesi

Grafiti sanatı şehir sokaklarından meydanlara yani halkın görebileceği her yerde yer almaktadır. Bu sanat acele ile yapılmış düzenlemelerden tutun da üzerinde özellikle düşünülmüş yapılan günümüz çağdaş dünyamızı etkili bir şekilde ifade edebilen bir sanat dalıdır (The History of Graffiti; 2015).

Grafiti'nin izlerini insanlık tarihi boyunca görmek olasıdır. Yeryüzündeki ilk insanların mağaralarda var oluşundan ve nesiller boyunca sağlam bir enstrüman olarak onlarca yıl günümüze kadar bizimle kalmıştır. En ilkel biçimdeki grafiti, insanlara hikayeler anlatmak veya onları uyarmak ve onlara belirli bir şey hakkında bilgi vermek için kullanılan mağara tabloları veya çizimleri grafiti örneklerindedir. Grafiti, insanlığın bildiği ilk iletişim şekli veya biri ile diğeri arasında bilgi aktarma ve göstermenin ilk halidir. Tarih öncesi mağara tabloları, hayvan kemikleri ve pigmentler gibi araçları kullanan simgesel yapı olarak, en erken tarihsel grafiti biçimleri M.Ö. 30.000 yılına dayanmaktadır.

Tarihte ilk olarak Romalılar, grafitiyi bir reklam malzemesi olarak kullanmışlardır. Sadece grafiti üreten Yunanlılar ve Romalılar değildi: Guatemala’daki Tikal’in Mayan bölgesi de eski örnekler içermektedir. Viking grafitisi, İrlanda’nın kuzeyindeki Newgrange höyükte ve Roma da varlığını sürdürmektedir.

Roma halkı grafitiyi doğanın ve çevrenin olumsuz şartlarını bir kentsel peyzaj veya ekonomik olarak çökmüş bölgede uygulama alanı olarak düşünüyorlardı. Ancak düzenli olarak gördüğümüz grafiti, grafitinin bulunduğu alanın çevresi ile gerçekçi bir ilişki

oluşturmaktadır. Kırık pencere teorisine atıfta bulunan ön yargılı grafiti çağrışımında bazı gerçekler vardır.

“Birkaç kırık pencereci bir bina düşünün. Pencereci onarılmazsa Vandalların birkaç tane daha pencere kırma eğilimleri vardır. Sonunda binaya girerler ve işgal edemezlerse ve içi boşsa belki de içinde yangınlar çıkar ve harabeye dönuşürler”(Grafiti Subculture; 2012, s.5).

Bu nedenle grafiti göstergebilimcileri, kırık pencere teorisi ile çakışan ve birçok bakımdan arınmış kentsel manzarayla ilişkilendirmektedir. Bu da grafiti sanatının ilerlemesine negatif bir etki etmektedir. Bu kırılmış ya da bozulmuş olan şeylerin yalnızca daha fazla kanunsuzluk ve yıkım zinciri reaksiyonuna yol açacağını düşündürmektedir. Ancak sanat biçimi olarak kabul edilen grafiti değil midir? Sanatta olumsuz duygular yarattığından, sanat ve Vandalizm arasında bölünmüş bir çizginin olması gerekir. Bununla birlikte grafiti veya sanatın bulunduğu yer, söz konusu parçanın sanat veya Vandalizm olup olmadığına karar verir. Grafitide birçok farklı form bulunurken, her zaman kamu veya özel mülkiyetin yanında görünecektir. Ne var ki, grafiti her zaman gereksiz veya uygunsuz sayılmaz. Çağlar boyu yapılan grafiti geçmiş kültürler, diller ve koloniler hakkında geniş bir anlayış sağlamıştır. Grafitide görülen gramer hataları eğitim sisteminin ve okuryazarlık uygulamasının etkili olup olmadığı konusunda bize önemli bilgiler sunmaktadır. Erken grafiti biçimleri geçmiş kültürlerin yaşam biçimlerini ve dillerini anlamaya katkıda bulunmuştur. Bu tarihsel gerçek grafiti vandalizmin bir parçası değil, geçmişin geçerli bir dokümantasyonu olma potansiyeline sahip olduğunu ve böylece bize zamanımızın daha iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

Modern stilli grafitide bilinen ilk örnek ise eski Yunan Efes kentinde bulunmaktadır. Bir mozaik ve taş geçidinin yakınında yer alan grafitide ayak, kadın, kalp, para ve haç figürleri taşa kazınmıştır (Bkz. Şekil: 2.1). Bu çalışmanın günümüzdeki grafitiye örnek olarak düşünölmektedir (Grafiti Subculture; 2012, s.7).

Şekil 2.1 Yunan Efes kentinde bulunan grafiti (<http://www.deskotech.com>)

Teknoloji değişti ancak insan doğası değişmedi. Trenlerin, arabaların, bilgisayarların ve daha fazlasının olduğu modern çağda bile, insanlar grafitiyi yüzeyler üzerine karalayarak yapmaktadırlar.

Modern çağda, Meksika Duvar sanatı bugünün kamusal sanatının öncüsü olmuştur. Meksikanın duvar sanat tarihi, Güney Amerika'da bilinen en eski Olmecs uygarlığı ve Hispanik dönemine kadar uzanmaktadır. Duvar resmi Meksika kültüründe en baskın sanat biçimlerinden biri olmuştur.

1920 yılında, yeni hükümet iletilerini birçok kişinin görebileceği yerlerde büyük ölçekli duvar resimleri aracılığıyla duyurmuştur. Duvarlar genellikle Meksika Devrimini yücelten, Meksika'nın erken dönem Hispanik mirasını hatırlatan ve yeni hükümetin ideallerini tanıtan temalarla boyanmıştır. Bu duvar resimlerinin yapılması için Meksika hükümeti günün en iyi sanatçılarıyla birlikte çalışmışlardır. David Alfaro Siqueiros, Jose Clemente Orozco ve Diego Rivera Meksika'daki bu sanat hareketinin liderleri olmuşlardır.

1920'lerin ortasında, ülke çapında duvar çalışmaları yapılmaya başlanmış ve bu projeye katılan sanatçılar, benzersiz stilleriyle hızla uluslararası şöhret kazanmışlardır. 1920'lerin sonunda, Meksika duvar sanatının etkileri, özellikle ABD'ye yayılmaya başlamıştır.

1930 yılında, Jose Clemente Orozco ve Diego Rivera'nın ABD'ye gelmeleriyle duvar sanatının Amerika'da hızla yayılmasına ve halk sanatı haline gelmesine neden olmuşlardır (www.theartstory.org).

Bunun yanı sıra, ABD askerlerinin Dünya Savaşı sırasında 1943 baharında Tunus'a girdiğinde, Kuzey Afrika bölüğünde, ilk grafiti örneğini görmüşlerdir: Kilroy Was Here (Kilroy buradaydı). Daha sonra İtalya, Fransa ve Almanya taraflarına gittikçe tekrar tekrar aynı görselle karşılaştılar. Sanatçı ya da sanatçıları hakkında bir şey bilinmiyor, bunun OHIO isimli bir birime ait olduğuna inanıyorlardı. Kilroy tipik olarak: Bir çitin kenarından bakan büyük bir burnu olan bir kafa ve eller gözükken bir tasvirdir. Bu görsel, diğer ülkelerde Çad olarak bilinmektedir. Daha sonra, Kilroy çeşitli yerlerde de görülmeye başlanmıştır. Örneğin, Berlin duvarı üzerinde çeşitli, önemli ve ulaşılması zor olan yerlerde bulunmuştur. Daha sonra Özgürlük heykelindeki meşalede, Çin'in Marko Polo köprüsünde, New York'taki George Washington köprüsündeki yüksek girişinde, Mt. Everest ve Arc de Triomphe'un alt tarafında resmedilmiştir (Bkz. şekil: 2.2). Ancak

“Kilroy” görseli, İkinci Dünya savaşı zamanına tarihlendirilmeye bilindir. Çünkü, Fort Knox’la ilgili bir History Channel belgeselinde, bir sahnede altın çubukların taşınmasına yardım etmek üzere 1937’de işe alınan genç erkekler yer almaktadır. Bu işçilerin bir kısmının 5.13.37 tarihli bir sahnede kısaca ama belirgin bir şekilde bir duvarda görülen “Kilroy Was Here” yazısını buldular. Böylece bu efsanenin başlangıç tarihinin bu yıllara ait olduğu bilinmektedir (<http://likethedew.com>; 15.03.2017).

Şekil 2.2 “Kilroy Was Here” yazısı (cherrieswriter.wordpress.com)

60’lı yılların sonuna kadar, bu gün bildiğimiz grafitiler Philadelpia ve New York gibi Amerikan şehirlerinde ortaya çıkmaya başlamıştır. Cornbread ve Cool Early, bu iki ismin Birleşik Devletler ’deki modern grafiti kurucuları oldukları söylenmektedir.

60’lı yılların sonlarında 70’lerin başlarında grafiti, New York şehrine yayılmıştır. Grafitiler, sokak levhalarında, telefon kutularında, metro da ve diğer birçok kamusal alanda görülmeye başlamıştır. Bu grafitilerin temel işlevi, sanatçının adını yaymak hatta kimliklerinin o bölgeyi temsil etmesi anlamında kullanılmaktadır. New York’ta belli başlı erken grafiti sanatçıları Taki 183, Julio 204, Frank 207 ve Joe 136’dır. (A Brief History of Grafiti; 2013, s.13)

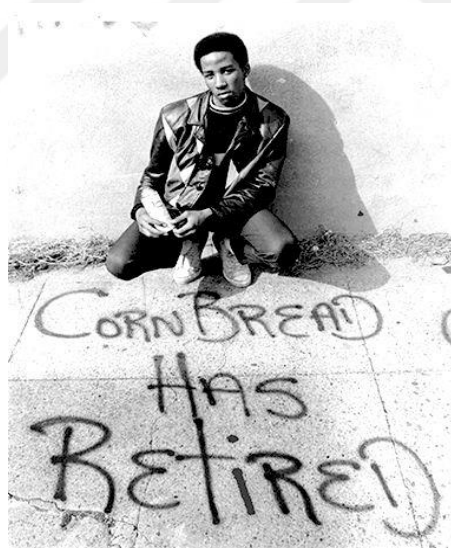
2.1.3. Grafiti Sanatında Kullanılan Malzemeler

Grafitilerin doğuşu antik çağlara kadar uzanmaktadır. Duvarlarda ilk karalama ve oyma izleri grafitinin ilk örneklerindedir. Grafiti sözcüğünün ilk etimolojik kökü yüzeyi çizmeye işaret ediyor olsa da, bugün yapılan grafiti çalışmalarını düşündüğümüzde ilk akla gelen şey, sprej boya ve markalardan oluşuyor ve moda için uygun olmayan yaygın kullanılan malzemelerdir. Bunlar grafiti sanatçıların vazgeçilmez unsurlarıdır.. Modern grafiti geçmişi, sprej boya veya işaret kalemleri olmadan hayal edilemez ve

uygulamalarını sokaklardan galeri dünyasına taşıyan grafiti sanatçıları hala bu malzemelere bağlıdır (www.widewalls.ch).

2.1.4. Yurt Dışında Yaşayan Grafiti Sanatçıları

2.1.4.1. Cornbread. Amerikalı olan sanatçı 1950 yılında doğmuştur. Bu sanatçının en önemli özelliği Amerika’da grafiti sanatını ilk uygulayan kişi olmasıdır. Cornbread on yaşındayken bir çocuk kurumunun salonlarında grafiti çizmeye başlamıştır. İlk grafiti örneklerini, Cynthia adında bir kıza olan sevgisini göstermek adına yapmıştır (Bkz. Şekil: 2.3). Sonraki yıllarda Cornbread kitle iletişim araçlarını dikkate alarak gazetelerde, dergilerde ve radyolarda konuşma yaparak medyanın ilgisini çekmeye başlamıştır. 17 yaşına geldiğinde Cornbread grafiti yapmayı bırakmıştır, fakat başlangıcını yaptığı şeyin kültürel bir fenomen haline geldiğini ve dünyanın her köşesine yayılacağını bu kadar ummamıştır (A Brief History of Graffiti; 2013: s.9).

Şekil 2.3 Cornbread'ın fotoğrafı (<http://www.dazeddigital.com>).

2.1.4.2. Taki. Yunan asıllı olan sanatçının Demetrius olan doğum adının kısaltılması olan Demetaki'den “TAKİ” rumuzu türetilmiştir. 183 ise sanatçının adresi olan 183. sokak Washington Heights, Manhattan adresindeki sokak numarasından gelmektedir. 1960’ların sonları ve 1970’lerin başlarında New York’ta kurye olarak çalışırken rumuzunu grafitileriyle New York caddelerinde yerlere yazmıştır.

21 Temmuz 1971`de The New York Times gazetesinde sanatçı hakkında “Taki 183 Spawns Pen Pals” başlıklı bir yazı yayımlanmıştır (Bkz. Şekil: 2.4). Bu yazı onun etiketlerinin her yerde görülmesinden ve halkın merakını az da olsa hafifletmek amaçlı yazılmıştır. Bu yazı yayımlandıktan sonra yüzlerce genç sokaklara çıkarak metrolarda, farklı şehirler arasında grafiti örnekleri vererek Taki 183`ü taklit etmeye başladılar (A Brief History of Grafiti; 2013: s.15).

Şekil 2.4 1971 yılında The New York Time gazetesinde Taki 183 hakkında yayımlanan makale (<http://streetartnyc.org>).

2.1.4.3. Julien Avignon. Julien Avignon bir Fransız sanatçısıdır. Fransa'nın güneybatısında bulunan Toulouse şehrinde yaşamaktadır. Sanatçı 1998 yılından bu yana Toulouse'de grafiti ve tasarım çalışmaları yapmaktadır (Bkz. Şekil: 2.5 ve 2.6). 2006 yılından itibaren Julien Avignon “HALLTIME STUDIO” adlı kendi atölyesinde çalışmaktadır (J. Avignon Grafiti Artist; 2014).

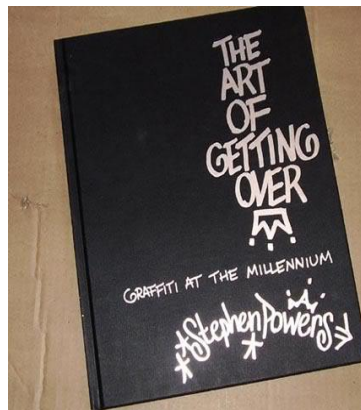
Şekil 2.5 Julien AVIGNON ([http:// www.julienavignon.com](http://www.julienavignon.com)).

Şekil 2.6 Bad New 2 (Kötü Haber 2) isimli çalışma ([http://www.julienavignon.com /](http://www.julienavignon.com/)).

2.1.4.4. Espo Steve Powers. Powers Batı Philadelphia’da doğmuştur. Powers’in sanatsal içgüdüleri erken yaşlardan itibaren başlamış olsa da, grafiti alanına girişi 16 yaşında olmuştur. Artan grafiti sevgisi onun Philadelphia Üniversitesi Sanat Bölümüne gitmesine neden olurken aynı zamanda Powers, 1988-1996 yılları arasında yayınladığı öncü bir grafiti ve hip-hop yayını olan efsanevi “On The Go” dergisini kurmuştur.

1990’lardan itibaren grafiti sanatçılarından bazılarının yer aldığı “The Getting Over Art” kitabını yazmıştır (Bkz. Şekil: 2.7).

Şekil 2.7 Powers’in “The Art of Getting Over” isimli kitabı (<http://aerosolblog.blogspot.com>).

Powers, belki de 20. yüzyılın son on yılındaki Amerikan grafiti hareketinin gerçek anlamda çığır açan bir proje üretmek için cadde üzerinde edindiği bilgi ve yetenekleri kullanma becerisini göstermiştir. Bununla birlikte, onun bütün çalışmalarını bir araya getiren 2004 yılında “The Dreamland Artist Clup” idi. Margaret Kilgallen’in San Francisco’nun Tenderloin alanındaki işaret-resim çalışmasından esinlenerek ve güney

Brooklyn'deki Coney adası bölgesinde mağaza simgelerinin çoğunun harap durumuna dikkat çeken Powers, tabelaları yeniden düzenlemeye başlamıştır. New York'un resmi simgesi olan Coney Island Cyclone'u yeniden boyadı ve projenin tamamlanmasına yardımcı olmak için bir dizi sanatçı ve arkadaşlarını davet etmiştir. Geleneksel el boyaması, reklamcılık ve grafiti arasındaki benzerliklerin benzer ikonografik netlik ve yazı tipleri, renkler ve kamusal alanlarla eşdeğer saplantı olduğunu tanımlayan Powers, "duygusal reklamcılık" sözcüğünün etrafında bir çalışma dizisi hazırlamıştır.

Modern grafiti uygulamasının kökeni ve yaratıcısı olan Combread Powers'ın ilham kaynağı olmuştur. Powers, hem kelimeyi hem de imgeyi mükemmel biçimde sentezleyen bir aşk estetiği ile zarif, dokunaklı, duygusal bir grafiti uygulamıştır (Johnston :2013, s.19-21). Powers, geleneksel yasadışı işlerden, klasik işaretli resimden vizyonel topluluk projelerine, seçtiği orta ya da temaya bakılmaksızın şımarık, esprili bir stil kullanan bir sanatçıdır. Sözcük öyküsünün ustalığı ve tipografi ile mükemmel bir üçlü, açıklık ve yaratıcılık üçlüsü arayışında olan Powers, sanatçı ile esnaf arasındaki, sanat ile reklamcılık arasındaki ince çizgiyi bozmuş, sanatın güzelliğini ve samimiyetini kutlayan bir estetik oluşturmuştur (Bkz. Şekil: 2.8-10).

Şekil 2.8 Tokyo'da yapılan çalışma 1 Temmuz 2014 (marksurface.tumblr.com).

Şekil 2.9 2 Temmuz 2014 yılında yapılan çalışma (Marksurface.tumblr.com).

Şekil 2.10 Seattle Vain duvarı 10Ocak 2015 yılında yapılmış çalışma (Marksurface.tumblr.com).

2.1.4.5. Katsu. Kendi dilinde, kentsel çevreyi yok etmek, kırmak ve parçalamak için “stratejik olarak sistematik vandalizm uygulamak” isteyen bir grafiti sanatçısıdır. Ünlü Büyük Zaman Mafyasının (BTM) bir üyesi olan Katsu’nun çalışmaları, tahsis etme, uyarılma, çözülme veya dekorasyonla ilgili değildir; onun estetiği “suçları teşvik etmek ve şehrin görünümünü bozmak” için kurulmuştur (Johnston: 2013, s.28-29).

Katsu çağdaş grafitilerin en ilginç uygulayıcılarından birisidir. Katsu F.A.T.’de Araştırma Görevlisi olarak görev yapmaktadır. BTM Mürettebatının üyesi olarak, sokaktaki geleneksel grafiti söz konusu olduğunda Katsu dünya çapında bilinen sanatçılar arasında yer almaktadır (Bkz. Şekil: 2.11-13).

Katsu hala geleneksel grafiti bakış açısını fiziksel eserlerin üstünlüğü konusunda elinde tutmaktadır. Ancak dijital grafiti ile ilgili düşünceleri ve çalışmaları, sokak sanatçısı ya da diğer grafiti sanatçılarının hemen hemen ötesindedir (viralart.vandalog.com).

Şekil 2.11 Katsu, Los Angeles, Çağdaş Sanatlar Müzesi'nin dış duvarı (viralart.vandalog.com).

Şekil 2.12 Katsu'nun kendi portresi, 2011`de Mallick Williams Galeri`de gösterildi (viralart.vandalog.com)

Şekil 2.13 Katsu tarafından Kurt Cobain ve Nike logosu içeren telefon kulübesi reklamı (viralart.vandalog.com).

2.1.5. Yurt İçinde Yaşayan Grafiti Sanatçıları

2.1.5.1. Turbo. Turbo ismiyle tanınan Tunç Dindaş isimli grafiti sanatçısı grafitiyle 1983 yılında break dance sayesinde tanışmıştır. Çocukluğundan beri resme merakı olan Tunç Dindaş, plak kapaklarında gördüğü grafitleri kağıtlara çiziyordu. 1984 yılında izlediği "Beat Street" isimli bir filmle grafitinin ne olduğunu anladı. Sanatçı bu belgeselden çok etkilenerek grafitiye başlamıştır. 1985 yılından itibaren sokaklara bir şeyler yapmaya başladı (Bkn: Şekil: 2.16 - 21). 1989 yılında grafiti yaparken yakalanmıştır (<http://www.themaggar.com>). Devlet malına zarar ve slogan yazmaktan bir senelik hapis cezası almıştır. Sicili temizdi ve 18 yaşından küçük olduğu için iyi halden para cezasına çevrilmiştir (<http://www.uplifers.com>). 1997 yılında Bakırköy`de apartmanlarının önünde otururken kurdukları S2K grafiti, yurtdışında üyeleri bulunan büyük bir ekibe dönüşmüştür.

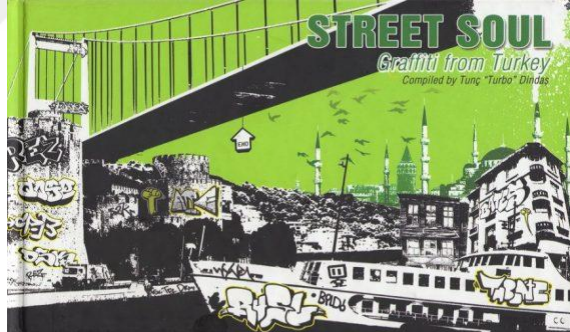
1997’de Blue Jean dergisinde hip hop sayfaları yaparak grafiti ve hip hop kültürünü Türkiye’de tanıtmıştır. Bu dönemlerden günümüze kadar gerek yurtiçi, gerek yurtdışında birçok etkinlik ve festivallere katılmıştır (<http://www.themaggar.com>).

Turbo, spreyci boyacı olmadığı için yaptığı eskizleri ve grafitileri defterlere taslak şeklinde yapmaktadır. Bir sene boyunca şehre tek başına grafiti uygulayan Turbo İstanbul’un her yerine tag atmıştır. Turbo, o dönemi şu sözleri dile getirmektedir:

“Ben grafitiye başladığımda benim dışımda bir iki kişi daha vardı. Bu arkadaşlar, break dans ve filmlerin verdiği tutku ile grafiti yapıyorlardı. Dolayısıyla devam etmediler. Tutkulu bir şekilde devam eden bir tek ben kaldım”(Yalav;2013:Akt: Bal:2014, s.57).

Sanatçı 2002 yılından beri şirketlere kurumsal grafitiler yapmıştır. İlk kez o yıl Aria Extra Card ile reklam sektörüne grafitiler ve tasarımlar yapan Turbo, aynı zamanda birçok motion video reklama da imza atmıştır (<http://www.tuncdindas.com>).

2007 yılından beri sergiler düzenleyip, sergilerde katılımcı olarak yer alan sanatçı, 2009 yılında ise Türk grafitisinin örnekleri olduğu iki kitap çıkarmıştır (<http://www.themaggar.com>) (Bkz: Şekil: 2.14 ve 2.15).

Şekil 2.14 Tunç Dındaş’ın 2009 yılında yazdığı “Street Soul Graffiti from Turkey” isimli kitabı (<https://www.hiphoplife.com.tr>).

Şekil 2.15 Tunç Dındaş’ın 2009 yılında yazdığı “Turkish Graffiti Volume 1” isimli kitabı (<https://www.hiphoplife.com.tr>).

Şekil 2.16 Tunç Dindaş'ın 2015 yılında Bursa'da yaptığı grafiti (Sözlü Kaynak).

Şekil 2.17 Tunç Dindaş'ın 2016 yılında İstanbul Taksimde yaptığı grafiti (Sözlü Kaynak).

Şekil 2.18 Tunç Dindaş'ın 2014 yılında İstanbul Beşiktaş'ta yaptığı grafiti (Sözlü Kaynak).

Şekil 2.19 Tunç Dindaş'ın 2013 yılında İstanbul Beylüksüzü'nde yaptığı grafiti (Sözlü Kaynak).

Şekil 2.20 Tunç Dindaş'ın 2013 yılında İstanbul'da yaptığı grafiti (Sözlü Kaynak).

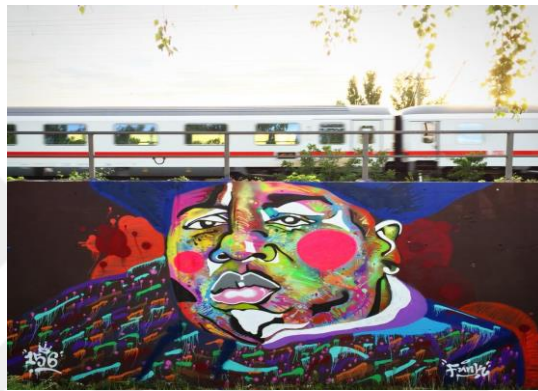
Şekil 2.21 Tunç Dindaş'ın kendi fotoğrafı ve grafitisi (Sözlü Kaynak).

2.1.5.2. Funk. Asıl adı Atakan Özdemir olan Funk 1998 yılında grafiti yapmaya başlamıştır. Sanatını hayatının ayrılmaz bir parçası olarak gören Funk grafiti için “*gri dünyaya renkli yağmurlar yağıdırıyor*” demektedir. Ayrıca, “*Benim stilim yaşadığım şehri yansıtır aslında; bazen durgun, bazen kaotik, bazen sevimli, bazen hareketli, bazen keskin, bazen de kızgın*” (<http://www.sanatatak.com>).

Funk grafitiye ilkokul yıllarından başlamıştır. Almanya’da “Poker” adlı grafiti sanatçısıyla birlikte çalışmıştır. Funk hem Türkiye’de hem de Avrupa’da yıllardır grafiti yapmaktadır. Avrupa’daki Sokak sanatçılarından etkilendiğini söyleyen Funk 50’den fazla ülkede 200’den fazla sokak sanatçılarıyla birlikte çalışmıştır (Bal; 2014). (Bkz: Şekil: 2.22-25).

Şekil 2.22 Atakan Özdemir'in 2012 yılında yaptığı grafiti (instagram.com).

Şekil 2.23 Atakan Özdemir'in 23 Temmuz 2015 yılında yaptığı grafiti (instagram.com).

Şekil 2.24 Atakan Özdemir'in 1 Eylül 2015 yılında Berlin'de yaptığı grafiti (instagram.com).

Şekil 2.25 Atakan Özdemir'in 5 Eylül 2015 Berlin'de yaptığı çalışma (instagram.com).

2.1.5.3. Semi Ok. Asıl ismi Olcay Kılınc ama Grafiti camiasında Semi OK olarak bilinmektedir. Sanatçı grafitiyi şu şekilde tanımlamaktadır:

“Grafiti, dünyanın bir çok ülkesinde çetelerin kendi bölgelerini işaretlemek, hatta bir çeşit ahkam kesmek için çizdikleri resimlere verilen ad olarak bilinir. Ama Türkiye'nin kendi kültürü ve seçkin yaşam tarzı dünyada bilinmektedir. Kendi kültürümüzün özünü grafitlerine yansıtmaya çalışan ve grubunda hat, ebru ve kaligrafi sanatçıları ile yol almaktadır. Camilere nakış süslemelerini bile spreyci yapmak pek akıl işi olarak görünmese de, o artık bunların çözümünü bulmuş”.

Semi Ok 1996 yılında başlayan grafiti serüvenine profesyonel olarak devam etmektedir. Anaokulundan kreş duvarlarına, camii mescit nakış süslemelerine, manzara resimlerine, grafiti karakter çizimlerine kurumsal şirketlerde neler yapacağını kanıtlamıştır. Grafiti sanatı ile her mekana spreyci kokusunu bırakan ve boş duvarlarda rengarenk havayı yansıtan Semi her geçen gün yeni çalışmalar yapmaktadır (www.grafiticiaraniyor.com) (Bkz: Şekil: 2.26 ve 2.27).

Şekil 2.26 Semi OK'un grafitisi (<http://www.Grafiticiaraniyor.com>).

Şekil 2.27 Semi OK'un grafitisi (<http://www.Grafiticiaraniyor.com>).

2.2. Sokak Sanatı İle İlgili Bilgiler

Sokak sanatını kavramak için önce “sanat” kavramının toplum üzerindeki etkisini bilmek gerekmektedir. İnsanlığın geçirmiş olduğu çeşitli aşamalarda sanata yüklenen roller de farklılık göstermiştir. Sanat bazen bir büyüleme aracı, bazen bir süs, bazen kalıcılığı sağlayan bir dil ya da düşünceyi, bilimi, tekniği, yayan bir iletişim aracı bazen de yalnızca bireysel gereksinim olarak insanlık tarihinde var olmuştur (Görşen: 2010: Akt: Cansız: 2012, s.18).

Sanatın türleri arasında yer alan Sokak Sanatı, 1980'lerin başında Grafitinin popülerite kazandığı dönemde ve hemen sonrasında adını duyurmaya başlamıştır. Bu sanatın en yaygın türleri olarak bilinenleri arasında Stencil grafiti, çıkartma sanat, pop up sanat ve sokak yerleştirmeleri veya heykel modern sokak sanatı olarak bilinmektedir. Daha sonra Video projeksiyonu, iplik bombalama ve Lock On heykel 21. yüzyılın başlangıcında yaygınlaşmıştır.

Galeri olarak sokakları seçen sanatçılar, sanat dünyasının algılanan sınırları olmaksızın genelde halkla doğrudan iletişim kurmak için tercih etmektedirler. Sokak sanatçıları bazen estetik değerlere sahip olan, toplumsal olarak alakalı içeriği, bir nedene dikkat çekmek veya sanat provokasyonundan çıkarmak için sunarlar.

Kentsel sanat, gerilla sanatı, post-grafiti ve neo - grafiti terimleri bazen bu bağlamlarda yaratılan resimlere atıfta bulunmak için de kullanılmaktadır.

Sokak sanatını anlamak için önce sokak kültürünü anlamamız gerekmektedir. Bu en büyük etkidir. Kentsel sokak kültürü dokunabildiğiniz, gördüğünüz, kokladığınız, izlediğiniz, satın aldığınız, giydiğiniz, indirdiğiniz vs. her şeyi etkilemektedir.

Sokak kültürü nedir? Kentsel çevrenin sokaklarından doğan bilinçsiz yaratıcı bir kolektördür (sanat, gıda, müzik, moda vb. alanlarda). Kendi görsel diline sahiptir: çok etnik, çok disiplinli, çoklu medya, sahte olamayacak benzersiz bir görünüm ve his olan bilinç akışıdır. Ses görsel sokak bilgisindeki Tanrı'dır. Sıkça önerildiği gibi, ses ve imge (neredeyse) her şeydir ve DNA'sının ayrılmaz bir parçasıdır. Bu görsel dil retro ve fütüristtik görüntülerin sürekli değişen bir montajıdır. Kültürün döngüsel yapısı, geriye bakmanın ileriye dönük bakmak kadar önemli olduğu anlamına gelmektedir. Ancak geleceğini görmek için geçmişi de bilmek gerekmektedir (Kratochvilova: 2014, s. 16-37).

2.2.1. Sokak Sanatının Tanımı

Sokak sanatının belli bir tanımı olmamakla birlikte, ilk etapta akıllarda grafiti sanatı gelse de aslında sokakta icra edilen sanat ile az ya da çok ilişkisi bulunan her türlü aktivite sokak sanatı olarak tanımlanabilir. Sokakta, ördüğü el işi dantelleri satmaya çalışan bir kadın da bu kavramın bir parçasıdır. Bu sebeple sokak sanatı ancak, yaratıcılığın ve özgünlüğün sınırları ile tanımlanabildiği ölçüde tanımlanabilir.

“Sokak sanatı binaların üzerindeki duvar resimleri, grafiti, kaldırım sanatı ve happeningler gibi halka açık alanlarda görülen sanat” (Cumming: 2006, s. 497).

2.2.2. Sokak Sanatının Tarihçesi

Sokak sanatını 80'li yıllarda tanınmaya başlamıştır. İlk olarak New York'ta insanların ve sanat aleminin dikkatini çekmiştir. Ancak bundan önce de belli kavramlar üzerine yoğunlaşarak sokaklardaki varlığını sürdürmüştür (Karaaslan: 2008: Akt: Cansız: 2012, s.21).

Daha sonra, 20. yüzyılın sonunda ve 21. yüzyılın başında, sokak sanatı karmaşık disiplinler arası sanatsal biçimlere dönüşmüştür. Grafiti, şablonlar, baskılar ve duvar resimleri, büyük ölçekli tablolar ve sanatsal işbirliği projeleri, sokak enstalasyonları,

performans ve video sanatı yoluyla sokak sanatının çağdaş sanatın temelini oluşturduğu söylene bilir.

Sokak sanatının ilk ifadelerinden bazıları kesinlikle trenlerin ve duvarların kenarlarında görünmeye başlamış olan grafiti idi. Bu 1920'lerde ve 1930'larda New York'ta çetelerin işiydi. Bu yıkıcı kültürün etkisi 1970'ler ve 1980'lerde olağanüstü bir şekilde hissedildi. Bu kültürel hareket '*Amerikan Grafiti Tarihi*', 'Roger Gastman' ve 'Caleb Neelon' adlı kitaba kaydedilmiştir. Bu on yıllar sokak sanatı tarihinde önemli bir dönüm noktası olmuştur. Gençlerin sosyo - politik çevrelerine tepki göstererek 'anlam savaşı'nı kendi ellerine aldığı bir dönemdi. Bu alt kültürel olay 'yetişkin' dünyada dikkat ve saygı kazanmıştır. Gençlerin parmaklarından ve kutularından gerçek bir sanatsal ifade biçimi almıştır. Sokak sanatı ve sanatçıları belgeleyen alanda en saygın isimlerden biri, bunu memnuniyetle ifade edecek olan fotoğrafçı Martha Cooper'dır. Fotoğraflar, sokak sanatını farklı bağlamlarda ele geçirmek ve yerinden etmek için tek araç değildi. Esas itibarıyla sokak sanatı, yasadışı bir faaliyet, imha yoluyla yaratma süreci galerilere ve küresel sanat piyasasına giden yolu bulan sayısız sanatsal ifade biçimine yükselmeye ve evrim geçirmeye başlamıştır. Sanat tutkunları ve profesyoneller tarafından yasadışı bir hareketi olan ve hala yıkıcı olmasına rağmen sokak sanatı çağdaş sanat dünyasında yerini almaktadır (Kratochvilova: 2014, s.40-41).

2.2.3. Sokak Sanatında Kullanılan Malzemeler

Günümüzde sokak sanatı çağdaş sanata ışık tutmaktadır. Ancak, dünyanın her yerinde sanat malzemeleri satan mağazalarda bulunan çeşitli ürünlerin en kaliteli boya malzemelerinin seçilmesine rağmen bazı sanatçılar için bu alanda kullanılan spreysel boya ve işaretleme malzemeleri yeterli değildir. Bu nedenle bazıları yaratıcılıklarını farklı materyaller aracılığıyla kamusal alanlarda farklı deneysel çalışmalar yapmaktadırlar.

Doksanlı yılların ortalarından beri İnvader duvarları piksel haline getirilmiş video oyun karakterleriyle döşeme olarak etiketlemekteydi. Carrie Reichardt, süslü fayanslardan ve seramik detaylardan yapılmış geniş sade mozaik duvar resimleri ile tanınmaktadır. Bununla beraber kağıt malzemelerle çalışan sanatçılarda bulunmaktadır. Örneğin, Arjantinli sanatçı JAZ, kağıt kolaj tekniğinde duvar resimleri hazırlamıştır. Fransız sanatçı

Mademoiselle Maurice ise dikkatli bir şekilde monte edilmiş küçük origami figürlerinden yapılmış kasık parçaları (pubic pieces) ile tanınmaktadır (Bkz: Şekil: 2.28).

Şekil 2.28 Mademoiselle Maurice'nin çalışması (<http://www.thisiscolossal.com>).

Vhils adlı sanatçıda duvarları boyamak yerine cephelerine oyarak duvar malzemelerinden, kesimler, çekiçler, matkaplar ve çamaşır suyu yardımıyla şaşırtıcı büyük ölçekli portreler yaratmıştır. Benzer teknikler kullanan İspanyol sanatçı Borondo'da, çimen ve samandan mum dumanı ile çeşitli materyallerle yaratıcı deneyler yapmaktadır (<https://www.widewalls.ch>) (Bkz: Şekil: 2.29).

Şekil 2.29 Vhils'in çalışması (www.fatcap.com).

Bu sanatın bir türü olan, iplik bombası veya iplik fırtınası da en bilinenleri arasındadır. Sokak sanatı olarak da bilinen bu sanatlar, örme ve tığ işi gibi geleneksel el sanatlarını sergiler ve kentsel alanların görünümünü zenginleştirmek için sokaklara renkli eserler ortaya çıkarmaktadırlar (Bkz: Şekil: 2.30).

Türkiye'de buna örnek olarak Pamukkale Üniversitesinde çalışan öğretim üyesi Doç. Dr. Ayşegül Koyuncunun çalışmalarını göstermek mümkündür. El sanatları bölüm hocası olan Koyuncu, iplik bombalaması sanatından yola çıkarak, bu sanatla birlikte

farkındalık oluşturarak toplumu kanser konusunda bilinçlendirmek maksatlı çalışma yapmıştır. Örgü şemaları hazırlanmış ve onların üzerine kanser logosu işlenmiştir. Ayşegül Koyuncu'nun öğrencileriyle birlikte başladığı bu çalışmada maksat örgü yapan herkesin birer kanser taramasından geçmesi gerektiğini ve erken tanıyla bu hastalıkla mücadele edilebileceği konusunda bilgilendirilmesidir. Bu proje Türkiye çapında yayılarak çalışmaya destek amaçlı tüm illerden örgü motifleri gelmiştir. 2017 yılında kanser haftasında Pamukkale Üniversite Hastanesi bahçesinde bu proje gerçekleştirilerek ağaçlar, vosvos (Vw-beetle) arabalar, saksılar ve oturma bankları örgü motifleriyle giydirilmiştir (Bkz: 2.31- 2.32)(Sözlü Kaynak).

Şekil 2.30 İplik bombalaması (<http://blog.shapesforwomenturkey>).

Şekil 2.31 İplik Bombalaması (Sözlü Kaynak).

Şekil 2.32 İplik Bombalaması (Sözlü Kaynak).

2000 yılından beri ortaya çıkan bu akım, Teksas sokaklarında görülmeye başlanmıştır (Bkz: Şekil: 2.33). Bunun dışında sokak sanatı öncülerinden biri olan Polonya'lı sanatçı Olek ve Londra'dan Örgü Örgütü'dür. Halkın ve yerel toplumların gözünde daha iyi bir muamele gören daha genç girişimler bile, duvarları etiketleme uygulaması söz konusu olduğunda, yosun kullanımı için tanınan eko-grafiti veya çevreci sokak sanatı olmuştur. Yosun kullanımı, İngiliz tasarımcı Anna Garforth'ın ticari markasıdır, ancak aynı tarzdan ilham alan birçok yeni eser dünya çapında üretilmektedir (<https://www.widewalls.ch>).

Şekil 2.33 Anna Garforth'un 'Büyüme' adlı çalışması 2013 (<https://www.widewalls.ch>).

Sokak sanatının farklı bir türü olan bu sanatın yapılışında duvarın boyanmasından ziyade, sanatçı sadece temiz yüzeyler bırakarak duvardaki kiri ovmaktadır (Bkz: Şekil: 2.34). Sonuç olarak genellikle şablonlar kullanılarak yapılan sanat türüne benzer bir görsel görünümdür. Bu uygulamalar sanat dünyasında olduğu kadar reklam dünyasında da popülerite kazanmaktadır (<https://www.widewalls.ch>).

Şekil 2.34 San Francisco'daki Moose'tanın Geriye Dönük çalışması (<https://www.widewalls.ch>).

2.2.4. Yurt Dışında Yaşayan Sokak Sanatçıları

2.2.4.1. Banksy

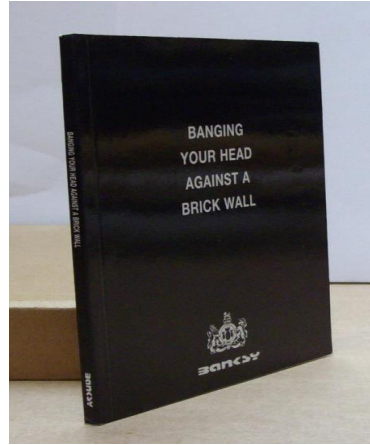
Banksy, sanat dünyasına zar zor kabul edilmiş ama inatla içine çekilen bir kaçak. O, bir sürgün; gönülsüzce sürüklenen, bıkip usanmadan sanatın yanında yer alan adam.

Time dergisi 2010 yılında onu Barak Obama, Appale'dan Steve Jobs ve Lady Gaga'yla birlikte dünyanın en etkili 100 ismi arasına seçtiğinde, kafasına bir kese kağıdı (elbette geri dönüşümlü) geçirip bir fotoğrafını çekmişti. O, yirmi birinci yüzyılın nadir sanatçılarından biri: ünlü ama tanınmayan. O, hem bir sanatçı hem de büyük bir karikatüristin mizahıyla toplumu yorumlayan biri (Jones; 2015, s.11)

Banksy, 1974'te Bristol'da doğmuştur. Babası bir fotokopi teknisyenidir. Babası çocuk yaşta kendisini kasaplık eğitimine vermiş olmasına rağmen, metro ve sokaklarda müzik ve resim yapanlara, yazı yazarlara takılmaya başlayarak, grafiti tekniğinin ruhunu almıştır. Tarzının oluşmasında, içinde yetiştiği arkadaş çevresinin yanı sıra, babasının sınıfsal konumu ve mesleği de etkili olmuştur (Yılmaz; 1999: Akt: Cansız: 2012).

Banksy'nin vermiş olduğu bir röportajında “*Grafitiyi okulda sevdik, okul yolunda otobüsün üzerine yapardık hepimiz. Herkes yapardı,*” diye anlatmıştır.

2001 yılında kendi başına yayımladığı ilk kitabı olan “*Banging Your Head Against a Brick Wall*”da Banksy çocukluğuna ait üzücü bir hikaye anlatmıştır (Bkz: Şekil: 2.35). Sanatçı kitapta dokuz yaşında okuldan uzaklaştırılmasından ve buna neden olan üzücü olaydan bahs etmiştir. Anlatıklarına bakılırsa sanatçı okul yıllarında zorluklar yaşamıştır (Jones; 2015).

Şekil 2.35 Banksy'nin "Banging Your Head Against a Brick Wall" isimli kitabı
(<http://www.essentialprintmanagement.co.uk>).

Sanatçı, daha sonra sokaklara dönmüş "Anarşist Ruhlu" bir grafiti sanatçısı olmuştur. Şablon üzerinden yapılan desen çizimi olarak tanımlanan stiliyle klasik grafiticilerden ayrılmaktadır. Sanatçı, daima sokakların ruhundan ilham almaktadır. Sorumluluk duygusuyla hareket edip, yaptığı muhalif tarzdaki duvar resimleri ile ünlenen Banksy, bu üne ve yaptığı resimler milyon dolarlara satılmasına karşın inatla kimliğini saklayan kendi ifadesiyle "gerilla" bir sanatçıdır. Toplumsal ve siyasal hiciv yüklü çalışmalarını, izinsiz olarak, genellikle sokaklarda, bir gerilla ruhuyla gerçekleştirmektedir. Sanatının merkezinde şablon tekniğine dayalı sokak resimleri vardır. Bundan başka film yönetmenliği ve üç boyutlu işlerde yapmaktadır. Sanatçının belli bir sanatsal türe hapsedilmesi olanaksız; ancak çok belirgin bir biçimi olduğu da ortadadır.

Banksy sanatçı olarak, çok güvendiği birkaç kişi hariç, yüzünü şimdiye kadar kimseye göstermemiştir. Resmi makamlarla başının derde girmemesi için böyle davranmak zorunda kalmıştır. Ayrıca bu gizemli kimliği, hakkında yaratılan efsaneye de katkıda bulunmuştur (Yılmaz; 1999: Akt: Cansız: 2012).

2008 yılında *Mail on Sunday* gazetesi Claudia Joseph'e onun kim olduğunu açıklayan ve ailesine ait bazı ayrıntıları ortaya çıkarmak için bir hikaye hazırlatmıştır. Banksy'nin hayranları "*Mail*" adlı gazetede yer alan bu hikayeyi görmezden geldiler ama gazetenin ilk hikayesi pek çok ayrıntı içeren bir araştırma içeriyor ve fotoğraflarla destekleniyordu. Bunlardan biri Banksy'nin okul günlerine aitti, bir diğeriyse-Banksy'nin bir kez ziyaret ettiği Jamaika'da çekilmişti-etrafında sokak sanatına ait araç gereçler bulunan, "Banksy olduğu sanılan" birinin sıradan bir pozuydu (Bkz: Şekil: 2.36) Elinde doğum sertifikası olan *Mail* gazetesi onu hatırlayan komşular, hatırlamamak için kendini

zorlayan bir oda arkadaşı ve *Mail*'in Banksy olduğunu iddia ettiği adamla hiçbir bağı olmadığına ısrar eden bir aile bulmuştu (Jones; 2015, s.39).

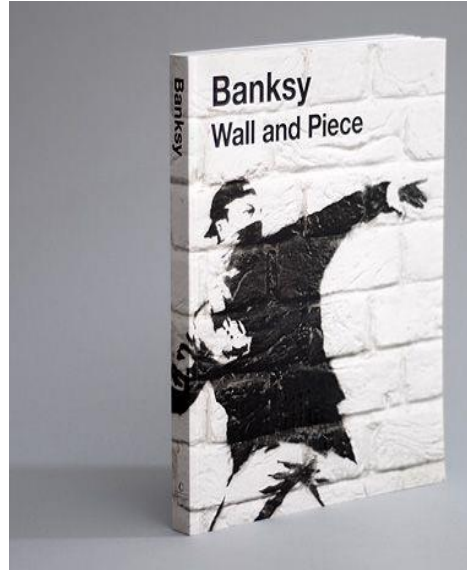

Şekil 2.36 (www.dailymail.co.uk).

Sanatçı tekniğinde fotokopi yöntemini çok kullanmıştır. Fotokopi, kolay resim elde etmenin en kestirme yollarındandır. Bir görüntüyü istediğiniz boyutta basabilir, şablonunu çıkarıp amacınıza uyarlayabilirsiniz. Sanatçı sokak sanatını izinsiz ve geceleri çalıştığı için, elden geldiğince hızlı bitirmek zorunda kalmıştır. Güncel gerçeklerden beslenen, son derece zeki, duyarlı ve yaratıcı bir sanatçıdır (Yılmaz 2013: Akt: Cansız: 2012)(Bkz: Şekil: 2.38 - 42).

Banksy'nin şablona geçmekteki bahaneleriyle ilgili pek çok hikaye vardır. En romantik olanı “Wall and Piece” kitabında (Bkz: Şekil: 2.37) yer almaktadır: On sekiz yaşındayken bir gün çete arkadaşlarıyla bir treni boyarken İngiliz Ulaştırma Polisi ortaya çıkmış, tüm arkadaşları kaçabilmişler, ancak Banksy kaçmaya çalışırken dikenli çalılara takılmış ve her tarafını parçalamıştır.

“Vagonu boyayanlar arkadaşlarımdı ve ortadan kaybolmuşlardı, bense üzerime motor yağı damlatan damperli bir kamyonun altında bir saatten fazla beklemiştim. Orada gizlenmiş, iz peşindeki polisleri dinlerken boya serüvenimi yarıda kesmek ya da tümünden bırakmak zorunda olduğumu anlamıştım. Benzin deposunun üzerindeki plakanın şablonlarına gözümü dikmiş bakarken bunu kopyalayıp her harfi doksan santim olan şablonlar hazırlayabileceğimi düşündüm”(Jones: 2015, s.63).

Şekil 2.37 Banksy'nin Wall and Piece isimli kitabı (<http://www.ashtonrarebooks.com>).

Kesinlikle güzel bir hikaye ama 2002 yılında *Observer*'a verdiği röportajında grafitiyi bırakma sebebinin “Yirmi bir yaşındaydım ve işe yaramazın tekiydim”, diye açıklamıştır. Öte yandan şablonlar “çabuk, temiz, yeni ve etkiliydi. Bu da çok seksiydi.” Birkaç yıl sonra *Wired* dergisine şöyle bir açıklama yaptı, “Grafiti çizmekte pekiyi değildim. Çok yavaşım.” Bundan bir yıl sonra *Guardian*'dan Simon Hattenstone'la yaptıkları yüz yüze röportajda, “Sprey boyayla yaptıklarım çok kötü olduğu için şablon kesmeye başladım,” demiştir. Arkadaşı ve yazar Tristan Manco'yla konuşurken anlattıkları belki de en ikna edici olanıydı:

“Grafiti yapmaya senin kullandığın New York tarzında, durmadan hip-hop dinleyerek başlamışım ama hiçbir zaman çok iyi değildim. İlk şablonumu kestiğimde gücümü tam da o noktada bulduğumu hissettim.”

Banksy için yapılmış en güzel tanım 2003 yılında neredeyse bütün bir günü birlikte geçirdiği ve değerlerinden farklı olarak bunu anlatmaya cesaret eden Casper Llewellyn Smith'ten gelmiştir.

“Harbi biriydi. Damon Albarn gibi biri. Çok çok zeki ama biraz moruk.”

Llewellyn Smith'le konuşurken Banksy'yi tanımlamak için kullandığı kelimeler arasında “erişebilir”, “komik”, “samimi”, “hoş biri”, “çok net” var ama en sık kullandığı kelime “biraz moruk” olmuştur. Londra'dan geliyorsa bunun anlamı kuzeyli taksi şoförlerine benzeyecektir mi? “Hayır, taksi şoförüne değil, kaba hatlarıyla değil ama az

daha zeki olsa da müzik piyasasında çok sık görebileceğiniz bir tür sınıfsız insan modeline benziyor.”

“Müzik piyasasında ya da fotoğraf ve moda dünyasında bir çok berbat geri zekalıyla karşılaşırsınız öyle biri değil. Müziğini bilir. Kendi kendine yeter ve işine bakar. Gösteriş yoktur, başkalarına patronluk taslamak yoktur. ‘Bana bakın, ben büyük bir sanatçuyum ve sizde bana öyle davranmalısınız,’ tarzı bir durum yoktur” (Jones; 2015, s. 63-116).

2010 yılında Prömiyeri Sundance Film Festival’ında yapılan “Exit Through The Gift Shop” adlı film bu gerilla ruhlu sanatçının hayatını anlatmaktadır. Beklendiği gibi Banksy filmin gösterimine gelmemiştir. Sadece bir mesaj göndermiştir. Gönderdiği mesaj salonda yüksek sesle okunmuştur. Mesajda şunlar yazıyordu:

“Bayanlar, baylar ve yayıncılar. Sanatın saf heyecanı ve ruhunu aktaran bir film yapmak çok zor bir iştir. Bu yüzden hiç zahmete girmedik. Bu basitçe gündelik hayatın bildiğimiz hikayesidir. İzlemek üzere olduğunuz şey gerçektir, özellikle de yalan söylediğimiz kısımları..” (Erdoğan; 2016).

Şekil 2.38 Banksy'nin çalışması (<http://www.banksy.co.uk>).

Şekil 2.39 Banksy'nin çalışması (<http://www.banksy.co.uk>).

Şekil 2.40 Banksy'nın çalışması (<http://www.banksy.co.uk>).

Şekil 2.41 Banksy'nın çalışması (<http://www.banksy.co.uk>).

Şekil 2.42 Banksy'nın çalışması (<http://www.banksy.co.uk>).

2.2.4.2. Shepard Fairey. Frank Shepard Fairey 15 şubat 1970'de Charleston, Güney Carolina'da ABD'de doğmuştur. 1988'de, California Palm Springs'deki İdyllwild Arts Academy'den mezun olmuştur. 1992'de Rhode Island Providence'deki Rhode Island Tasarım okulundaki Güzel Sanatlar lisesini kazanmıştır (<http://www.streetartbio.com>).

Frank Shepard Fairey, OBEY, televizyon oyuncusu Andre Giant'ın imajıyla çıkartmaları ile ünlü olan ve 20. yüzyılın ortalarındaki siyasi propaganda posterlerinin

unsurlarını alan tasarımlarıyla ünlü bir Amerikan sokak sanatçısı ve grafik tasarımcısıdır (Bkz: Şekil: 2.43-46).

Shepard Fairey, sokak müdahalesi olarak çıkartma tekniğini yaymak için yirminci yüzyılın ilk grafiti sanatçılarından biridir. İlk çıkartmaları, Andri Greg'in kontrastlı bir fotoğrafını, içeriği olmayan, geçici ve izleyici şaşkınlığının ana amacı olan bir mesaj olarak gösterildi. Sanatçı bu çalışmasını “fenomenoloji deneyi” olarak tanımlamıştır. Bu çıkartmaları ücretsiz olarak dağıtmaya başlamıştır. Bu çıkartmalar çağdaş popüler kültürün bir simgesi haline gelmiştir. Aynı temanın farklı versiyonlarını yaptı ve sergilerde, afişlerde, tişörtlerde, kaykay baskılar için desenlerde ve başka yerlerde kullanılmıştır. Bu afişlerde genellikle örtülü bir siyasi tartışmaların stereotipleri üzerine bir düşünce önermesi vardır. Sanatçının tarzı kısmen komünizmin ve pop sanatının Rus posterleri üzerine, Amerikan çizgi romanının açık unsurlarına dayanmaktadır. Bu temanın sebepleri arasında Lenin veya Subcomandante Marcos'un efsaneleri olmakla birlikte, Fairey propaganda yapmak istemediğini, ancak kışkırtma ya da kontrast aradığını iddia etmektedir.

1989'da 70'lerin ünlü güreşçisi Andre Roussimoff – takma ismiyle Dev Andre (Andre The Giant) – portresini şablon şekline dönüştürüp OBEY (itaat - et) sözcüğü ile birleştirerek sokak sanatının küresel kültürlerinden birini meydana getirmiştir. “1989 yılından itibaren Kaliteli Muhalefet İmal Etmekte” (Manufacturing Quality Dissent Since 1989) sloganı ile hızla yayılan OBEY kampanyası, sanatçının vermeye çalıştığı mesajın anlamı hakkında yoğun tartışmalara yol açmıştır.

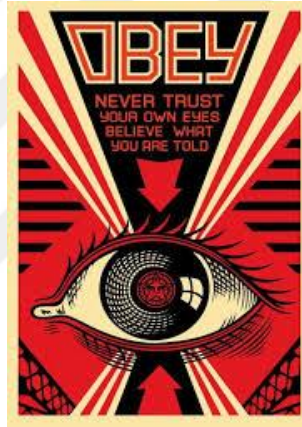
Posterde, sürekli gözleyen George Orwell'in “Big Brother” imgesi ile OBEY sloganı bir araya gelmiştir: “İtaat et, Kendi Gözlerine Asla Güvenme, Sana Söylenene İnan”.

OBEY kampanyası bir Fenomenoloji deneyi olarak açıklana bilir. Fenomenolojinin ana amacı, bir duyumu yeniden canlandırmaktır (Shepard Fairey; 2009, s. 2-10).

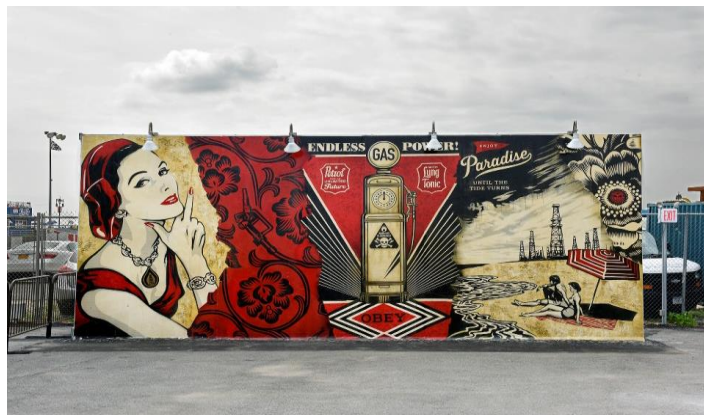
Fairey, 2008 yılında ABD başkanı Barack Obama'nın seçim kampanyasının en çok ses getiren simgesini yaratmıştır. Sanatçının siyasetle kurduğu bu ilişki, Mustafa Kemal Atatürk ya da Aung San Suu Kyi gibi dünya liderlerinin portrelerini tasarlamasıyla devam etmiştir.

Şekil 2.43 Shepard Fairey'in çalışması (Shepard Fairey; 2009).

Şekil 2.44 Shepard Fairey'in "Obey Eye (Levi's Edition)" ekran çıktısı 24x18 inç. 2009 (Heather James; 2017).

Şekil 2.45 Shepard Fairey'in çalışması (Shepard Fairey; 2009).

Şekil 2.46 Shepard Fairey'in çalışması (Shepard Fairey; 2009).

2.2.4.3. Roa. Ghent'den çok yetenekli bir Belçika'lı sokak sanatçısı olan Roa, yaptığı siyah beyaz dev hayvanlarla ünlü sokak sanatçısıdır. Roa, terk edilmiş binaların üzerine ve memleketinin izole edilmiş sanayi alanlarının üzerini hayvan resimleriyle boyamaya başlamıştır. Bugün, Roa'nın hayvanları New York'tan başlayıp Berlin ve Varşova'dan Paris'e kadar çoğu şehir sokaklarında, derme çatma binalarda ve mağaza kepeklerinde hemen hemen her yerde rastlamak mümkündür (Art in The Streets; 2013, s.30).

Roa, çok genç yaşta bir arkeolog ya da maceracı birisi olmayı ve evde çizim yapmak için kuşlardan ve kemirgenlerden küçük kafatasları toplamak istediğini hatırladığını söylemiştir. Seksenli yıllarda büyümüş ve doğal olarak Amerikan yaşamından esinlenmiştir. Müzik sevgisi, özellikle hip hop, grafiti merakı hızla çoğalmaya başlamıştır. Roa'da çoğu sokak sanatçısı gibi, köprüler ve duvarların altına püskürtme yaparak başlamıştır. Roa öncelikle hayvanlara ve kemirgenlere olan güçlü saplantısı nedeniyle bilinmektedir. Roa duvar resimlerinde sık sık ölümden sonra yaşamı, ölümü ve yaşamı birleştirmektedir. Hayvanları, iskelet ve iç organları içerecek şekilde boyayarak daha da gerçekçi bir görüş oluşturmuştur. Sanatçı yaptığı çalışmaları: "*Organlar vücudumuzun yaşamsal maddeleri ve onlar sevdiğim sembolizmi temsil ediyor!*" şeklinde açıklamaktadır. Bu gizemli Belçikalı sanatçı, Avrupa üzerinden yüzlerce duvar resmi yapmıştır (Bkz: Şekil: 2.47 - 51).

Sanatçı boya yöntemlerinden spreyci boya ve akrilik boya yöntemlerini kullanarak kendi eserlerini duvarlara yapmaktadır. Aslında, eserlerinin çoğu siyah, beyaz ve gri tonlarında yapılmıştır. Günümüzde, ayırt edici siyah-beyaz tarzı sokak resmi dünya çapında bulunabilir.

Roa'nın hayvanlara olan gerçek saplantısı eşsizdir ve ilham almak için boyamak için bu saplantıyı kullanmaktadır. Roa, resim yere dayanılarak yerli hayvanlar

kullanmaktadır. Örneğin, Meksika gibi horozlarla dolu bir yere giderse, o zaman bir horoz boyayacaktır. Bu onu sadece çarpıcı bir sanatçı haline getirmekte kalmıyor, detaylara dikkati de olağanüstü bir sanatçıdır. Gerçekten, resim için saf bir tutkusu vardır. Roa sadece boyamak için boyuyor, başka sebebi yoktur (www.streetartbio.com).

Roa birkaç kes Londra'yı ziyaret etmiş ve oraya da kendi çalışmalarını yaparak kendi işaretini bırakmıştır. Roa'nın sokak sanatı hem görme açısından büyük bir etkiye sahiptir. Roa eserlerinde kentsel çevre, hayvanlar ve vahşi doğayı yan yana koyarak onları birleştirmeyi başarmıştır.

Şekil 2.47 Roa'nın çalışması (Art in The Streets; 2013).

Şekil 2.48 Roa'nın çalışması (Art in The Streets; 2013).

Şekil 2.49 Roa'nın çalışması (Art in The Streets; 2013).

Şekil 2.50 Roa'nın çalışması (Art in The Streets; 2013).

Şekil 2.51 Roa'nın çalışması (Art in The Streets; 2013).

2.2.4.4. Blu. Blu, İtalya'nın Bologna kentinde yaşayan bir İtalyan sokak sanatçısıdır. İtalya'nın Emilia-Romagna Bölgesi'nin başkentinde resim yapmaya başlamıştır ve 1999'dan beri sokak sanatında yer almaktadır.

Eserlerini dünyanın belirli yerlerinde görülebilir ve tarzı kolayca tanınabilmektedir. Eserleri “epik ölçekli duvar resimleri” olarak biliniyorlar. Blu, eserlerini kentsel ve endüstriyel alanlarda boyamayı tercih etmektedir.

Çoğu sokak sanatçısı gibi Blu, sokak sanatına spreyle boyama yaparak başlamıştır. Bologna banliyölerinde bir grafiti serisi çizerek tanınmış ve şöhret kazanmaya başlamıştır. 2000’li yılların başlarından itibaren sanatçının çalışma stili, artan ev boyası kullanımıyla değişmiştir. Sanatçı çoğunlukla alaycı görünüşlü ve çizgi roman ve video oyun sanatına benzeyen büyük insan figürleri çizmeye başlamıştır.

Blu’nun kariyerinde güçlü etkisi olan Dem, Sweza, Run ve Ericailcane gibi diğer sokak sanatçılarıyla olan takım çalışmaları olmuştur. Bu arkadaşlık, Blu’nun dijital animasyonlar yapmasına yardımcı olmuştur. 2003-2006 yılları arasında Ericailcane ile birçok sanatsal çalışmalara katılmış ve bu da büyük bir tanınma sağlamasına yardımcı olmuştur.

2005’te Blu, birçok destinasyona seyahat etme fırsatı buldu ve genellikle sanat festivallerine davet edildi. Birkaç yıl içinde Blu, Meksika ve Guatemala, Kosta Rika, Arjantin ve Brezilya gibi ülkeleri ziyaret ettiği Orta ve Güney Amerika’da gezmiş ve boyamıştır.

Blu’nun en ünlü eseri, yedi dakikalık animasyonlu duvarlara uygulanan duvarlarda yüzlerce resimden oluşan sessiz bir grafik animasyonu doruk noktasına ulaşmıştır. Bu inanılmaz videonun adı “MUTO”dur ve YouTube’da milyonlarca görüntülenme sayısına ulaşmıştır. Bu video, Arjantin’in Buenos Aires sokaklarında aylarca duvarları boyayarak hazırlanmıştır. Bu eserin önemi nedeniyle bu video birçok ödül kazanmıştır.

Blu’nun estetik araştırması, bir açık kaynak felsefesine olan inancın motivasyonudur. İnanılmaz eserleri, günümüz modern çağında siyasi olaylara ve diğer sosyalist tartışmalara karşı gerçek olarak durmaktadır (www.streetartbio.com) (Bkz: Şekil: 2.52 - 55).

Şekil 2.52 Blu’nun çalışması (blublu.org).

Şekil 2.53 Blu'nun çalışması (blublu.org).

Şekil 2.54 Blu'nun çalışması (blublu.org).

Şekil 2.55 Blu'nun çalışması (blublu.org).

2.2.5. Yurt İçinde Yaşayan Sokak Sanatçıları

2.2.5.1. Leo Lunatic. Leo Lunatic ismiyle tanıdığımız İbrahim Kurtuluş 31 yaşında genç bir sanatçıdır. Moda tasarımcısı olana Leo bir zamanlar tekstil firmasında çalışsa da şimdi serbest çalışmaktadır (Bkz: Şekil: 2.56 - 59).

Leo Arabistan'da doğmuştur. Annesi babası Bingöllü olan sanatçı babasının işi nedeniyle Arabistan'nın Cidde şehrinde yaşamışlardır. Sokak sanatçısı 1998'de İstanbul'a dönmüş yaşamına burada devam etmeye başlamıştır. Leo ilkokuldan beri resim yapmayı

çok seven biridir. Haber Türk'e verdiği röportajda sokak sanatına başlamasıyla ilgili şu cümleleri kurmuştur:

“Bir gün bir grafiti ile ilgili bir video izledim, çok hoşuma gitti. “Bunu yapabilirim” dedim. O gün bu gündür yapıyorum”(haberturk.com;2013).

Sokak sanatçısı ilk önce hip pop karikatür yaparak başlamıştır. On bir yaşında başladığı grafiti macerasında, boyaları biriktirdiği harçlıklarıyla güç bela almış.

Sokak sanatçısı polis tarafından çok kovalanmış Leo, hatta mahkemelere kadar taşınmış meseleler. Asmalımescit'te yine bir gece boyaması esnasında, tam toparlanıp gideceken “gel buraya!” ihtarıyla polisin yanına gitmek zorunda kalmıştır. “*Tamam, memur bey, bir daha olmaz*” demeye kalmadan polis Leo'nun telefon numarasını isteyip evine grafiti yaptırmak istediğini söylemiştir (gq.com.tr).

Bir stili olmasını isteyen sanatçı görünce onu tanımları için pandaları seçmiştir. Sanatçı seçmiş olduğu ismin anlamını:

“Leo'nun harf dizilimi güzel, göze hoş geliyor. Ayrıca akılda kalıcı. Lunatic'de deli demek. Geceleri uyumayan hastalara denir. Ben de gece çalışıyorum, sokak sanatı yapıyorum. Grafiti ve sokak sanatı gece herkes uyurken yapılan sanattır. Sabah insanlar uyuyor, bir bakıyorlar geçtikleri sokak rengarenktir”(haberturk.com; 2013).

Şekil 2.56 Leo Lunatic'in çalışması (leolunatic/instagram.com).

Şekil 2.57 Leo Lunatic'in çalışması (leolunatic/instagram.com).

Şekil 2.58 Leo Lunatic'in çalışması (leolunatic/instagram.com).

Şekil 2.59 Leo Lunatic'in çalışması (leolunatic/instagram.com).

2.2.5.2. Esk Reyn. Esk Reyn ismiyle tanınan sokak sanatçısı 1987'de İstanbul'da doğmuştur. 2000 yılından itibaren grafiti yapmaya başlayan sanatçı 2006 yılında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesini kazanmış ve orada eğitim almaya başlamıştır. Sokak sanatçısı 2008 yılında heykel bölümünde eğitimine devam etmiştir. 2017 yılında yine aynı Üniversite'de yüksek lisans eğitimi almaya başlamıştır.

Sanatçı çalışmalarında, şehirde karşılaştığı mekanik ve mimari formları referans alıyor. Bu formları soyutlayarak zihninde yarattığı kolajlarla, kontrast form ve renklerle kurgulamaktadır. Sanatçının kompozisyonlarında gördüğümüz geometrik formları oluştururken özellikle mimari yapılar, makinalar, 90'larda yapılan 3D grafitiler ve bilim kurgu çizgi romanlarından etkilenmiştir (mixerarts.com/sanatçı/esk-reyn). Genellikle soyut, geometrik desenler çalışan sanatçı, kendine has üslubuyla dikkat çekmektedir (Bkz: Şekil: 2.60 - 62).

Esk Reyn bir sokak sanatçısının üslubunun nasıl oluştuğunu şu sözlerle anlatıyor:

“Sizi etkileyen isimler, ilham veren ustalar ve önceden yapılan çalışmalardan fikir ve bilgi edinerek

bunların üzerine kendinize ait bir anlatım biçimi yaratmaya çalışıyorsunuz. Kendi üslubunuzu yaratma sürecinizi ve deneyimlerinizi de direkt ve samimi şekilde insanlarla paylaşıyorsunuz.”

Esk Reyn'e göre sokak kültüründe “style/üslup” ve “sokaktaki diğer çalışmalara saygı” kavramları önemli bir yer tutmaktadır. Sanatçı, “herkese ait olan alanlarda” üretmenin sınırlandırılan bir yanının olduğunu söylemektedir. Ona göre sokak sanatında “özgür değil ve hatta daha da kısıtlısınız” (www.nolm.us) diyerek bu sanatın zorluğuna da dikkat çekmiştir.

Şekil 2.60 Esk Reyn'in çalışması (eskreyn/instagram.com;).

Şekil 2.61 Esk Reyn'in çalışması (eskreyn/instagram.com).

Şekil 2.62 Esk Reyn'in İstanbul, Kadıköy'de yaptığı çalışması (eskreyn/instagram.com).

2.2.5.3. Wicx. “Sokakta belirli bir kalıba veya zümreye ait olmaksızın iş üretebiliyorsunuz ve tamamladıktan sonra iş sizin değil, daha çok sokağın oluyor.” Sokak sanatçısı Wicx’e ait bu sözler, sokakta sanatçıdan çok eserin özgür oluşuna bir vurgu niteliğindedir.

“Bazen iş çok seviliyor ve mahalleli tarafından korunuyor, bazen karalanıyor ya da belediye tarafından kapatılıyor. İşe dair tepki ve geri dönüşler de bu kadar net oluyor.”

Sanatçı okuduğu mitolojik metinlerdeki figürleri yeniden yorumlamayı seviyor. Sanatçı üretim sürecinde belirli kalıplara bağlı kalmıyor. Önceden eskiz olarak çalıştığı işleri duvarlara taşıdığı da oluyor, kafasında hiçbir şey yokken bir şeyler çizmeye başladığı da. İşlerinin içeriğini ve tekniğini etkileyen en önemli unsurlardan biri ise duvarın bulunduğu sokaktır (Bkz: Şekil: 2.63 ve 2.64).

Wicx’e göre sokakta iş üretmek, kendi içinde zorlukları olan ama keyifli bir süreçtir. O, sokak sanatını “Karşılaştığımız sorunlara anlık çözümler üretmek açısından yaratıcı, her kesimden birçok insanla diyalog halinde olmak açısından samimi bir üretim biçimi” sözleriyle anlatmaktadır (www.nolm.us).

Bu sokak sanatçısının hayatına dair bilgilere ulaşamadığından, bu araştırmada sadece çalışmalarına dair bilgilere yer verilmiştir.

Şekil 2.63 Wicx’in çalışması (wicxbir/instagram.com).

Şekil 2.64 Wicx’in çalışması (wicxbir/instagram.com).

2.2.5.4. Nuka. Nuka lakabıyla tanınan asıl ismi Furkan Birgün olan sokak sanatçısı 1989 yılında İstanbul'da doğmuştur. Sanatçı 2007 yılında Mimar Sinan Üniversitesi'nde öğrenim görmüştür. Bu süreçte çeşitli grafik ajanslarında çalışmıştır. Uzun ve kısa metraj filmler, animasyonlar içinde konsept tasarımlar ve storyboard'lar hazırlıyordu. 2008 yılında aktif olarak duvar boyayan sanatçı, yurtiçi ve yurtdışında karma sergilerle birlikte grafiti festivallerine katılmıştır (oldmag.net).

İllüstratör ve sokak sanatçısı Nuka, sokaktaki çalışmalarını genellikle öncesinde plan yapmadan yaratmayı tercih eden bir sokak sanatçısıdır. *“İşin sonunda ne çıkacağını bazen ben de bilmiyorum”* diyor sanatçı (Bkz: Şekil: 2.65 - 68).

Ona göre zorluklar ve imkansızlıklar özgürlüğümüzü kısıtlamıyor ve sokaktaki üretim süreci bunun bir kanıtıdır:

“Malzeme ve alan sınırlandırmasının aslında üreticilik ve özgürlüğü arttırdığına inanıyorum. Örneğin sokakta çalışırken bazen sadece 15 dakikanız ve sadece birkaç kutu spreyiniz olabiliyor. Bu durum bence yaratıcılık anlamında büyük bir avantaj” (www.nolm.as).

Şekil 2.65 Nuka'nın çalışması (furkannukabirgun/instagram.com).

Şekil 2.66 Nuka'nın çalışması (furkannukabirgun/instagram.com).

Şekil 2.67 Nuka'nın çalışması (furkannukabirgun/instagram.com).

Şekil 2.68 Nuka'nın çalışması (furkannukabirgun/instagram.com).

2.3. Sokak Sanatı ve Grafiti Yapılırken Karşılaşılan Sorunlar

Doğal olarak, birçok sansür örneği vardır ve bunlar bir toplumdan diğerine farklılık göstermektedir. Bazı ülkeler grafiti ve sokak sanatına karşı hoşgörülü olsalar da, diğer muhafazakar olanlar son derece sert olabilmektedirler. Hiçbir şey görüldüğü gibi değil, genel olarak liberal, ABD sadece 15 ila 18 milyar dolar harcayarak “grafiti hasarı izlemek, tespit etmek, kaldırmak ve onarmak” için para harcıyorlar. Dubai’de, BAE, grafiti yaparken küçük çaplı bir suç gibi muamele görüyorlar. Singapur’daki resim duvarlarında zorunlu bedensel ceza uygulayan Vandalizm Yasası’nın öngördüğü maddelere yer verilmiştir. Her halükarda, sokak sanatçıları için cennet ya da cehennem olan ülkelerin veya şehirlerin belirli bir listesini oluşturmak, özellikle de yasaların farklı olması ve uygulamada farklı şekilde yorumlanması nedeniyle zor bir şekilde kurulmaktadır.

Bu eğilimi haritalamak için, cezalara belirli yaklaşımları belirtmek gerekmektedir. Mumbai, Hindistan’da, grafiti yapmanın para cezası yaklaşık 801 USD ila bir yıllık hapis

cezasıdır. Avustralya'nın başkenti Sydney'de yaklaşık 2000 ABD doları ya da 300 saat toplum hizmeti ya da hapisanede bir yıl hapis cezası verildi ancak sadece önemli miktarda maddi hasara yol açan grafitiler için. Berlin'in tamamı grafiti ile kaplıdır ve zengin bir sokak sanatı geçmişine sahiptir, ancak yine de, zararın basit bir şekilde giderilmesinden ve düşük para cezasından iki yıla kadar hapis cezasına kadar uzayan cezayla cezalandırılır (www.widewalls.ch).

Pek çok ülkede sokakları boyamak veya belediyenin kurduğu düzene herhangi bir şekilde müdahale etmek yasak olduğu için, ülkesine göre sokak sanatçıları hapisten ağır para cezasına, kirlettiği duvarı boyamaktan zorunlu kamu hizmetine kadar farklı cezalara çaptırılabilirler.

2.4. Sokak Sanatı ve Grafitinin Günümüzdeki Durumu

Günümüzde “grafiti ve sokak sanatı”, gerek siyasi ve estetik bir girişim gerekse reklam amaçlı bir gösteriyi ya da bir başkaldırı mesajı olarak kamusal mekanları süslemektedir. Yine de, grafiti ve sokak sanatının bir sanat olarak kabul görmeye başlaması yakın tarihimizde gerçekleşen bir olaydır (Banksy; 2006: Akt: Bal: 2014).

Günümüzde artık sokak sanatı ve grafitiler galerilerde yerini bulmaya başlamıştır. Özellikle başlangıç noktasını düşündüğümüzde, geleneksel sanat anlayışına karşı bir duruş olan sokak sanatı ve grafiti artık ticari sanatın içinde yer bulmaya başlamıştır.

2.5. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde ulaşılabilen araştırmalar arasından tezin konusu ile ilgili olduğu düşünülen yurt içi ve yurt dışı kaynaklara yer verilmiştir.

2.5.1. Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar

Hughes (2009), grafiti bir sanat formu olarak bazılarında saygı duyulurken, çoğu zaman istenmeyen bir rahatsızlık olarak görülüyor. Grafiti tartışmalı bir geçmişe, bugüne ve geleceğe, özellikle de tartışmaya konu olmaya devam edecektir. Sokak sanatının isyanı

genellikle sanat, estetik görünüm ve kamusal bir sanat olarak yerleştirme ile grafiti sanatını birleştiren sanat formudur. Sokak sanatı ve grafiti arasındaki ayrımı bir dizi röportaj ve kapsamlı araştırma ile aralarındaki bağlamı araştırmacı bu tezde sorgulamıştır.

Antunes (2014), bu tez şehir sakinlerinin sokak sanatını, marka ve firma ürünlerini tanıtmak için bir araç olarak nasıl algıladıklarını anlatmaktadır.

Paula, Danielle (2008), 20. yüzyılın sonlarında İspanya'nın ana kent merkezlerinde hip hop grafiti olgusu olan kadınların üretilmesi üzerine bir çalışmadır. Araştırma, sanat ve toplumsal cinsiyet çalışmaları disiplinleri ışığında, erkek ve kadınların ürettiği hip hop grafitilerini ayırt eden olası yönleri analiz etmektedir.

Nicolas (2013), hip hop grafiti, kentsel, sanat, gençlik ve doğru sosyolojileri bir araya getiren bir çalışma nesnesidir. Bu nesne ile ilgili olarak, temsiller sanat ve vandalizm arasında ayrılmaktadır. Varsayım, bir grafitinin değerini doğrulamak için kullanılan kriterler açısından, yazarın resimsel nitelikleri kadar önemlidir. Bu tezin ilk kısmı gençleri grafiti hareketi ve standartlarına nasıl girdiğini anlatıyor. Bu çalışmanın ikinci kısmı, grafiti ve güvensizlik duygusu arasındaki ilişkiye odaklanmaktadır. Üçüncü bölüm, sanatın grafiti ve grafiti arasındaki bağlantıları göstermektedir.

Chorong (2014), Sanat ve popüler kültür, sokak sanatı ve tüketici toplumundaki sosyo - kritik fenomenler arasındaki ilişkinin incelenmesi yoluyla, bu tezin konusu dört bölümden oluşan üç eksenle düzenlenmiştir. Bu tezin asıl amacı, modern sanatçıların duvar yazılarının sanatsal değerini ve duvarlara yazdığı bazı anonim ifadeleri entelektüel bir karakterle keşfetmiş olduklarını göstermektedir.

2.5.2. Yurt İçinde Yapılmış Araştırmalar

Lobut (2017), bu tezin içerisinde sokak sanatı ana çıkış noktası üzerine alt kültürlerin yansıma şekli incelenmektedir. Tez içerisinde önce alt kültür grupları, ayrımları neden karşı duruş olarak algılandıkları incelenmiştir. Daha sonra bunun sokak sanatına yansımalarının doğduğu nokta ve evrim süreçleri, çıkışları, inişleri ve tarihçesi incelenmiştir.

Balamber (2015), sokak sanatı Amerika'da 1960'lı yıllarda doğmuş günümüze kadar farklı sanat dallarından beslenerek zaman içerisinde sahip olduğu felsefi değerleri değiştirmeye ve genişletmeye başlamıştır. Baskı resim sanatı, çağdaş sanatın disiplinler

arası yapısına uygun şekilde farklı disiplinlerden tekniklerle denemeler yapmış olan sokak sanatçılarının üretimlerinde önemli rol oynamıştır. Tezin ilk bölümünde, günümüz sokak sanatının kapsamının ve anlamının daha iyi anlaşılabilmesi için temel oluşturmak adına, kamusal alanın geçirdiği tarihsel dönüşüm, kamusal alan modelleri ve kamusal alan özellikleri ele alınmıştır. İkinci bölümde, sanatın kamusallaşma süreci anlatılmış ve ardından 1960'larda Amerika'da ortaya çıkan grafitinin sokak sanatına dönüşümü kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır.

Bal (2014), grafiti ve sokak sanatının teknik, sanatsal ve tarihsel analizi hem bu iki sanat arasındaki benzerlik ve farklılıkları hem de her ikisinin toplum, otorite ve sanatla ilişkisini ortaya koymamızı sağlamaktadır. Grafiti ve sokak sanatından eser ve yapımların tarihsel süreçte değerlendirilmesi bu çalışmanın temel araştırma konusunu oluşturmaktadır.

Cansız (2012), kent kimliğinin, modernleşen dünyaya paralel olarak uğradığı bozulmalar ve verdiği kayıplar, sadece fiziksel çevreyi değil, aynı zamanda kent kültürünü de etkilemektedir. Bu olumsuz etkileşimin önüne geçmek için hem fiziksel hem de sosyal dönüşüme etki edebilecek kavramların da önemi artmaktadır. Bu konuda sokak sanatı ve kent kimliği kavramları irdelenerek, güncel bilgiler ışığında toplumun sokak sanatına yaklaşımları ve bunun kent kimliği üzerine nasıl etkilerde bulunduğunu ortaya koymak tezin temel amacı olmuştur.

Karaaslan (2008), sokak sanatı kamusal alanları yeniden düzenler ve yapılan çalışmalar yoluyla bu alanları, izleyiciye küçük mesajlar ileten mekanlar haline getirir. Amacı ise; genel bir tabire reklam verenler ve büyük kuruluşlar tarafından satın alınmış alanları geri almak ve bu alanların dinamiklerini bir takım görseller kullanarak değiştirmek olduğu söylenebilir. Özetle, herkesin görebileceği yerlerde yapılan anonim provokasyonlar denilebilir. Bu tezin ana konusu alt kültürler ve sokak sanatının geniş çaplı incelenmesidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma deseni, çalışma grubu, araştırmada kullanılan veri toplama araçları ve teknikleri, veri toplama süreci, veri analizleriyle ilgili açıklamalar yer almaktadır.

3.1. Araştırma Deseni

Sokak sanatı ve grafiti çalışmalarının sanatsal niteliğinin sanat eğitimcileri görüşleri çerçevesinde incelendiği bu çalışmada nitel veri toplama yöntemi kullanılmıştır. En kısa tanımıyla araştırma, belirli bir sorunun veya soruların sistematik ve mantıklı bir biçimde cevaplandırılmasına yönelik bir girişimdir. Gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma yöntemini nitel araştırma olarak tanımlamak mümkündür. Başka bir deyişle nitel araştırma, teori oluşturmayı temel alan bir anlayışla sosyal olguları bağlı buldukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşımdır. Bu tanımda “kuram oluşturma,” toplanan verilerden yola çıkarak daha önceden bilinmeyen birtakım sonuçları birbiri ile ilişkisi içinde açıklaya bir modelleme çalışması gerekmektedir (Glaser, 1978: Akt. Yıldırım, Şimşek: 2011). Nitel araştırma bir tür veri toplama yöntemi ya da yaklaşımı şeklinde tanımlanabilir. Bu yaklaşım/yöntem içerisinde insanların algılamalarının, deneyimlerinin ve tutumlarının derin bir şekilde incelenmesi yatmaktadır. Nitel bir araştırmanın sonunda, araştırmacı bireylerin davranışları ve motivasyonlarını anlama yolunda çok değerli verilere ulaşabilir (Boxill, Chamers ve Wint, 1997: Akt: Güler, Halıcıoğlu ve Taşgın: 2013). Nitel araştırma ve nitel araştırma sürecini John W. Creswell’in aşağıdaki tanımlaması çok güzel ifade etmektedir:

“Nitel araştırma varsayımlarla, geniş bir bakış açısıyla, teorik yaklaşımların mümkün olduğu kadar kullanılmasıyla, sosyal veya bireysel problemler ve bunlar ile ilişkili insanlar veya gruplar üzerine odaklanan araştırma problemi/problemleri ile başlar. Nitel araştırmacı, bu problem/problemler üzerinde çalışabilmek için, var olan nitel araştırma yöntemleri ya da yaklaşımlarından birini kullanır, bu yöntem ışığında çalışma konusu olan insanlar veya bölgeler ile ilişkili bir doğal ortamda veri toplar, tümevarıma amacına yönelik büyük resmi görebilmek için verileri analiz eder ve temalar veya modeller oluşturur. Araştırmanın sonunda yazılacak rapor veya sunum

katılımcıların seslerini, araştırmacının bu seslere olan yansımalarını, problemin geniş çaplı bir tanımlamasını ve bu problem hakkındaki yorumlamaları içerir. Ayrıca, bu rapor konu ile ilgili literatüre katkı yaparken, problemin çözümüne yönelik bir şeyler yapılabilmesi için tetikleyici rol oynar” (Creswell, 2007: Akt: Güler, Halıcıoğlu ve Taşgın: 2013).

Bu araştırma, ele alınan problemlerinin derinlemesine betimlenmesi, yorumlanması ve çalışma grubunu oluşturan sanatçı ve sanat eğitimcilerinin sokak sanatı ve grafiti çalışmalarına dair algılarının belirlenmeye çalışıldığı “durum çalışması”dır.

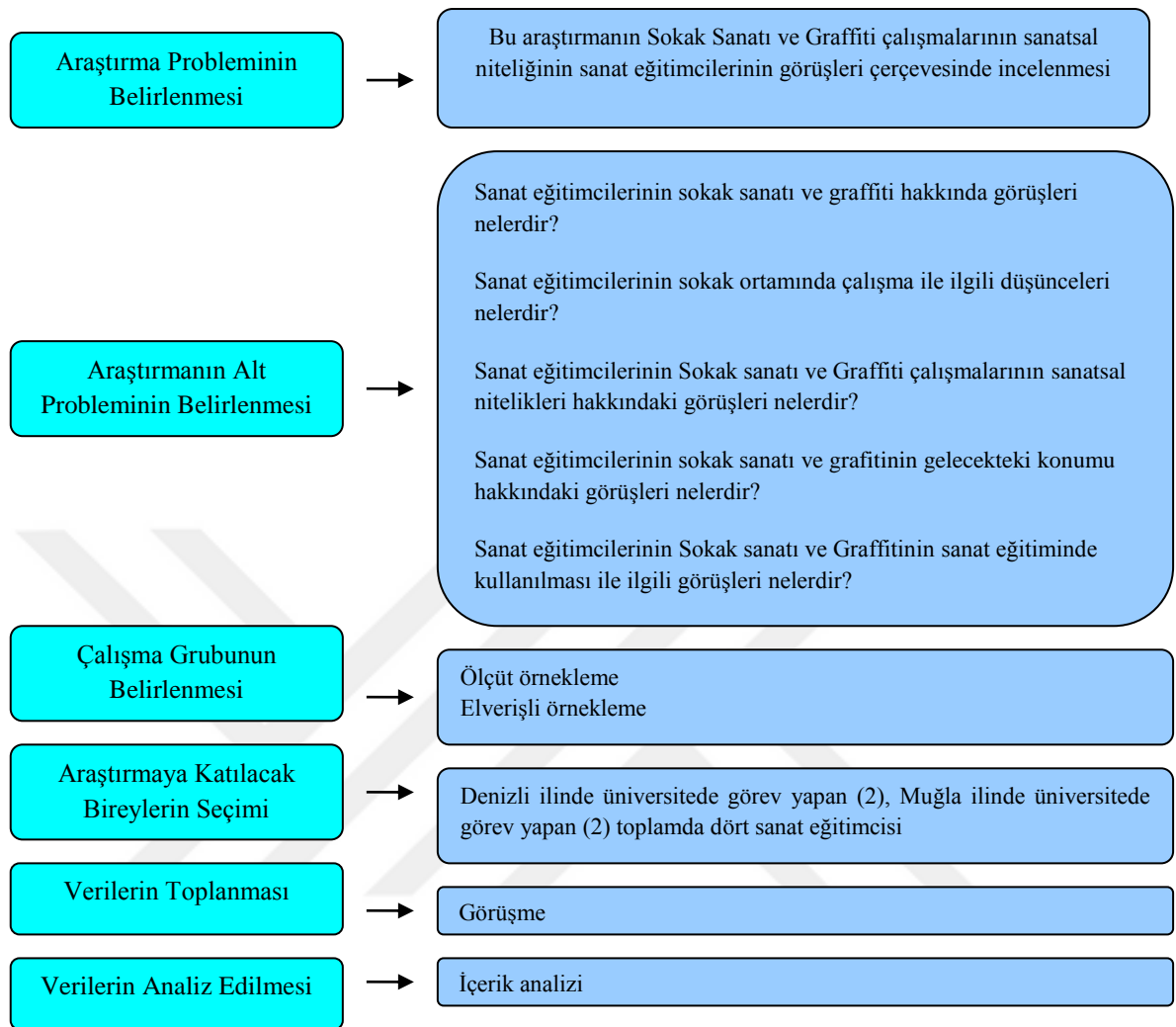
Bazı kitaplar durum çalışmalarını, anket ve deney gibi diğer bazı araştırma çalışmalarına başlamadan önce yapılan bir ön keşif çalışması olarak tanıtır. Durum çalışması aşağıdaki şekilde tanımlanabilir:

Durum çalışması: (1) güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çerçevesi (içeriği) içinde çalışan, (2) olgu ve içinde bulunduğu içerik arasındaki sınırların kesin hatlarıyla belirgin olmadığı ve (3) birden fazla kanıt veya veri kaynağının mevcut olduğu durumlarda kullanılan, görgül bir araştırma yöntemidir (Yin, 1984: Akt: Yıldırım, Şimşek: 2011).

Durum çalışmaları gerçekte ortamda neler olduğuna bakma, sistematik biçimde verileri toplama, analiz etme ve sonuçları ortaya koyma yoludur. Ortaya çıkan ürün ise, olayın niçin o şekilde olduğunun ve gelecek araştırmalar için daha detaylı olarak nelere odaklanmanın gerektiğinin keskin bir biçimde anlaşılmasıdır.

Bu araştırmada; ele alınan araştırma soruları kapsamında olayın derinlemesine betimlenmesi ve tanımlanmaya çalışılması öngörülmüş, elde edilen bulgular arasında yeterince neden-sonuç ilişkisi kurulamaması nedeniyle durum çalışması kullanılmıştır.

Bu durum çalışmasında Şekil 3.1’de görülen aşamalar izlenmiştir.

Şekil 3.1. Araştırma Aşamaları.

3.2. Çalışma Grubu

Bu çalışmanın araştırma grubunu Denizli ve Muğla illerinde görev yapmakta olan toplam dört sanat eğitimcisi (akademisyen) oluşturmaktadır. Çalışma grubu belirlenirken ölçüt örnekleme ve elverişli örnekleme yöntemleri seçilmiştir. Bu sanat eğitimcilerinin belirlenmesinde özellikle ilk başta bu sanat dallarını daha önce uygulayan sanat eğitimcileri araştırılmış ancak iki kişinin uyguladığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla daha önce uygulama yapan iki sanat eğitimcisi olduğu için araştırmacı olarak dört kişi belirlenmiştir.

Ölçüt örnekleme yöntemindeki temel anlayış önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların ayrıntılı bir şekilde çalışılmasıdır. Yani, sözü edilen ölçüt veya ölçütler araştırmacı tarafından oluşturulabilir ya da daha önceden hazırlanmış bir ölçüt listesi kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek: 2011). Bu doğrultuda ölçüt olarak “Sanat eğitimi alanında aktif olarak görev yapmakta olan sanat eğitimcileri” olarak belirlenmiştir.

Türkiye’de bulunan ve aktif olarak görev yapmakta olan sanat eğitimcilerine ulaşmanın süre ve kaynak açısından yaratacağı zorlukları göz önünde bulundurarak ikinci örneklem belirleme yöntemi olarak “elverişli örnekleme” seçilmiştir. Bu yöntemde araştırmacı yakın olan ve erişilmesi kolay olan bir durumu seçer (Yıldırım ve Şimşek: 1999). Bu örnekleme yöntemi araştırmaya hız ve pratiklik kazandırır. Bu nedenle araştırmanın çalışma grubu Denizli ve Muğla İlinde çalışmakta olan sanat eğitimcileri olarak belirlenmiştir.

Çalışma grubunun demografik özellikleri Tablo 3.2’de verilmiştir.

Tablo 3.1

Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri

Katılımcı	Yaş (Doğum Yılı)	Cinsiyet	Çalışma Süresi	Çalıştığı Kademe
Ö1	(54) 1964	Erkek	25	Lisans
Ö2	(46) 1972	Erkek	23	Lisans
Ö3	(45) 1973	Erkek	24	Lisans
Ö4	(43) 1975	Erkek	15	Lisans

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmanın verileri görüşme formu yolu ile elde edilmiştir. Araştırmada elde edilen bilgiler 18 sorudan oluşan görüşme formu ile sanat eğitimcilerinden edinilen verilerden toplanmıştır. Görüşme formu araştırmacı tarafından literatür taraması ve tez incelemeleri sonucu hazırlanarak uzman görüşlerine sunulmuştur. Uzman görüşleri çerçevesinde incelenen görüşme formu gelen eleştiriler doğrultusunda düzenlemeler yapılarak son hali elde edilmiştir. Hazırlanan görüşme formu soruları sanatçı ve sanat eğitimcilerine sorulacak soruları içermektedir. Sokak sanatçılarından yanıt alınmadığı için

sanatçılara sorulacak sorular görüşme formundan çıkarılmıştır. Hazırlanan görüşme formundaki sorular sanat eğitimcilerine tek tek sorularak veriler toplanmıştır. Her görüşmeci için farklı gün ve ortalama 30-45 dakikalık zaman ayrılmıştır. Sanat eğitimcilerine görüşme esnasında verdikleri cevaplarda herhangi bir müdahalede bulunulmamıştır. Toplanan veriler görüşme zamanı ses, video ve fotoğraf kaydına alınmıştır. Elde edilen veriler analiz edilerek değerlendirilmiştir. Hazırlanan görüşme formu Ek 2’de yer almaktadır.

Görüşme nitel araştırmada en sık kullanılan veri toplama aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitel araştırmalarda görüşme, şimdi ya da gelecekle ilgili tutum, görüş ve davranışları ile ilgili bilgi almak amacıyla yapılmaktadır. Araştırmacı tarafından yapılan görüşmede alınan notların tamamı yazılı hale dönüştürülerek daha sonra yapılacak olan veri analizi için seti haline getirilmektedir (Güler, Halıcıoğlu ve Taşkın: 2013). Görüşmenin etkili ve verimli bir toplama yöntemi olarak kullanılabilmesi için bu yöntemin temel özelliklerini, güçlü ve zayıf yönlerini iyi anlamak, nitel veriye ulaşmayı kolaylaştıracak bir görüşme formu hazırlamada ve görüşmeyi gerçekleştirme sürecinde dikkate alınması önerilen ilkeleri özümseyerek işe koşmak gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek: 2011).

Stewart ve Cash görüşmeyi, “önceden belirlenmiş ve ciddi bir amaç için yapılan, soru sorma ve yanıtlama tarzına dayalı karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim süreci” olarak tanımlamıştır. Patton’a göre görüşmenin amacı, bir bireyin iç dünyasına girmek ve onun bakış açısını anlamaktır. Görüşme yoluyla, deneyimler, tutumlar, düşünceler, niyetler, yorumlar ve zihinsel algılar ve tepkiler gibi gözlenemeyeni anlamaya çalışırız. Bu süreçte, sorulan sorulara, karşı tarafın rahat, dürüst ve doğru bir şekilde tepkide bulunmasını sağlamak görüşmecinin temel görevidir (Yıldırım ve Şimşek: 2011).

Bütün bunların yanı sıra Patton, üç tür görüşme yaklaşımından söz eder: sohbet tarzı görüşme, görüşme formu yaklaşımı ve standartlaştırılmış açık uçlu görüşme tarzı.

Sohbet tarzı görüşme, genellikle araştırmacının gözlem amacıyla doğrudan ortama katıldığı alan araştırmalarında kullanılır. Sorular, etkileşimin doğal akışı içinde sorulur ve görüşülen birey kendisiyle görüşme yapıldığını bile fark etmeyebilir. Önceden belirlenmiş sorular yoktur, görüşmenin hangi yöne gideceği kesin hatlarıyla önceden kestirilemez. Sorular konuşmanın anlık akışı içinde kendiliğinden gelişir.

Görüşme formu yaklaşımında, görüşmeci önceden hazırladığı konu veya alanlara sadık kalarak, hem önceden hazırlanmış soruları sorma, hem de bu sorular konusunda daha ayrıntılı bilgi almak amacıyla ek sorular sorma özgürlüğüne sahiptir. Sorular veya konuların belirli bir öncelik sırasına konması zorunlu değildir.

Standartlaştırılmış açık uçlu görüşme, dikkatlice yazılmış ve belirli bir sıraya konmuş bir dizi sorudan oluşur ve her görüşülen bireye bu sorular aynı tarzda ve sırada sorulur (Patton, 1987: Akt: Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Bu araştırmada standartlaştırılmış açık uçlu görüşme türü seçilmiştir. Görüşme formunda yer alan açık uçlu sorular araştırma problemlerine cevap oluşturulabilmesi açısından uzman görüşleri alınarak hazırlanmıştır. Görüşme formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde sanat eğitimcilerine sokak sanatı ve grafiti çalışmalarının sanatsal niteliğiyle ilgili sorular, ikinci bölümde ise izletilen video sonrası sorulan sorular sonucunda bilgi elde edilmesini amaçlanmıştır.

3.4. Veri Toplama Süreci

Görüşme formu hazır olduktan sonra katılımcılarla iletişime geçilerek yer ve zaman belirlenmiştir. Katılımcılarla Mart 2017 ve Eylül 2017 tarihleri arasında bire bir görüşme yapılmıştır. Görüşülmesi mümkün olan katılımcılarla onların belirlediği mekânlarda görüşülmüştür. Her görüşme 30-45 dakikalık zaman diliminde hayata geçirilmiştir. Hazırlanan açık uçlu sorularla katılımcının konu hakkındaki görüşleri ayrıntılı olarak edinilmeye çalışılmıştır. Yapılan bire bir görüşmeler katılımcıların izni ile ses, video ve fotoğraf kaydına alınmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada görüşme yoluyla elde edilen verilerin analizi içerik analiz tekniğiyle yapılmıştır. İçerik analizi yoluyla verileri tanımlamaya, verilerin içinde saklı olabilecek gerçekler ortaya çıkmaktadır. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır.

Bu çerçevede verilerin analiz edilmesinde: a) ön hazırlıklar b) verilerin analiz edilmesi aşamaları izlenmiştir.

Ön Hazırlık. Katılımcılarla yapılan her bir görüşmede ses kayıt cihazı yardımıyla kayıt edilen görüşmeler araştırmacı tarafından transkript edilmiştir. Her bir transkript 4 ile 7 sayfa arasındadır.

Verilerin Analizi. Çalışmanın problemini cevaplayabilmek için transkripsiyon yapılmış, konuşma metni; kelime kelime, cümle cümle okunarak analiz edilmiştir. Yapılan araştırma sonucunda katılımcıların sokak ve grafiti sanatı hakkındaki görüşleri ile ilgili anlamlar çıkarılmaya, bu konuyla ilgili kod ve temalar oluşturulmaya çalışılmıştır. Kod ve temaları oluşturabilmek adına transkripsiyon araştırmacı tarafından defalarca incelenmiştir. Bu çerçevede, içerik analizi yoluyla verileri tanımlamaya, verilerin içinde saklı olabilecek gerçekleri ortaya çıkarmaya çalışılmıştır. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek: 2011).

Kapsam geçerliği konusunda kullanılan en yaygın teknik Lawshe tekniği olmasına karşın başka tekniklerde geliştirilmiştir. Bunlardan Davis (1992) tekniği uzman görüşlerini (a) “Uygun”, (b) “Madde hafifçe gözden geçirilmeli”, (c) “Madde ciddi olarak gözden geçirilmeli” ve (d) “Madde uygun değil” şeklinde dördü derecelendirmektedir. Bu teknikte (a) ve (b) seçeneğini işaretleyen uzmanların sayısı toplam uzman sayısına bölünerek maddeye ilişkin “kapsam geçerlik indeksi” elde edilmektedir ve bu değer istatistiksel bir ölçütle karşılaştırmak yerine 0,80 değeri ölçüt olarak kabul edilmektedir.

Tablo 3.2.

Kapsam Geçerliği

Maddeler	a)Uygun	b)Hafifçe gözden geçirilmeli	c)Madde ciddi olarak gözden geçirilmeli	d)Uygun Değil
Tanımı				
Protesto	3			
Renkli duvarlar	1	2		
Özgürlük	1	2		
Sanatın halkla buluşması	3			
Sanatın ruhu	1		2	
Yapılışı				
Gizli yapıyor	3			
Hızlı yapıyor	3			
Çok fazla yapısıyla bilgim yok	3			
Duvarlara yapıyor	3			
Türleri				
Grafiti	3			
Kavramsal sanat	1		2	

$$KGİ=29/3=9,6=\%96$$

Araştırmanın birinci alt problemine ilişkin maddelerin kapsam geçerli indeksine bakıldığında Davis tekniğine göre %96 oranında geçerli olduğu görülmektedir.

Tablo 3.3.

Kapsam Geçerliği

Maddeler	a)Uygun	b)Hafifçe gözden geçirilmeli	c)Madde ciddi olarak gözden geçirilmeli	d)Uygun değil
Sokak sanatçılarının tanımı				
Tanıyor	3			
Tanıymıyor	3			
Çalışmaları hakkındaki fikirler				
Sanatı geliştiriyor	3			
Yaratıcılık artışı	3			
Özgür	1	2		
Sokak sanatı yapmak hakkındaki fikirler				
Evet	3			
Hayır	3			

$$KGİ=28/3=9,3=\%93$$

Araştırmanın ikinci alt problemine ilişkin maddelerin kapsam geçerli indeksine bakıldığında Davis tekniğine göre %93 oranında geçerli olduğu görülmektedir.

Tablo 3.4.

Kapsam Geçerliği

Maddeler	a)Uygun	b)Hafifçe gözden geçirilmeli	c) Madde ciddi olarak gözden geçirilmeli	d) Uygun değil
Sanatsal nitelik				
Sınırlı anlatım dili	3			
Tartışılabilir	3			
Özgürlükçü	3			
Yenilikçi	3			
Gelecekteki durum				
Grafiti devam edecek	3			
Geleceği öngöremem	3			
Popülerleşecek	2	1		
Sanat eğitiminde kullanımı				
Yer almalı	2	1		
Yer almamalı	2	1		

$$KGİ=25/3=8,3=\%83$$

Araştırmanın üçüncü ve dördüncü alt problemine ilişkin maddelerin kapsam geçerli indeksine bakıldığında Davis tekniğine göre %83 oranında geçerli olduğu görülmektedir.

Araştırmanın geneline bakıldığında kapsam geçerlilik indeksi oranı %80 üzerinde olduğu için (%90,6) geçerlidir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR ve YORUM

Bu bölümünde, izlenen yöntem sonucunda ulaşılan veriler, belirlenen beş alt probleme ilişkin bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

4.1 Sanat Eğitimcilerinin Sokak Sanatı ve Grafiti Çalışmaları Hakkındaki Görüşlerine Dair Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi olan “Sanat eğitimcilerinin sokak sanatı ve grafiti hakkında görüşler nelerdir?” sorusuna görüşme formundaki ilk dört soru ile cevap aranmaya çalışılmıştır. Katılımcılardan toplanan veriler içerik analizine tabi tutularak tema, alt tema ve kodlar belirlenmiştir. Toplanan veriler aşağıda verilen tema-kod tablosunda gösterilerek bulgulanmış ve yorumlanmıştır.

Tablo 4.1.

Sokak Sanatı ve Grafiti Sanatı Hakkındaki Görüşlerine Dair Tema – Kod Tablosu

Tema: Bilgi Düzeyleri	Frekans
a. Tanımı	
• Protesto	2
• Renkli duvarlar	4
• Özgürlük	2
• Sanatın halkla buluşması	2
• Sanatın ruhu	3
b. Yapılışı	
• Gizli yapıyor	1
• Hızlı yapıyor	1
• Çok fazla yapılarıyla bilgim yok	1
• Duvarlara yapıyor	4
c. Türleri	
• Grafiti	3
• Kavramsal Sanat	3

Tablo 4.1’deki veriler incelendiğinde katılımcıların sokak sanatı ve grafiti sanatının tanımı hakkındaki farklı düşüncelerde oldukları görülmektedir. Katılımcıların bazıları sokak sanatı ve grafitiyi protest sanatı olarak tanımlarken bazıları içten sanat olarak tanımlamıştır. Bu da katılımcıların her birinin sokak sanatı ve grafiti sanatı konusunda az da olsa bir bilgiye sahip olduklarını göstermektedir.

Örneğin: katılımcı Ö1 “Sokak Sanatı ve Grafiti deyince aklınıza ne geliyor?” sorusuna:

“...yazı diline aktarım şeklinde bir protesto olarak görüyorum. ... Bir sınıfsal mücadele diyelim, ya da politik bir tavır. Bağımsız bölge ilan edilen kesim.” şeklinde cevap vermiştir.

Katılımcı Ö2 de benzer ifadeler kullanmıştır:

“... bir birine laf atmalar yada siyasi propagandalar..” şeklinde cevap vermiştir.

Diğer katılımcımız Ö3 ise sokak sanatı ve grafitiyi tanımlarken:

“Özgürlük, sanatın halkla buluşması ve psikolojik destek” şeklinde tanımlamıştır.

Katılımcımız Ö4 de kendine has bir şekilde tanımlamıştır:

“... İçten olan bir sanat olduğu... Gençliğin ruhunu yansıttığını düşünüyorum.” şeklinde cevaplamıştır.

Katılımcıların sokak sanatı ve grafitinin yapılışına dair görüşleri incelendiğinde katılımcı Ö4’ün grafiti sanatının yapılışına dair tanımlamasında içten olan sanat olması ve gençliğin ruhunu yansıtmamasını ifade etmesi gibi grafitinin ana temalarını içerdiği, barındırdığı görülürken, Ö2’nin bu sanat hakkında bilgi düzeyinin diğerlerine oranla daha az olduğu ve kendi deyimiyle çok fazla yapısıyla bilgisi olmadığını ifade etmektedir. Ö2’nin bilgim yok demesi dışında çoğunluğun bu sanatın duvar üzerinde yapılmasını bilmeleri, diğer yandan eski binalara, gizli ve hızlı yapılmaları da sayıldığı görülmüştür.

Örneğin: katılımcı Ö1 sokak sanatı ve grafitinin yapılışını şöyle ifade etmiştir:

“... Deşifre edinmek istenmeyen bir tavır olduğu için daha ziyade bu gizli saklı yapılan bir şey ya da hızlı hareket edilen bir durum söz konusu.”

Katılımcı Ö4 ise sokak sanatı ve grafitinin yapılışı sorusuna:

“... Duvarlar üzerinde görüyoruz onu, eski binalarda, eski yapıtlarda filan gençlerin boş ve düz gördükleri yerlerde grafiti yapma eğilimi olduğunu görüyoruz.” Şeklinde cevap vermiştir.

Katılımcı Ö2 yapılışa dair bilgisi olmadığını belirtmektedir:

“Çok fazla bilgim yok desem yeri var.”

Katılımcı Ö3’ün bu soruya cevabı:

“Var: duvar üzerine.” Şeklinde olmuştur.

Katılımcıların cevaplarından da anlaşıldığı gibi sokak sanatı ve grafiti duvarlarda yasal yollarla yapılabilmesine rağmen sanat eğitimcileri bu sanatı yasal olmayan, hızlı ve gizli saklı yapılan illegal sanat olarak düşünmektedirler.

Görüşmeler esnasında Ö1 ve Ö4 hızlı ve net cevaplar verirken, Ö3'ün daha durarak (tereddütlü, kaygılı) ya da düşünerek cevap vermesi, Ö1 ve Ö4'ün grafiti ve sokak sanatı hakkında ön bilgilerinin daha yoğun olduğunu araştırmacıya hissettirmiştir. Katılımcıların sorular doğrultusunda verdikleri cevaplar sonucu çoğunluğun sokak sanatı ve grafitinin duvar dışında farklı yerlerde de uygulanması konusunda çok az bilgiye sahip oldukları gözlenmektedir.

Katılımcılardan Ö2 sokak sanatı ve grafiti türlerinden şöyle bahsetmektedir:

"...bunun içerisine mesela happeningler girebilir, sokak sanatı olarak fluxus da girebilir, yerleştirmeler, enstalasyonlarda girebilir.." diye cevaplamıştır.

Katılımcı Ö3 ise bu soruyu kendine özgü bir bakış açısı ile cevaplamıştır:

"grafiti, sokak müzisyenleri, sokak pandomimi, yerel sanat ürünleri yapanlar.... sanatın her alanını sokakta icra edenler.." diye cevaplamıştır.

Katılımcılardan Ö1 kendi fikrini şöyle ifade etmiştir:

"Ben grafitiyi daha öne çıkartıyorum. Sokak sanatı ise kendi içinde bölümlere ayırma ya da bakış tarzını değiştirme değişik bakarak olabilir."

Katılımcı Ö4 soruya cevabında:

"...sokakta yapılan performanslar geliyor aklıma yine aynı şekilde yer zemin üzerinde 3D diye geçen yer resimleri ve yine aynı şekilde performansa giren bina giydirme filan gibi sanatlar geliyor aklıma." diye yanıt vermiştir.

Sokak sanatı ve grafitinin türleri hakkındaki soruya katılımcılar genellikle grafiti diyerek yanıt vermişlerdir. Katılımcılardan sadece Ö3 sokakta yapılan her şeyi sokak müzisyenleri, sokak panomimi ve yerel sanat ürünlerini de sokak sanatı ve grafiti türü olarak cevaplamıştır. Geri kalan katılımcılar grafiti dışında happeningler, fluxus, yerleştirmeler, enstalasyonlar, sokak performansları, 3D resimler, bina giydirmeler gibi seçeneklerden de bahis etmişlerdir. Bunun sonucunda araştırmada yer alan katılımcıların sokak sanat ve grafiti türleriyle ilgili genelde kavramsal sanatın türlerine ilişkin cevaplar verdikleri görülmüştür.

4.2. Sanat Eğitimcilerinin "Sokak Ortamında Çalışma" ile İlgili Düşüncelerine Dair Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi olan "Sanat eğitimcileri sokak ortamında çalışmak ile ilgili düşünceleri nelerdir?" sorusuna görüşme formundaki sanat eğitimcilerine

sorulacak sorularda dokuz, 10 ve 11. soru ile cevap aranmaya çalışılmıştır. Sorulara katılımcıların verdikleri cevaplardan çıkan kod ve tema analizleri aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.2.

Sanat Eğitimcileri Sokak Ortamında Çalışmak İle Düşüncelerine Dair Tema – Kod Tablosu

Tema: Sokak Ortamında Çalışmak	Frekans
a.Sokak sanatçılarının tanımı	
• Tanıyor	3
• Tanımıyor	1
b.Çalışmaları hakkındaki fikir	
• Sanatı geliştiriyor	1
• Yaratıcılık artışı	1
• Özgür	1
c.Sokak sanatı yapmak hakkındaki fikirler	
• Evet	2
• Hayır	2

Katılımcılardan Ö4 çevrenizde hiç sokak sanatı ve grafiti yapan var mı sorusuna gençleri teşvik ettiğini belirten bir cevap vermiştir:

“Var. Genelde beğeniyorum teşvik ediyorum. Bazen bizim kendi öğrencilerimizde içerisinden çıkanlar oluyor. Onlardan yapmaları için hem teşvik hem önayak olmaya çalıştığım kişiler oldu, bide ben onlara genelde resim alt yapısı da gerektiğine inanıyorum.”

Katılımcılardan Ö1 bu soruya cevabında yapan arkadaşları biliyorum şeklinde cevap vermiştir:

“Hemşerimiz var yapıyorlar. İzmir’de yapıyorlar. İstanbul’da yapan arkadaşları biliyorum. Bodrum’da da bir kaç tane var.”

Katılımcılardan Ö2 ve Ö3 çevrenizde hiç sokak sanatı ve grafiti yapan var mı? Sorusuna yok diye cevap vermişlerdir.

Katılımcı Ö2 çalışmalar hakkında ne düşünüyorsunuz sorusuna özgürlük ve sanatı geliştiriyor temalarını kapsayan bir cevap vermiştir:

“Sanatçıların mutlaka ve mutlaka akıllarını beslemeleri ve duygularını beslemeleri için eğitim süreçlerinin ister kendi kendilerine, ister bir okul çatısı altında yapmaları gerekiyor.” diye cevap vermiştir.

Katılımcı Ö4 ise cevabında yaratıcılığı vurgulamıştır:

“Onunla beraber daha sağlıklı daha verimli olacaktır, yaratıcı olacaktır diye düşünüyorum.”

Katılımcılar siz hiç sokak sanatı ve grafiti yapmayı düşündünüz mü? Sorusuna farklı cevaplar vermiştir.

Katılımcı Ö1 eleştirmen olarak kalmayı tercih ettiğini vurgulamıştır:

“... Yapılan çalışmalarını sanat anlamında sanat diliyle analiz etmekten kendimi hem orda bir bu işi sanatı sürdüren olarak düşünmedim çünkü ben heykel sanatçısıyım heykeltıraşım. Haliyle dışarıdan daha iyiye gitmesi için bir eleştirmen olarak kaldım yani.”

Katılımcı Ö2’de yapmamak konusunda benzer düşüncededir:

“His etmedim öyle bir ihtiyaç. Yani kendimi tuval üzerinde ya da farklı yüzeylerde anlatabildiğimi düşünüyorum ve yüzey anlamında duvarın veya sokağın veya beden olarak kendimi sokakta eylem yapmasını ihtiyacını his etmedim.”

Katılımcı Ö4 diğer iki katılımcıdan farklı olarak bu konuda olumlu cevap vermiştir:

“... gerekli imkanlar, yerler bulunursa şu anda da benzer projelerimiz var.....zamanla alakalı zaman ve şartlar olgunlaştığında benim mesela şehir içerisinde bu gibi çalışmalar yapma niyetim var projelerim var.” diye olumlu yönde yanıt vermiştir.

Katılımcı Ö3 yaptığını belirtmiştir:

“Evet, düşündüm ve yaptım. Öğrencilik döneminde illegal daha sonra legal olarak yaptığım çalışmalar var.”

Tablo 4.2’deki veriler incelendiğinde katılımcılardan Ö3’ün evet düşündüm ve yaptım demesi ve Ö4’ün gerekli imkanlar, mümkün ortamlar ve ihtiyaç çerçevesinde bunu yapabileceği ve buna benzer projelerinin olduğunu söylediği görülürken, katılımcılardan Ö1 ve Ö2 kişilerinin sokak ortamında çalışmakla ilgili düşünceleri olmadıkları ve öyle bir ihtiyaç hissetmediklerini ortaya koymuşlardır. Dolayısıyla bu verilerden yola çıkarak araştırmaya dahil olan sanat eğitimcilerinin sokak sanatı ve grafiti uygulama konusunda yarısı olumlu bakarken diğer yarısı bu sanatı uygulama konusunda olumsuz cevaplar vermişlerdir.

4.3. Sanat Eğitimcilerinin Sokak Sanatı ve Grafiti Çalışmalarının Sanatsal Nitelikleri Hakkındaki Görüşlerine Dair Bulgular

Üçüncü alt problem olan “Sanat eğitimcilerinin sokak sanatı ve grafiti çalışmalarının sanatsal nitelikleri hakkındaki görüşleri nelerdir?” sorusuna yönelik sanat eğitimcilerine 14. soru yöneltilmiştir. Elde edilen cevaplar doğrultusunda Tablo 4.3’deki tema – kod tablosu hazırlanmıştır.

Tablo 4.3.

Sanatsal Niteliğe Dair Tema – Kod Tablosu

Tema: Sanatsal Nitelik	Frekans
• Sınırlı anlatım dili	3
• Tartışılabilir	2
• Özgürlükçü	3
• Yenilikçi	1

Katılımcılardan Ö1, sokak sanatı ve grafiti çalışmalarının sanatsal niteliğini şöyle açıklamıştır:

“... Ben grafitideki grafik dilinin ya da resim dilinin yetenekli olduğunu düşünüyorum. Bu kendi içindeki dili olarak fakat sanatın kendi içindeki o bağımsız dilin dışında değerlendiriyorum. Şimdi sokak sanatındaki olay, hani zaman zaman performansı, hapiningi ya da ne bileyim bir duvar resmini ya da ne bileyim bir performansı ilgilendirirken grafiti ise kendi düzen içerisinde sınırlı bir anlatım dili.”

Katılımcı Ö2, nitelik olarak tartışılabilir açıklamasını yapmıştır:

“Bir batı aydınlanma sürecinin rönesans, reform sürecini yaşamış Avrupa kültürünün içerisinde olsaydım bunun etkilerinin ve nitelikleri üzerinde daha olumlu konuşabilirdim, ama Türkiye gibi bu tür aydınlanma süreçlerini tam olarak yaşamamış ve bir başka veya başka kültürlerin boyunduruğu altında kendi kültürünü devşirmeye çalışan bir ülkede bu tür etkinliklerin daha çok alt yapısı olmadan bir proje heyecanı ile gerçekleştirildiği, dolayısıyla nitelik olarak her zaman için tartışılır olabilir olduğunu düşünüyorum.”

Estetik değerlerinin tartışılmasını düşünen katılımcı Ö3, farklı bir açıklamada bulunmuştur:

“Sanat denilen kavramın hala tam tarifi yapılabilmiş değil. Dolayısıyla bu tip kısır yaklaşımlar yerine veya kısır tartışmalar yerine estetik değeri üzerinden bir tartışma açmak gerek kanaatindeyim. Sanatçının özgün yaklaşımlarını sergileyebildiği her malzeme üzerine çalışabilmesi gerektiğini düşünüyorum.”

Katılımcı Ö4’de diğer katılımcı gibi bu sanatın çağa daha yatkın olmasını düşüncesini dile getirmiştir:

“...diğer sanatlardan hiçbir ayrımı olmadığını düşünüyorum.... Onun da iyilerinin kötülerinin olduğunu sanat oranının yüksek ve düşük olanlarının olduğunu düşünüyorum. Bence çağa daha yatkın. Çünkü farklı malzemelere açık farklı yaklaşımlara açık, tuval sanatı biraz daha geleneksel dolayısıyla tekrara daha yatkın. Sokak sanatı bu anlamda özgünlük anlamında daha avantajlı olduğunu düşünüyorum.”

Katılımcıların sokak sanatçıları ve sanat eğitimcilerinin sokak sanatı ve grafiti çalışmalarının sanatsal niteliği hakkındaki görüşleri arasında farklılıklar olduğu görülmektedir. Katılımcı Ö3 kısır tartışmalar yerine sanatın estetik değerlerini tartışmanın önemini dile getirirken, diğer bir katılımcı Ö2 nitelik olarak tartışılabileceği düşüncesinde

olduğunu ifade etmektedir. Ö2, öykünmeci olmak yerine yerel ve evrensel kültürel değerlerle doldurulmuş, nitelikli projelerin desteklenmesine vurgu yapmaktadır. Bu tür sanat hareketlerinde, içerikten yoksun taklitçi ve popülist anlayışların, kültürel erozyon yaratabileceği de bir gerçektir. Sokak sanatı ve grafiti yapıldığı ülkede ve toplumların kültürel kodlarını ve kimliğini yansıttığı ölçüde değerlidir. Ayrıca, katılımcılar sokak sanatının çağa daha yatkın ve özgürlük anlamında daha avantajlı olduğu görüşünü de vurgulamaktadırlar.

4.4. Sanat Eğitimcilerinin Sokak sanatı ve Grafitinin Gelecekteki Konumu Hakkındaki Görüşlerine Dair Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi olan “Sanat eğitimcilerinin sokak sanatı ve grafitinin gelecekteki konumu hakkındaki görüşleri nelerdir?” problemine yönelik sanat eğitimcilerine görüşme formundaki 16. soru yöneltilmiştir. Katılımcıların cevapları doğrultusunda Tablo 4.4’deki tema ve kod tablosu oluşturulmuştur.

Tablo 4.4.

Gelecekteki Konumuna Dair Tema – Kod Tablosu

Tema: Gelecekteki Durum	Frekans
• Grafiti devam edecek	4
• Geleceği öngöremem	1
• Popülerleşecek	2

Katılımcı Ö1 sokak sanatı ve grafitinin gelecekteki durumu ile ilgili fikirlerini şöyle dile getirmiştir:

“...grafitinin ben gerçek sınıfsal çelişki ortaya koyup o anlamda sanat dili bağımsız sanat dili oluşturacağını düşünmüyorum.... Grafitinin bağımsız hale geleceğini düşünmüyorum. Yine bu illegal olarak devam edecektir yani.”

Katılımcı Ö3 sanata olan ihtiyacın hiç bir zaman bitmeyeceği yönünde açıklama yapmıştır:

“İnsanlığın sanat olan ihtiyacının bitme olasılığı olduğunu düşünmüyorum. Dolayısıyla sokak sanatı örnekleri de giderek zengin örnekler sunmaya başlayacaktır ve aklımıza şu an gelmeyen birçok yüzey sanatın enstrümanı olacaktır. Örnek: göz, dil şu an bile üzerinde çalışılan yüzeydir. Bunun gibi akla gelmeyecek birçok yüzeyde kullanılacaktır diye düşünüyorum. İşte bu yeni yüzeyleri sokağa taşıyanlar bile çıkacaktır.”

Katılımcı Ö2 öngöremeyeceği cevabını vermiştir:

“Geleceği çok fazla öngöremem. Çünkü dediğim gibi net bir süreçten geçmiyoruz. Rönesans’la barok arasındaki manialist bir süreç gibi dalgalanma periyodu yani post-modern yapılar içerisinde bütün bunlar nedir ne değildir zaman gösterecek sonuçta. İnsana dair şeylerse insan yok olmadıktan sonra bunlarında yok olmaması gerektiğini öngörebilirim.”

Katılımcı Ö4 ise popülerliğinin artacağı yönünde bir cevap vermiştir:

“Yani uzun bir süre popülaritesinin artarak devam edeceğini düşünüyorum. Şu anda oraya doğru yönelmenin daha çok olacağını, çünkü daha böyle bohem biraz daha toplumdan kopan tutunmayan gençlerin gittikçe artacağını, çünkü ekonomik şeylerde ona doğru götürüyor. Belli bir süre daha yaşayacağını, devam edeceğini düşünüyorum.”

Dördüncü alt problemine yönelik ilgili verilerden çıkan sonuçlara göre katılımcıların görüşleri sokak sanatı ve grafitinin gelecekte de devam edeceği yönündedir. Katılımcılardan Ö3’ün sokak sanatı ve grafitinin zaman geçtikçe daha da zenginleşeceğini ve yüzey sanatın bir tür aracı olacağını vurgularken, katılımcı Ö2 geleceği öngöremeyeceğini ancak insan yok olmadıkça sokak sanatı ve grafitinin de yok olmayacağını dile getirmiştir. Bir tür anlatım aracı olarak sokak sanatının görsel algıyı ve iletişimi ilgilendiren kavramsal boyutlarına vurgu yapıldığı görülmektedir. Sokak sanatının insanın çevresinde erişilebilir (dokunulabilir) bir etki yaratması, devamlılığının garantisi olarak görülebilir.

4.5. Sanat Eğitimcilerinin Sokak Sanatı ve Grafitinin Sanat Eğitiminde Kullanılmasıyla İlgili Görüşlerine Dair Bulgular

Sokak sanatı ve grafitinin sanat eğitiminde kullanımının incelendiği beşinci alt problem ile ilgili katılımcılara 18. soru yöneltilmiş ve verilen cevaplardan yola çıkılarak Tablo 4,5’deki tema, alt tema ve kodlar oluşturulmuştur. Ana tema “Sanat Eğitiminde Kullanımı” olarak belirlenmiş, bu tema altında da “Görüşler, Olumlu Yönler ve Olumsuz Yönler” başlıkları altında konu incelenmiştir.

Tablo 4.5.

Sanat Eğitiminde Kullanımına Dair Tema – Kod Tablosu

Tema: Sanat Eğitiminde Kullanımı	Frekans
• Yer almalı	2
• Yer almamalı	2

Katılımcılardan her üçü de sokak sanatı ve grafitinin olumlu olacağı düşüncesinde olup, öğrencileri derse çok yaklaştıracığını belirtmektedirler.

Katılımcı Ö3 bunun olumlu sonuçlar doğuracağına dair fikirler bildirmiştir:

“Başlı başına bir ders olmasa bile deneysel atölye çalışmaları altında muhakkak öğretilmelidir. Olumsuz bir etkisi olacağını düşünmüyorum. Farklı yüzeylere farklı boyutlarda farklı malzemelerle çalışmak muhakkak olumlu sonuçlar doğuracaktır ve öğrencinin alana ilgisini artıracaktır.”

Katılımcı Ö4 bu soruya cevabında eğitimde yer edinilmelidir demiştir:

“Yer edinilebilir. Öğrencinin ilgisini daha çok çekeceğini, derse de daha çok yaklaştıracığını düşünüyorum, benim çünkü günümüz gençlerine daha çok hitap eden sanatın....”

Katılımcılarda Ö2 ise, sokak sanatı ve grafitinin sanat eğitiminde kullanılmasına dair görüşlerinde bunun mümkün olmayacağını vurgulamıştır:

“Belki bir oyun olarak olabilir. Ama bir sanatsal faaliyet adı altında olacağını sanmıyorum. Olacağına da inanmıyorum. Çünkü çocuğun bu noktadaki sanat ve sanat eylemlerini algılama bilişsel ve duyuşsal gelişiminin düzey olarak bunu kavrayabileceğine, çünkü sokak sanatı dediğimizin içeriği çok daha farklı bir şey... Çocuğun algılaması çokta mümkün değil.”

Katılımcı Ö1 benzer olarak bu konuda olumsuz düşündüğü cevabını vermiştir:

“Şimdi biraz hani şeye bağlı bu kabul edilirliğine bağlı. Ama grafitinin kendi doğasından kaynaklanan aceleci illegal oluşu yasal yasal bir düzleme geldiği zaman sanki örneğin bir ne bileyim hesaplı kitaplı bir eleştiriye döneceği için olmaz, olacağını düşünmüyorum yani. Olumsuz olur.”

Tablodaki veriler incelendiğinde katılımcılar eşit şekilde görüş belirtmişlerdir. Ö3 ve Ö4 bu konunun olumlu sonuçlar doğuracağı yönündeki açıklamaları görülürken diğer katılımcılardan Ö1 ve Ö2'nin bu konuda olumsuz olacağına inandıkları görülmektedir. Katılımcılardan Ö3 sokak sanatı ve grafitinin kendi başına bir ders olmasa bile deneysel atölye çalışmalarında muhakkak öğretilmelidir görüşünde olduğu görülürken, diğer bir katılımcı olan Ö2 çocukların kavrama konusunda sıkıntı yaşayacaklarını, çünkü sokak sanatı ve grafitinin içeriğinin çok daha farklı bir şey olduğunu dile getirmiştir. Sokak sanatına ilişkin sanat eğitiminde halihazırda bazı uygulamalardan söz etmek mümkündür. Planlı olmamakla birlikte yarar gözetilerek yapılan "Topluma Hizmet Uygulamaları" dersi kapsamında münferit duvar resmi çalışmalarının yapıldığı görülmektedir. Eğitsel bir yaklaşımla sanat eğitimi için öğretim modellemesi yapılabilir ancak, kaynak, fiziki ortam gibi bazı sorunları birlikte getireceği muhakkaktır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Bu bölümde izlenen yöntem ve veri çözümlmelerinden elde edilen bulgular ve yapılan yorumlar irdelenerek, araştırmanın temel amaçlarını açıklayan sonuçlara ve geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada, sokak sanatı ve grafiti çalışmalarının uygulamaları hakkında sanat eğitimcilerinin görüşlerinin öğrenilmesi amaçlanmıştır. Bu çerçevede Denizli ve Muğla illerinde lisans düzeyinde eğitim veren dört sanat eğitimcisi ile çalışılmıştır. Araştırmanın verileri, sanat eğitimcileri ile yapılan görüşmelerden elde edilmiştir. Görüşmelerin analizden elde edilen bulgular ışığında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Sanat eğitimcilerinin sokak sanatı ve grafiti hakkında farklı düşüncelere ve farklı bakış açılarına sahip oldukları gözlemlenmiştir.

Bunlar:

- Protesto
- Renkli duvarlar
- Özgürlük
- Sanatın halkla buluşması
- Sanatın ruhu şeklinde kodlar belirlenmiştir.

Bu da katılımcıların her birinin sokak sanatı ve grafiti sanatı konusunda az da olsa bir bilgiye sahip olduklarını göstermektedir.

Sokak sanatı ve grafitinin yapılışına dair yapılan görüşmelerde çoğunluğun bu sanatın duvar dışında farklı yerlerde uygulanması konusunda çok az bilgiye sahip oldukları gözlenmektedir.

Bunlar;

- Gizli yapılıyor
- Hızlı yapılıyor
- Çok fazla bilgim yok
- Duvarlara yapılıyor

Cevaplardan da görüldüğü gibi sanat eğitimcileri duvar dışında yapılmasıyla ilgili hiç bir açıklamada bulunmamışlardır. Sokak sanatı ve grafitinin türlerine dair yapılan

görüşmelerde katılımcılar genellikle grafiti ve kavramsal sanat türlerini örnek göstermişlerdir. Bu da sanat eğitimcilerinin sokak sanatı ve Grafitinin türlerine dair çok az bilgiye sahip olduklarını göstermektedir.

Katılımcılar cevaplarında:

- Grafiti
- Happening
- Fluxus
- Yerleştirmeler
- Enstalasyonlar
- Sokak müzisyenleri
- Sokak pandomim
- Yerel sanat ürünleri
- Bina giydirme
- 3D resimler

Bu cevapların sonucundan anlaşıldığı gibi sanat eğitimcileri kavramsal sanatla sokak sanatını eşdeğer görmektedirler.

Antmen kavramsal sanatla ilgili olarak, 20. yüzyılın ikinci yarısında disiplinler arası özelliğiyle dikkat çekmiş ve 1970'lerde başlı başına bir tür olarak kabul edilmeye başlanan Performans Sanatı, Beden Sanatı, Happening, Aksiyon gibi çeşitli başlıklar altında toplamıştır. Bununla birlikte Sitüasyonizm, Fluxus, Feminist Sanat, Arazi Sanatı gibi farklı akımlar dahilinde uygulandığını belirtmiştir. Örnek olarak, Performans Sanatı belli bir gün ve saatte belirlenen mekânda uygulanırken sokak ya da grafiti sanatçılarının çalışmaları mekân ve saat olarak belirsizlik göstererek, plan, program yapılmaksızın uygulanmaktadır (Antmen: 2010, s. 219) diye belirtmektedir.

Sonuç olarak sanat eğitimcilerinin bu konuda az bilgiye sahip oldukları, sokak sanatı ve grafitinin türlerine dair bilgilerinin yeterli olmadığı anlaşılmaktadır.

Günümüzde sokak sanatı ve grafiti türleri çeşitlilik göstermektedir. Bunlara örnek olarak:

- Spray Paint Murals (Sprey boya resimleri)
- Tag
- Sticker (Etiket)
- Stencils (Kalıplar)
- Wheat Paste (Buğday unu)
- Slaps-Sticker street art
- Reverse Grafiti (Ters Grafiti)
- Yarn Bombing (İplik bombası) (<https://www.bulbapp.com>).

Bir çok gösterebilecek örnekler varken sanat eğitimcileri bu konuda sadece graffiti ve kavramsal sanatı örnek göstermektedirler.

Sanat eğitimcilerinin sokak ortamında çalışma fikrine iki kişi olumlu bakarken iki kişinin olumsuz baktıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Olumsuz sonucun altında yatan nedenler incelendiğinde katılımcıların cevapları aşağıdaki gibidir:

- Düşünmedim
- İhtiyaç hissetmedim şeklinde olmuştur.

Katılımcının verdiği cevaplar incelendiğinde bu sanatı eylem olarak algıladığından sokakta sanat yapmak düşüncesinde olmadığı, böyle bir ihtiyaç hissetmemesi sonucuna ulaşılmıştır. Diğer katılımcımızın bu sanatı icra etmemek düşüncesi katılımcının sadece yapılan çalışmaları analiz etmek isteğinin olduğu sonucu elde edilmiştir. Katılımcı sokak ortamında kendini ifade etmek yerine, dışarıdan iyiye gitmesi için eleştirmen olarak kalmayı seçtiğini belirtmektedir.

Dolayısıyla olumsuz yanıt veren katılımcılar bu sanat dallarının hala illegal bir şekilde yapıldığını düşünmektedirler. Buradan da anlaşılmaktadır ki sanat eğitimcilerin bu sanat akımları hakkında yeni gelişmelerden haberdar olmadığını göstermektedir.

Diğer iki katılımcımızın cevapları incelendiğinde her iki sanat eğitimcisinin yaptıkları ve gerekli imkân ve gerekli yerler olduğu zaman yapmaya devam edecekleri görülmüştür.

- Yaptım
- Projelerim var

Bu katılımcıların verdikleri ifadelerden yola çıkarak sokak ortamında çalışmaya karşı olmadıkları sonucu belirlenmiştir.

Sanat eğitimcilerinin sokak sanatı ve grafiti çalışmalarının sanatsal nitelikleri hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi amacıyla görüşme sorularından elde edilen verilere göre: sanat eğitimcilerinin bu konuda farklı görüşlere sahip oldukları belirlenmiştir. Katılımcılardan bazılarının bu konunun tartışılacağı düşüncesinde olduğu gözlemlenirken, diğer katılımcının kısır tartışmalar yerine sanatın estetik değerlerini tartışmak düşüncesinde olduğu belirlenmiştir. Buna göre,

- Sınırlı anlatım dili
- Özgürlükçü
- Yenilikçi
- Tartışılabilir şeklinde kodlar belirlenmiştir.

Bu cevaplardan da anlaşıldığı gibi katılımcılardan biri nitelik anlamında tartışılabilirliğini belirtirken diğer katılımcı estetik değeri üzerinde tartışılması konusunda cevaplar vermiştir. Bu da sanat eğitimcilerinin bu konuda hemfikir olmadıklarını göstermektedir. Ancak, taklitçi, öykünmeci bir ifade aracı yerine yerel ve evrensel kültürel kodları kullanarak arka planı iyi doldurulmuş sokak sanatı ve grafitilerin kültürel değer üretebileceği konusu da vurgulanmıştır. Sonuç olarak sanatsal nitelik konusunda eğitimciler farklı görüş ve farklı bakış açısına sahiptirler.

Araştırmada sanat eğitimcileri ile bu sanat akımlarının gelecekteki durumları hakkında yapılan görüşme sonuçları göstermektedir ki, katılımcıların çoğunluğu sokak sanatı ve grafitinin hızla gelişmesine paralel olarak, sokak sanatı ve grafiti alanlarında yapılabileceklerin artacağı, yaygınlaşacağı ve zaman geçtikçe daha da zenginleşeceğini düşünmektedirler.

“Sokak sanatı ve grafitinin sanat eğitiminde kullanımı” konusunda çıkan sonuçlara göre, katılımcılar eşit şekilde görüş belirtmişlerdir. Sanat eğitimcilerden iki kişi yer almalı yönündeki cevaplar vermiştir ve buna göre de;

- Atölye çalışmaları altında öğretilmeli
- Yer edinilmeli şeklinde olmuştur.

Bu iki katılımcının cevaplar incelendiğinde sokak sanatının eğitimde kullanılmasının olumlu sonuçlar doğuracağını ve öğrencilerin derse ilgisinin daha da artacağı sonuçları elde edilmiştir.

Görsel sanatlar dersinde yaşanan zorluklar göz önüne alındığında sanat eğitimcileri ile yapılan görüşmeler göstermektedir ki, görüşmecilerden iki kişi sokak sanatı ve grafitinin görsel sanatlar atölyelerinde işlenen sanat eğitimi derslerinin öğretmene ve dersin yürütülmesine avantajlarının olabileceği, ders içeriğinin zenginleştirilmesine ve ders süresinin verimli bir şekilde kullanılmasına katkı sağlayabileceği görüşü hakimdir.

Diğer bir yandan iki katılımcı bunun çocukların kavrama konusunda sıkıntı yaşayacaklarını, çünkü sokak sanatı ve grafitinin içeriğinin çok daha farklı bir şey olduğunu dile getirmiştir ve buna göre de

- Olacağını düşünmüyorum
- Mantıklı gelmiyor şeklinde yanıtlar vermişlerdir.

Bu cevaplardan da anlaşıldığı gibi katılımcılar sokak sanatı ve Grafitinin sanat eğitiminde kullanılmasının olumsuz olacağına dair açıklamalar yapmışlardır.

Katılımcılardan biri açıklamalarında daha çok grafitinin derslerin içeriğine uygun olmayacağı için eğitimde kullanılmasının olumsuz sonuçlar doğuracağı kanaatindedir. Diğer katılımcının açıklamalarında sokak sanatı ve grafitinin içeriğinin çok daha farklı bir şey olduğu bu yüzden de olumsuz olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak iki katılımcı sokak sanatı ve grafitinin sanat eğitiminde kullanılması konusuna olumlu bakarken diğer iki katılımcı bunun olumsuz olacağı görüşünde olmuştur.

5.2. Öneriler

Ulaşılan sonuçlar bağlamında geliştirilen öneriler; “Araştırmanın Sonuçlarına Yönelik Öneriler” ve “Araştırmacının Deneyimleri ve Diğer Araştırmacılara Öneriler” olmak üzere iki başlık altında sınıflandırılarak aşağıda sunulmuştur.

5.2.1. Araştırmanın Sonuçlarına Yönelik Öneriler

- Bu araştırmada görülmektedir ki sanat eğitimcilerinin sokak sanatı ve grafiti uygulamaları hakkındaki önyargılarının nedenlerinden biri sokak sanatı ve grafiti çalışmaları hakkında yeterli bilgiye sahip olmamalarıdır. Bu sorundan yola çıkarak sokak sanatı ve grafitinin daha iyi anlaşılabilmesi adına araştırmaların yapılması, sanat eğitimcilerine yönelik çalışmalarda sokak sanatı ve grafitinin deneyebilecekleri imkânların sunulması önemlidir.
- Sokak sanatı ve grafiti uygulamalarının bilinirliğinin artırılması amacıyla ulusal ve uluslararası platformlarda genç sanatçılara fırsat verilmeli, sokak sanatı ve grafiti yarışmaları ve sergileri ile bu alanda çalışmak isteyen sanatçılar teşvik edilmelidir.
- Çağdaş dünyada sokak sanatı ve grafitinin sanat eğitiminde nasıl kullanılabilceği ile ilgili araştırmalar yapılmalı, konu ile ilgili sanat eğitimcilerinin görüşleri çerçevesinde ve çağımız ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte yeni eğitim müfredatları hazırlanmalıdır.

- Eğitim fakültelerinde, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalları'nda topluma hizmet uygulamaları öğretimi kapsamında münferit olarak görülen sokak sanatı ve grafiti çalışmalarının planlı hale getirilmesi ve belli bir öğretim program çerçevesinde yapılması önerilebilir. Ayrıca lisans ve lisansüstü düzeyinde deneysel atölye uygulamaları kapsamında sokak sanatı ve grafiti çalışmalarına yer verilmesi özgün ve yaratıcı düşüncenin gelişmesi bakımından önemlidir.
- Özellikle şehir merkezlerinde sokak sanatı ve grafitinin uygulanabileceği alanlar oluşturularak gerekli izinlerde alınıp öğrencilere uygulama olanakları sağlanmalıdır.

5.2.2. Araştırmacının Deneyimleri ve Diğer Araştırmacılara Öneriler

- Bu araştırma, Denizli ve Muğla İlinde görev yapmakta olan dört sanat eğitimcisinin görüşleri doğrultusunda oluşturulmuştur. Sokak sanatı ve grafiti uygulamaları hakkındaki daha genel görüşlerin incelenmesi adına farklı gruplarla çalışılabilir, bu gruplardan toplanacak veriler çeşitlendirilerek nicel çalışmalar yapılabilir.
- Yapılacak çalışmalarda katılımcıların sokak sanatı ve grafiti tekniklerini daha iyi algılayabilmeleri adına çeşitli uygulamalara yer verilerek deneysel çalışmalar yapılması mümkündür.
- Araştırmaların bulgularının genellenebilir olma durumunu arttırmak amacıyla benzer bir araştırma, farklı şehirlerde, farklı araştırmacılar tarafından gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Antmen, A. (2010). 20. *Yüzyıl batı sanatında akımlar*. Sel Yayıncılık. 3. Baskı. İstanbul.
- A brief history of grafiti*. (2013). <https://www.issuu.com>. (15.03.2017).
- Art in the streets*. (2013). <https://www.issuu.com>. (15.03.2017).
- Antunes, N. E. (2014). *Is this graffiti a good ad?*. Graduate Thesis. İcete Universty. Portekiz.
- Avignon, J. (2016). *Tableux grafiti*. www.julienavignon.com (23.03.2017).
- About Shepard Fairey. www.streetartbio.com. (12.01.2018).
- Banksy – wall and piece*. (2005). www.Ashtonrarebooks.com (10.01.2017).
- Banksy (2006). *Wall and piece*. London, Centry.
- Banksy. (Yönetmen). (2010, Mart 5). Yazgı (Film). *Birleşik Krallık: exit through the gift shop*.
- Berger, J. (2013). *Görme biçimleri*. Metis Yayınları. 19. Basım. İstanbul.
- Bal, B. (2014). *Graffiti ve sokak sanatında eser ve akımların tarihsel süreçte değerlendirilmesi ve analizi*. Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi. İstanbul.
- Balamber, B. (2015). *Baskıresim ve sokak sanatı*. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi. Eskişehir.
- Cumming, R. (2006). *Sanat*. İnkılap Kitapevi.
- Cansız, O. S. (2012). *Sokak sanatının kent kimliği üzerinde etkileri*. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi. İzmir.
- Chrong, J. (2014). *Graffiti et street art: etude des discours historiographiques et de la critique esthetique d'une forme sociale de modernite visuelle*. Electronic Thesis. Grenoble University. Fransa.
- Çelik, B. (2014, Ağustos 14). *Grafitinin müze çıkartması*. www.sanatatak.com. (09.05.2017).
- Dindaş Röportajı*. <https://www.themaggar.com>. (15.04.2017).
- Dindaş, T. (2013). *İsimsiz çalışmalar (Graffiti)*. İstanbul.
- Dindaş, T. (2014). *İsimsiz çalışmalar (Graffiti)*. İstanbul.
- Dindaş, T. (2015). *İsimsiz çalışmalar (Graffiti)*. Bursa.
- Dindaş, T. (2015). *Hakkında*. Tuncdindas.com. (15.04.2017).
- Dacic, A. (2015, Ağustos 4). *Graffiti materials – from supplies to unconventional street art materials*. <https://widewalls.ch> (09.12.2017).
- Dindaş, T. (2016). *İsimsiz çalışmalar (Graffiti)*. İstanbul.
- Esk Reyn. <https://mixerarts.com>. (11.03.2018).
- Flyun, N. (2017, April 26). *How grafiti become a global art movement*. www.dazeddigital.com (22.03.2017).
- Grafitto (1986). *New international dictionary*. Encyclopedi Britannica. Chicago.
- Görşen, N. (2010). *Tarihsel süreçte toplumsal yapı ve sanat etkileşimi*.

- Graffiti Subculture. (2012). <https://www.issuu.com>. (15.03.2017).
- Güler, A., Halıcioğlu, M. B. ve Taşgın, S. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık. Ankara.
- Hughes, M. L. (2009). *Street art and graffiti art: developing an understanding*. Georgia State University. Georgia.
- İldeş, A. (November 1). *Kim? Furkan Nuka Birgün*. Oldmag.net. (14.03.2018).
- J. Avignon Graffiti Artist. (2014). <https://www.issuu.com>. (15.03.2017).
- Jones, W. E. (2015). *Banksy duvarın ardındaki adam*. Hayalperset Yayınevi. İstanbul.
- Josep, A. (2016, March 4). *Has Banksy been unmasked?*. www.dailymail.co.uk (10.01.2018).
- Karaaslan, E. (2008). *Altkültür ve sokak sanatı*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi. İzmir.
- Kılınç, O. (2013). *Semi O.K.* www.GraffitiCiaraniyor.com (09.05.2017).
- Kratochvilova, J. (2014). *Street art*. Univerzita J. E. Purkyne v Vsti Nad Labem. ISB 978-80-7414-651-0.
- Kavak, H. (2015, Ekim 5). *Sokağın sesleri*. <https://gq.com.tr>. (24.04.2017).
- Koyuncu-Okca, A. (2018). *İplik projesi*. Denizli.
- Lopez, E. (2012). *Vida graffiti*. D.R Edutorial S.A de S.V. Guadalajara, Jalisco Mexico.
- Lobut, E. (2017). *Sokak sanatı ve alt kültürlerin sokak sanatına yansımaları*. Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi. İstanbul.
- Magger. (2013, Eylül 25). *Anne, ben vandal mıyım?: graffiti sanatçısı Tunç "Turbo" Mexican muralism*. <https://www.theartstory.org/movement-mexican-muralism.htm> (06.07.2018).
- Nicolas, M. (2013). *L'art transgressif du graffiti: pratiques et controle social*. Electronic Thesis. Franche – Comte University. Fransa.
- Öz, A. (2013, Kasım 3). *Kızgın pandayla the guardian'a*. www.haberturk.com. (23.02.2018).
- Paula, G. ve Danielle, P. (2008). *Graffiti hip hop femenino en espana a finales del siglo xx: la sigularidad como significancia*. Doctor Thesis. Valencia Polytechnic University. Spain.
- Poland, T. (2010, January 30). *Kilroy was here, a riveting tale*. <https://likethedew.com>. (12.05.2017).
- Pdoggbiker. (2013, August 3). *Story of "Kilroy Was Here"*. <https://cherrieswriter.wordpress.com> (15.03.2017).
- Powers, E. S. (2013, January 17). *Stephen Powers*. www.marksurface.tumblr.com (23.03.2017).
- Rushmore, R.J. (2011, June 27). *Asing of the time: kidult, blu, maismenos and katsu*. Viralart.vandalog.com (09.12.2017).
- Sözen, M. ve Tanyeli, U. (1992). *Sanat kavram ve terimleri sözlüğü*. Remzi Kitabevi. İstanbul.

- Shepard, F.. (2009). <https://www.issuu.com>. (15.03.2017).
- Samancıoğlu, Z. (2014, Ekim 24). *Türkiye'nin ilk grafiti efsanesi Turbo ile grafiti sanatı ve hiphop kültürü üzerine*. <https://www.uplife.com>. (15.04.2017).
- Stavsky, L. (2015, June 29). *The legendary TAKI 183 on tagging, The New York times, the wall on 207th street, insta fame phantom art, grafiti and more*. <https://streetartnyc.org> (23.03.2017).
- Sokaklara kendi renklerini taşıyan üç başarılı sokak sanatçısı: Esk Reyn, Wicx ve Nuka*. (2016). www.nolm.us. (11.03.2018).
- Tansuğ, S. (2004). *Resim sanatının tarihi*. Remzi Kitabevi. 5. baskı. Ankara. Yayın Evi. Ankara.
- Tansuğ, S. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayın Evi. Ankara *Turbo'dan yeni kitaplar*. (2012). <https://www.hiphoplif.com.tr> (03.01.2018).
- Tansuğ, S. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayın Evi. Ankara *The history of grafiti*. (2015). <https://www.issuu.com>. (15.03.2017).
- Toplu, O. E. (2017). *Grafiti nedir? Nasıl öğrenilir? Tarihçesi ve türleri nelerdir?*. <https://www.bilgiustam.com>. (02.01. 2018).
- Yıldırım, A. Ve Hasan, Ş. (1999). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık. Ankara.
- Yılmaz, M. (1999). *Heykel sanatı*. İmge Kitabevi Yayınları. 1. baskı. Ankara.
- Yılmaz, M. (2013). *Modernden postmoderne sanat*. Ütopya Yayınevi. 2. baskı. Ankara.
- Yalav, F. (2013). *Turbo: grafiti's Turkish step father*. The Guide İstanbul. www.theguideistanbul.com. (23.04.2018).
- www.aerosolblog.com (10.06.2018).
- www.banksy.co.uk (10.06.2018).
- www.blog.shapesforwomenturkey (10.06.2018).
- www.deskotech.com (09.06.2018).
- www.essentialprintmanagement.co.uk (03.01.2018).
- www.thisiscolossal.com (10.06.2018).
- www.fatcap.com (10.06.2018).
- www.instagram.com/atakanozdemir (05.02.2018).
- www.instagram.com/eksreyn (05.02.2018).
- www.instagram.com/leolunatic (05.02.2018).
- www.instagram.com/furkanbirgun (05.02.2018).
- www.instagram.com/wicx (05.02.2018).

EKLER

Ek-1: Görüşme Formu

Görüşme Formu

<p>Araştırma Konusu:</p> <p>Sokak sanatı ve Grafiti çalışmalarının sanatsal niteliği hakkında sanat eğitimcilerinin görüşleri</p>
--

Görüşmeci:	Tarih:	Saat (başlangıç-bitiş):
Katılımcı: Doğum tarihi:	Mesleği: Görev yeri: Alanındaki çalışma süresi:	

GİRİŞ

Merhaba benim adım Ayisha Pashayeva. Pamukkale Üniversitesinde, Resim-İş Eğitimi Programında Tezli Yüksek Lisans yapıyorum ve **“Sokak sanatı ve Grafitinin sanatsal niteliği hakkında sanat eğitimcilerinin görüşleri”** konulu bir tez çalışması yürütmekteyim.

Türkiye’de son yıllarda yayılmaya başlayan Sokak sanatı ve Grafiti çalışmalarının görsel sanatlar içerisindeki yerini ve geleceğini incelediğim bu araştırmada sanat eğitimcileri ile görüşerek, onların sokak sanatı ve Grafiti çalışmaları ile ilgili düşüncelerini öğrenmeye çalışıyorum. Özellikle genç kuşak sanatçılar tarafından bu alana yönelme olduğunu fark etdim. Görsel sanatların günden güne dahada geliştiğinden yola çıkarak sokak sanatı ve Grafitininde gelecekte daha da yaygınlaşacağını düşünüyorum. Ama ne yazık ki bu alanla ilgili yeterli akademik araştırmaların yapılmadığını gördüm ve bu konuda çalışma yapmaya karar verdim. Bu araştırmadan çıkan sonuçların bundan sonraki çalışmalara kaynak oluşturacağını ve sokak sanatı ve Grafiti alanına katkı sağlayacağını düşünüyorum.

Sizde görüşme talebimi kabul ettiğinizden dolayı teşekkür etmek istiyorum. Başlamadan önce belirtmek isterim ki:

- Bu görüşme süresince söylediklerinizin tümü gizlidir. Bu bilgileri araştırmacıların dışında herhangi bir kimsenin görmesi mümkün değildir. Ayrıca araştırmanın sonuçlarını yazarken, görüştüğüm bireylerin isimlerini kesinlikle rapora yansıtmayacağım.
- Görüşmeyi izin verirseniz kayıt altına almak istiyorum. Bunun sizce bir sakıncası varmı?
- Bu görüşmenin yaklaşık bir saat süreceğini tahmin ediyorum. Sormak veya belirtmek istediğiniz bir şey yoksa sorulara başlamak istiyorum.

Sanat Eğitimcilerine Sorulcak Olan Sorular.

1. Sokak sanatı ve Grafiti deyince aklınıza ne geliyor?
2. Sokak sanatı ve Grafiti çalışmaları hakkında ne düşünüyorsunuz?
3. Sokak sanatı ve Grafitinin hangi ortamda yapıldığı konusunda bilginiz varmı?
 - Fotoğraf üzerinde? Duvar üzerinde?
4. Sokak sanatı türlerinden hangilerini tanıyorsunuz?
5. Sokak sanatı ve Grafiti örneklerinin yaşam alanlarında yer alarak, kentsel yaşamı ve kent kimliğini ne derecede etkilediğini düşünüyorsunuz?
6. Bulduğunuz kentte bu tip örneklerin varlığını yeterli buluyormusunuz?
7. Eğer bulduğunuz kentte bir sanat sokağı oluşturulmak istense, bu girişimi ne kadar desteklersiniz?
8. Sizce sokak sanatının icra edildiği mekanlar, bilinç üzerine ya da bilinçaltına etki edebilecek sosyo-kültürel, sosyo-politik mesajlar taşımaktadır mı?
9. Sanatın yapılar içinden çıkıp, sokağa taşınmasını ne ölçüde arzu edersiniz?
10. Çevrenizde hiç sokak sanatı ve Grafiti yapan var mı?
 - Çalışmaları hakkında neler düşünüyorsunuz?
11. Siz hiç sokak sanatı ve Grafiti yapmayı düşündünüz mü?
 - Neden? Yapmak ister miydiniz?
12. Sokak sanatı ve Grafiti ilginizi çekiyor mu?
13. Sokak sanatı ve Grafitiyle ilgili bir sergiye gider miydiniz?
14. Sokak sanatı ve Grafiti çalışmalarının sanatsal niteliği ile ilgili ne düşünüyorsunuz?
 - Neden? Tuval resmi ile kıyasladığımızda sanatsal açıdan nasıl bir fark görüyorsunuz?
15. Sokak sanatı ve Grafiti çalışmalarının teklik (çoğaltılabilirlik) konusunda ne düşünüyorsunuz?
 - Maddi ve menevi etkisi konusunda neler söyleyebilirsiniz?
16. Gelecekte, Sokak sanatı ve Grafitinin yaygınlaşması veya modasının geçmesi ile ilgili neler söyleyebilirsiniz?
17. Bir sanat eğitimcisi olarak düşünürsek öğrencilerinizin sokak ortamında çalışma yapması hakkında ne düşünüyorsunuz? Destekler misiniz?
 - Ödev olarak bu tarz çalışmaları kabul eder misiniz? Neden?

18. Sokak sanatı ve Grafiti gelecekte okullarda görsel sanatlar eğitimi dersinde yer edinebilir mi?
- Bunun olumlu yada olumsuz etkileri nasıl olur? Kolaylık sağlar mı? Öğrenci ilgisi nasıl olur?

Sorulan sorular ve edinilen bilgilerden sonra sokak sanatı ve Grafiti çalışmaları hakkında bilgi verilecektir. Yapılan çalışmalar ve yapım şekli ile ilgili videolar gösterildikten sonra yeni bilgilerin ışığında son izlenimler aşağıdaki sorularla elde edinilmeye çalışılacaktır.

1. Çalışmalar ve yapılış şekliyle ilgili neler söyleyebilirsiniz?
2. Sokak sanatı ve Grafiti çalışmaları konusundaki düşüncelerinizde bir değişiklik oldu mu?
3. Bu bilgilerden sonra çalışmalarınızı sokaklarda duvarlara yapmak ister misiniz?
4. Sanatın icra edilmiş açısından, tuval resmi ile kıyasladığımızda bir fark olduğunu düşünüyor musunuz?
5. Bu bilgilerden sonra sokak sanatı ve grafitinin sanatsal niteliği hakkında neler söyleyebilirsiniz?
 - Fikirlerinizde bir değişiklik oldumu?
6. Okullarda sanat eğitiminde kullanılabilmirmi?

SON SÖZ

Size soracaklarım bu kadardı. Bu çalışmanın sanat eğitimine ve sokak sanatı ve Grafiti alanına faydalı olacağı kanaatindeyim. Bana vakit ayırarak araştırmama sağladığınız katkıdan dolayı teşekkür etmek istiyorum. İyi günler.

Ek-2: Genel Kodlar Listesi

Tablo 4.1. Tema: Bilgi Düzeyleri Alt Tema: Tanımı – Türleri – Yapılışı		
Görüşme Formu Soruları: 1. Sokak sanatı ve Grafiti deyince aklınıza ne geliyor? 2. Sokak sanatı ve Grafiti çalışmaları hakkında ne düşünüyorsunuz? 3. Sokak sanatı ve Grafitinin hangi ortamda yapıldığı konusunda bilginiz varmı? Fotoğraf üzerinde? Duvar üzerinde? 4. Sokak sanatı türlerinden hangilerini tanıyor sunuz?		
Ö1	<p>1. Grafitiyi daha ziyade biz bir graffiyin yazı diline aktarım şeklinde bir protesto olarak görüyoruz. Yani dünyada ilk kendini gösterirken bu sanatçı duyarlılığı için değilde daha ziyade bir sınıfsal mücadele diyelim ya politik bir tavır yada bir baskı grubuna karşı tavır olarak bireysel bir için dışa yansıması şeklinde ama bir grafik tarzında bir grafik diliyle aktarım olarak görüyorum yani ben Grafitiyi veya aşağı yukarı bir protesto sanatı.</p> <p>2. Sokak sanatını ben destekliyorum. Fakat sokak sanatının içeriğini tabikide belirtmekte gerekir. Şimdi sokakta üretilen sanat mı? Yoksa sokakta tüketilen sanat mı? Bu ikisinin ayrımıyla içerik kazanacak bir aslında bakış tarzı bu. Şimdi burda da bir çelişki söz konusu. Şöyle çoğu kişi sokak sanatını sokaka inen sanatın protesto eden tavrı olarak görüyor. Yani ben buna şöyle bir eklemede bulunmak istiyorum sanat entelektüel bir tavır. İşte sanat otoyürlerinde nebileyim kurumsal kimlik taşıyan kurum bilimlerde, üniversitelerde, güzel sanatlarda yada bireysel sanatçı atölyesinde üretilirken sokak sanatı ise sokak bir atölye şeklinde ele alınıp sanatçı tarafından bağımsız bölge ilan edilen kesim.</p> <p>3. Şimdi Grafiti genellikle bir protesto olduğu için o hegomonik güç tarafından kabul edilmeme söz konusu yada illegal tarafı biraz olduğu için genellikle bunlar acele yada yapan kişinin kimliği gizlenen yada bu deşifre edinmek istenmeyen bir tavır olduğu için daha ziyade bu gizli saklı yapılan bir şey yada hızlı hareket edilen bir durum söz konusu. Çünkü görsel kirlilik gibi ele alınan yada istenmeyen bir tavır olarak ele alındığı için kişiye o özgür tanınıyor o kişide o sanatını icra etmek için mecburen böyle bir zaman dilimini kullanmış oluyor.</p> <p>4. Ben Grafitiyi daha öne çıkartıyorum. Sokak sanatı ise kendi içinde bölümlere ayırma yada bakış tarzını değiştirme değişik bakarak ola bilir.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - protesto -sınıfsal mücadele - politik tavır - dışa yansıma - entelektüel tavr - bağımsız bölge - gizli yapılan - görsel kirlilik -istenmeyen bir tavır - Grafiti
Ö2	<p>1. Renkli duvarlar geliyor.</p> <p>2. Amaç doğrultusunda bakıldığı zaman farklı kültürlerde alt yapıları olduğunu biliyorum. Bizde misal bir Batı`da yada Amerika`da getto yada çeşitli kültürel toplulukların oldukları yerlerde bu tür bir çalışmanın yapıyor olması belli bir amaç doğrultusunda ve genellikle 1950`lerden 60`lardan sonra özellikle postmodern süreç içerisinde daha çok müze ve geleneğe ait yapıların tamamen ortadan kaldırılması, çünkü bir duvarı mahalledeki bir duvarı alıp müzeye koyamassınız, bununla ilgili alternatif bir karşılık yolu arayan, işte şu anda yapılan şey bu fakat ilk başta çıkış noktalarında bunun sergilenemeyeceği yani müzeye mall olamayacağı yani bir geleneğe dahil edilemeyeceği konusunda, fakat ne yazıkki neoliveral politikalar her şeyin alınıp satıla bilir olması düşüncesinden dolayı, gerekiyorsa o duvarı söküp ondan</p>	<ul style="list-style-type: none"> - renkli duvarlar - laf atma -siyasi propaganda - fazla yok - duvar

	<p>sonra tekrardan günümüzde yani yaklaşık 60 yıl sonra bu uygulama yapıyorlar ne yazıkki. Dolayısıyla sokak sanatı ve Grafiti hakkında genel olarak bunu düşünüyorum. Yani bizim kültürümüzde bunun daha çok varoşlarda çeşitli çok fazla detaylı örneğini görmedim ama gördüğüm kadarıyla işte köprü altlarında nebileyim bir birine laf atmalar yada siyasi propagandalar dışında böyle sağlam örneklerini metropollerin dışında çok fazla görmedim, dolayısıyla çok yaygın olduğunu düşünmüyorum bizim ülkemizde.</p> <p>3. Çok fazla yok desem yeri var.</p> <p>4. Tabiki yani duvar üzerinde. Türleri dediğine göre demekki birden fazla çeşitleri var. Ama sonuçta sokak sanatımı? duvar resmi olarak mı diyorsun? Sokak sanatı olarak diyorsan ama bunun içerisine mesala hepininglerde girebilir, sokak sanatı olarak fluksusda girebilir, yerleştirmeler, enstalasyonlarda girebilir, nebileyim işte bu tür şeylerden bahs ediyorsan.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - hepiningler - fluksus - yerleştirmeler Enstalasyonlar
Ö3	<p>1. Özgürlük, sanatın halkla buluşması ve psikolojik destek aracı.</p> <p>2. Kullandığı malzemeleri çoğaltarak dahada zenginleşmesi gerektiğini düşünüyorum. Sadece sokaklara haps olmayıp aynı enstrümanla önemli mekanlar içinde kullanarak sanatlarını icra etmesi gerektiğini.</p> <p>3. Var: duvar üzerinde.</p> <p>4. Grafiti, sokak müzisyenleri, sokak panomim, yerel sanat ürünleri yapanlar ve s. Yani sanatın her alanını sokakta icra edenler diyelim.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - özgürlük -sanatın halkla buluşması - duvar - Grafiti -sokak müzisyenleri - sokak panomim - yerel sanat ürünleri yapanlar
Ö4	<p>1. sokak sanatı genel olarak yeni halk kitlelerine en yakın olan mecra olduğu için daha doğal olan içten olan bir sanat olduğu geliyor aklıma ilk olarak.</p> <p>2. Grafiti çalışmaları özellikle gençliğin ruhunu yansıttığını düşünüyorum. Şimdiki gençlere daha uygun onlara hitap eden hem renkleri hem şekilleriyle şimdiki gençlere hitap ettiğini düşünüyorum.</p> <p>3. Daha çok popüler duvarlar duvarlar üzerinde görüyoruz onu eski binalarda eski yapıtlarda filan gençlerin boş ve düz gördükleri yerlerde Grafiti yapma eğilimi olduğunu görüyoruz.</p> <p>4. Grafiti, duvar resmi sokakta yapılan performanslar geliyor aklıma yine aynı şekilde yer zemin üzerinde yapılan 3d diye geçen yer resimleri ve yine aynı şekilde performans giren bina giydirme filan gibi sanatlar geliyor aklıma</p>	<ul style="list-style-type: none"> -halk kitlelerine en yakın sanat,içten bir sanat - gençliğin ruhu - duvar - eski binalar - Grafiti -sokak

		performansları - 3D resimler - bina giydirme
--	--	--

Tablo 4.2. Tema: Sokak Ortamında Çalışmak		
Görüşme Formu Soruları: Sanat Eğitimcilerine Sorulanlar: 9. Sanatın yapılar içinden çıkıp, sokağa taşınmasını ne ölçüde arzu edersiniz? 10. Çevrenizde hiç sokak sanatı ve Grafiti yapan var mı? Çalışmaları hakkında neler düşünüyorsunuz? 11. Siz hiç sokak sanatı ve Grafiti yapmayı düşündünüz mü? Neden? Yapmak ister miydiniz?		
Ö1	9. Şimdi sanatın insanın burnuna kadar gelmesi demek sanatın görsel gücünü artırmasından ziyade kitlesel etkisinin yoğunlaşmasını hani ben esas alıyorum. 10. Hemşerimiz var yapıyorlar. İzmir’de yapıyorlar. İstanbul’da yapan arkadaşları biliyorum. Bodrum’da da bir kaç tane var. 11. Ben düşünmedim. Ancak yapılan çalışmaları sanat anlamında sanat diliyle analiz etmekten kendimi hem orda bir bu işi sanatı sürdüren olarak düşünmedim çünkü ben heykel sanatçısıyım heykelterazım. Haliyle dışardan daha iyiye gitmesi için bir eleştirmen olarak kaldım yani.	-düşünmedim -eleştirmen olarak kaldım -çünkü heykelterazım
Ö2	9. Sanatın yapılar içerisinde burdaki yapıdan kastınız müzemi? Burada yani başarıyı tarif etme gerekliliği var. Yani başarı neye göre kime göre başarı? Yani bu geçmişte başarıyı kalıcı olmak yada işte müzeye girmek olarak tanımlanırken şimdi müzeye girmeyen her eser de başarılı mı acaba? Yada geleceğe aktarılacak mı? Belki sadece bir toz tanesi, yani o anda interaktif olarak insanlarla bir meydana bir şey yapılması, bunun bir sanat eylemi olduğunu gösterir mi? Yani bu günümüzde çok tartışılan birşey. Sonuçta sanatın bir akıl, duygu birlikteliyi ile ve bir disiplin içerisinde yapılan bir eylem olduğunu düşünüyorum. Dolayısıyla bunun eğitiminin alınması için evet bir okul olması gerekiyor, fakat okul olmadanda kendini dışardan eğiten sanatçılar yok mu? Var. Ama bu sanatçıların mutlaka ve mutlaka akıllarını beslemeleri ve duygularını beslemeleri için eğitim süreçlerinin ister kendi kendilerine, ister bir okul çatısı altında yapmaları gerekiyor. Ama burda hani sanatın sokağa çıkması derken kast ettiğiniz buysa belki ve bu sanat tarihi içerisinde zaten var olan birşey yani. Eğitim alaylı ve okullu olanlarda var dolayısıyla her zaman içinde vardı. Ama işte sanat okullarda artık değilde sokakta yapılsın gibi bir şeyse hayır böyle bir şeye gerek yok yani, yada ilerde olursada ola bilir. Çünkü insan değişen bir organizma ve insanın yaşadığı toplumda bu bağlamda değişiyor sürekli olarak. Nereye götürür şu anda çok net öngereyemiyorum. Çünkü çok karmaşık bir dönem içerisinde geçiyoruz, yani sanat anlamında.	- tartışılan bir şey - eğitim şart - gerek yok -hayır düşünmedim - gerek

	<p>10. Yok.</p> <p>11. Hayır düşünmedim. Gerek duymadım. Hiss etmedim öyle bir ihtiyac. Yani kendimi tuval üzerinde yada farklı yüzeylerde anlata bildiğimi düşünüyorum ve yüzey anlamında duvarın veya sokağın veya beden olarak kendimi sokakta eylem yapmasını ihtiyacımı hiss etmedim. O yüzden de düşünmedim.</p>	<p>duymadım</p> <p>-ihtiyac hiss etmedim</p>
Ö3	<p>9. Kesinlikle her iki alandada üretimin devam etmesi gerekiyor.</p> <p>10. Şu an yok.</p> <p>11. Evet düşündüm ve yaptım. Öğrencilik döneminde illegal daha sonra legal olarak yaptığım çalışmalar var.</p>	<p>-iki alanda da üretimin devam etmesi gerekiyor.</p> <p>- düşündüm</p> <p>- yaptım</p>
Ö4	<p>9. Sanatın dediğim gibi bir halk kitlelerine yakın olan, birde elit boyutu var. Elit sanatın diyelim artık inmesi mümkün değil, inse bile karşılık bulamıcağıdır. Ama geniş halk kitlelerine hitap eden insanların dediğim gibi kendilerine en doğal şekilde ifade edebildikleri sanatın çoğalmasını yaygınlaşmasını arzu ederim.</p> <p>10. Var genelde beğeniyorum teşvik ediyorum. Bazen bizim kendi öğrencilerimizde içerisinde çıkanlar oluyor. Onlardan yapmaları için hem teşvik hem önayak olmaya çalıştığım kişiler oldu, bide ben onlara genelde resim alt yapısında gerektiğinden inaniyorum. Onunla beraber daha salıkli daha verimli olacaktır, yaratıcı olacaktır diye düşünüyorum. Bunlarla ilgili destekler vermeye çalıştım zaman zaman.</p> <p>11. Evet. Yani seviyorum. Gerekli imkanlar, yerler bulunursa şu anda da benzer projelerimiz var Barış hocayla düşündüğümüz 3D resmi vardı onunda bir teknik pürüs çıktı yine biraz zamanla alakalı zaman ve şartlar olgunlaştığında benim mesela şehir içerisinde bu gibi çalışmalar yapma niyetim var. Projelerim var.</p>	<p>-gerekli imkan ve gerekli yer bulunursa yaparım.</p> <p>-çalışmalar yapma niyetim var</p> <p>- projelerim var</p>

Tablo 4.3.

Tema: Sanatsal Nitelik

Görüşme Formundaki Sorular:

14. Sokak sanatı ve Grafiti çalışmalarının sanatsal niteliği ile ilgili ne düşünüyorsunuz? Neden? Tuval resmi ile kıyasladığımızda sanatsal açıdan nasıl bir fark görüyorsunuz?

Ö1	<p>14. Sanatsal niteliğini şöyle ben Grafitideki grafik dilinin yada resim dilinin yetenekli olduğunu düşünüyorum. Bu kendi içindeki dili olarak fakat sanatın kendi içindeki o bağımsız dilin dışında değerlendiriyorum. Şimdi sokak sanatındaki olay hani zaman zaman performansı hepiningi yada nebileyim bir duvar resmini yada nebileyim bir performansı ilgilendirirken Grafiti ise kendi düzen içerisinde sınırlı bir anlatım dili. Şimdi tuval resmindeki ilk önce bir bağımsızlık baştan söz konusu. İkincisi sanatçısı belli. Üçüncüsü sanat tarihi yada mekan içerisinde bağımsız hareket eden ve legal bir uğraş sokak sanatına rağmen.</p>	<p>- sınırlı anlatım dili</p>
----	---	-------------------------------

Ö2	14. Bir batı aydınlanma sürecinin rönesans reform sürecini yaşamış avrupa kültürünün içerisinde olsaydım bunun etkilerinin ve nitelikleri üzerinde daha olumlu konuşa bilirdim, ama Türkiye gibi bu tür aydınlanma süreçlerini tam olarak yaşayamamış ve bir başka veya başka kültürlerin boyunduru altında kendi kültürünü devşirmeye çalışan bir ülkede bu tür etkinliklerin daha çok alt yapısı olmadan bir proje heyecanı ile gerçekleştirildiği, dolayısıyla nitelik olarak her zaman için tartışılır olabilir olduğunu düşünüyorum. Dediğim gibi içerik ve amaç bu noktada önemli. Yani Kantın söylediği gibi daha saf çıkarsız bir yapı uğrunaysa yapılan şeyler dolayısıyla ki bu kendini göstericektir belli edecektir. Dolayısıyla bunu tuval üzerine yada duvar üzerine yapılmasının herhangi bir sakıncası yok, yapıla bilir.	- proje heyecanı -tartışılır olabilir - çıkarsız bir yapı uğrunaysa yapıla bilir
Ö3	14. Sanat denilen kavramın hala tam tarifi yapıla bilmiş değil. Dolayısıyla bu tip kısır yaklaşımlar yerine veya kısır tartışmalar yerine estetik değeri üzerinden bir tartışma açmak gerek kanaatindeyim. Sanatçının özgün yaklaşımlarını sergileye bildiği her malzeme üzerine çalışsa bilmesi gerektiğini düşünüyorum.	-estetik değer üzerine tartışma açmak -özgün yaklaşımların sergilene bilinmesi
Ö4	14. Sanatsal niteliğiyle ilgili yani diğer sanatlardan hiç bir ayrımı olduğunu düşünmüyorum. Yine aynı şekilde onunda iyilerinin kötülerinin olduğunu sanat oranının yüksek ve düşük olanlarının olduğunu düşünüyorum. Bence çağa daha yatgın çünkü farklı mazemelere açık farklı yaklaşımlara açık tuval sanatı biraz daha geleneksel dolayısıyla tekrara daha yatgın sokak sanatı bu anlamda özgünlük anlamında daha avantajlı olduğunu düşünüyorum	-diğer sanatlardan ayrımı yok - çağa daha yatgın -farklı yaklaşımlara açık -özgünlük anlamında daha avantajlı

Tablo 4.4.

Tema: Gelecekteki Durumu

Görüşme Formundaki Sorular:

16. Gelecekte, Sokak sanatı ve Grafitinin yaygınlaşması veya modasının geçmesi ile ilgili neler söyleye bilirsiniz?

Ö1	16. Şimdi Grafiti moda değil ancak grafitinin ben gerçek sınıfsal çelişki ortaya koyup o anlamda sanat dili bağımsız sanat dili oluşturacağını düşünmüyorum. Mesela nasıl performans hepining veya nebileyim işte bazı sanat dilleri kendini bağımsız hale geldi ama Grafitininde bağımsız hale geleceğini düşünmüyorum. Yine bu illegal olarak devam etcektir yani.	- bağımsız sanat dili oluşturacağını düşünmüyorum - illegal olarak devam edecektir
----	--	---

Ö2	16. Geleceği çok fazla öngöremem. Çünkü dediğim gibi net bir süreçten geçmiyoruz. Rönesansla barok arasındaki manialist bir süreç gibi dalgalanma periodu yani postmodern yapılar içerisinde bütün bunlar nedir ne değildir zaman gösterecek sonuçta. İnsana dair şeylerse insan yok olmadıktan sonra bunlarında yok olmaması gerekir diye öngörebilirim.	-geleceği öngöremem - insan yok olmadıktan sonra bunlarında yok olmaması gerekir
Ö3	16. İnsanlığın sanata olan ihtiyacının bitme olasılığı olduğunu düşünmüyorum. Dolayısıyla sokak sanatı örnekleride giderek zengin örnekler sunmaya başlayacaktır ve aklımıza şu an gelmeyen bir çok yüzey sanatın enstrümanı olacaktır. Örnek: göz, diş, dil şu an bile üzerinde çalışılan yüzeydir. Bunun gibi akla gelmeyecek bir çok yüzeyde kullanılacaktır diye düşünüyorum. İşte bu yeni yüzeyleri sokağa taşıyanlar bile çıka bilecektir.	- sanata olan ihtiyaç bitmeyecek - giderek zengin örnekler sunmaya başlayacak - bir çok yüzey sanatın enstrümanı olacak
Ö4	16. Yani uzun bir süre popülüterisinin artarak devam edeceğini düşünüyorum şu anda oraya doğru yönelmenin daha çok olacağını, çünkü daha böyle bohem biraz daha toplumdan kopan tutunamayan gençlerin gitdikçe artacağını, çünkü ekonomik şeylerde ona doğru götürüyor belli bir süre daha yaşayacağını devam edeceğini düşünüyorum.	- popülerliği artacak - yönelmeler daha çok olacak - belli bir süre yaşayacak

Tablo 4.5.

Tema: Sanat Eğitiminde Kullanımı

Alt Tema: Görüşler – Olumlu – Olumsuz

Görüşme Formundaki Sorular:

18. Sokak sanatı ve Grafiti, gelecekte okullarda görsel sanatlar eğitimi dersinde yer edinilebilir mi? Edinilmeli mi?

Bu olumlu ya da olumsuz etkileri nasıl olur? Kolaylık sağlar mı? Öğrenci ilgisi nasıl olur?

Ö1	18. Şimdi biraz hani şeye bağlı bu kabul edilirliliğine bağlı. Ama grafitinin kendi doğasından kaynaklanan aceleci illegal oluşu yasal bir düzleme geldiği zaman sanki örneğin bir nebileyim hesaplı kitaplı bir eleştiriye dönüşeceği için içeriğine ters olduğu için olmaz olacağını düşünmüyorum yani. Olumsuz. Tabi olumsuz olur.	- kabul edilirliliğine bağlı - içeriğine ters -olucağını düşünmüyorum - olumsuz
----	---	--

Ö2	<p>18. Belki bir oyun olarak olabilir. Ama bir sanatsal faaliyet adı altında olacağını sanmıyorum. Olacağına inanmıyorum. Çünkü çocuğun bu noktadaki sanat ve sanat eylemlerini algılama bilişsel ve duyuşsal gelişiminin düzey olarak bunu kavraya bileceğine çünkü sokak sanatı dediğimizin içeriği çok daha farklı bişey. Farklı bişey derken evet bireyin kendini ifade etmesi ama bunun nedeni için bu süreçte çocuğun algılaması çokta mümkün olmaya bilir. Dolayısıyla bir oyun olarak farklı ortamlarda resim eyleminin, sanat eyleminin yapılabileceğini kavraması anlamında belki bir ders olarak, bir konu yada bir kazanım olarak kullanıla bilir ama yaygınlaşması ve işte yani bunun sanat faaliyeti olarak işin içerisine girmesi bilmiyorum yani çokta mantıklı gelmiyor. Kolaylık sağlarmı? O zaman az önceki söylediğim cevaba tekrar döneyim. Çünkü çocukların bu noktada algısının doğru olması gerekiyor onlara bu eylemi yada bu tarz çalışmaları yaptıracak öğretmenin bununla ilgili algısının sağlam temelli olması gerekiyor. Yoksaki yani çocuklar çıkın bahçede el ele tutuşun bir grup içteki daire sola dönerken öbür tarafta sağa dönsün, buda zıtlıkların birliyiştir işte toplumlarda bu kadar işte farklı yönlerde hareket etmesine rağmen el ele tutuşa bilir. Bu düşünceyi yaymak için bunu yapıyoruz gibi böyle bir senaryoyla yola çıkarsak buda saçma olur yani.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - oyun olarak olabilir - sanatsal faaliyet altında olacağına inanmıyorum - çocuğun algılaması mümkün olmaya bilir - mantıklı gelmiyor - sağlam temelli öğretmen gerekiyor
Ö3	<p>18. Başlı başına bir ders olmasa bile deneysel atölye çalışmaları altında muhakkak öğretilmelidir. Olumsuz bir etkisi olacağını düşünmüyorum. Farklı yüzeylere farklı boyutlarda farklı malzemelerle çalışmak muhakkak olumlu sonuçlar doğuracaktır ve öğrencinin alana ilgisini arttıracaktır.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - deneysel atölye çalışmaları altında muhakkak öğretilmelidir - olumlu sonuçlar doğuracaktır
Ö4	<p>18. Yer edinilebilir. Öğrencinin ilgisini daha çok çekeceğini dersede daha çok yaklaştıracığını düşünüyorum benim çünkü günümüz gençlerine daha çok hitap eden sanatın</p>	<ul style="list-style-type: none"> - yer edinilebilir - derse daha çok yaklaştıracaktır

Ek-3: Tez Kontrol Listesi

Tez Kontrol Listesi

	KONTROL EDİLDİ
Tez düzeni tez yazım kılavuzuna uygun düzenlenmiştir	
Sayfa boşlukları uygun düzenlenmiştir	
Tüm metin Times New Roman yazı stili 1,5 satır aralıklı 12 punto ile Yazılmıştır	
Sayfa numaraları kâğıdın sağ üst köşesine yazılmıştır	
Metin içindeki başlıklar APA stiline uygun düzenlenmiştir	
İçindekiler, tablolar ve şekiller listeleri tez yazım kılavuzuna uygun Düzenlenmiştir	
Tezde bulunan tüm tablolar gereklidir	
Tüm tablo başlıkları tez yazım kılavuzuna uygun yazılmıştır	
Tüm şekil başlıkları tez yazım kılavuzuna uygun yazılmıştır	
Tüm tablo ve şekillere metindeki bölüm sırasına göre numara Verilmiştir	
Tablolar APA stiline uygun hazırlanmıştır	
Metin içindeki tüm alıntılar uygun şekilde belirtilmiştir	
Metin içerisinde verilen tüm kaynaklar, kaynakça listesinde Bulunmaktadır	
Kaynak gösterimleri tez yazım kılavuzuna uygun düzenlenmiştir	
Kaynakça listesi APA stiline uygun düzenlenmiştir	

DANIŞMANIN
ADI SOYADI İMZASI

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı	Ayisha
Soyadı	PASHAYEVA
Doğum yeri ve tarihi	AZERBAYCAN, 01.11.1992
Uyruğu	YABANCI
İletişim Adresi ve Telefonu	Denizli Asmahevler mah. 6679 sokak CMK stüdio daireler kapı No: 205
Eğitim	
İlköğretim	24 Numaralı Orta Okul/ AZERBAYCAN/ GENÇE
Ortaöğretim	Mirze Elekber Sabir isimli 5 Numaralı Orta okul/ AZERBAYCAN/ GENÇE
Lisans	Gence Devlet Üniversitesi, Fizika ve Teknik Konular Fakültesi, Resim Öğretmenliği Bölümü
Yüksek Lisans	Pamukkale Üniversitesi, Resim-İş Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı